

รายงานการวิจัย

เว็บโมเดลเพื่อการอนุรักษ์สืบสานและถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมการทอผ้า
กรณีศึกษา บ้านทัพคล้าย อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี

The Web Models for Conservation and Transfer of Cultural Heritage of
Weaving Cloth: a Case Study of Bantupklai, Ampher Banrai, Uthaithani

คณะผู้วิจัย

1. นางสาวจินตนา	พลศรี
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์จิตตรี	ยกย่องสกุล

โครงการวิจัยทุนสนับสนุนงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
งบประมาณเงินรายได้ ปี พ.ศ. 2557
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

รายงานการวิจัย

เว็บโมเดลเพื่อการอนุรักษ์สืบสานและถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมการทอผ้า
กรณีศึกษา บ้านท้พคล้าย อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี

The Web Models for Conservation and Transfer of Cultural Heritage of
Weaving Cloth: a Case Study of Bantupklai, Ampher Banrai, Uthaithani

คณะผู้วิจัย

1. นางสาวจินตนา พลศรี
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์จิตตรี ยกย่องสกุล

โครงการวิจัยทุนสนับสนุนงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

งบประมาณเงินรายได้ ปี พ.ศ. 2557

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้เกิดขึ้นจนสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี จากการสนับสนุนของหลาย ๆ ฝ่าย ทั้งด้านงบประมาณเงินรายได้ ประจำปี 2557 จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ และผู้ให้ข้อมูลด้านผ้าทอพื้นเมือง ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าทอพื้นเมืองไทครั้ง ปราชญ์ชาวบ้าน และชาวชุมชนทพคล้าย อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี

ขอขอบพระคุณ คุณนิพัทธ์ จันทร์ ผู้ซึ่งมีส่วนสำคัญเป็นอย่างยิ่งในฐานะทั้งผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการทอผ้าพื้นเมืองทพคล้าย ให้ความอนุเคราะห์ ช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกในการเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ทำการวิจัยของผู้วิจัย อาจารย์วรวิทย์ ทองสี ผู้ให้ความอนุเคราะห์สัมภาษณ์ และอนุญาตให้เอาข้อมูลประวัติความเป็นมาของชุมชนทพคล้าย ศิลปวัฒนธรรม อัตลักษณ์ของชุมชนทพคล้าย ที่อาจารย์ศึกษารวบรวมเอาไว้มานำเสนอ อ้างอิง ร่วมกับข้อมูลที่ผู้วิจัยได้สำรวจ คุณอำไพ อำบ่า และคุณทองสี ภูริผล ผู้บอกเล่าเรื่องราวของผ้าทอโบราณไทครั้ง ลวดลายบนผ้าทอพื้นเมืองไทครั้ง และผู้เชี่ยวชาญการทอผ้าทพคล้ายทุก ๆ ท่าน ที่ให้ความกรุณาเสียสละเวลาอันมีค่าถ่ายทอดความรู้ด้านการทอผ้าที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ บอกเล่าเรื่องราวอันเป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัยนี้เป็นอย่างยิ่ง รวมถึงท่านอื่น ๆ ที่ไม่ได้กล่าวถึงในที่นี้ งานวิจัยนี้จะไม่สำเร็จได้โดยหากปราศจากความกรุณาของท่าน ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

นางสาวจินตนา พลศรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์จิตติ ทย่องสกุล

คณะผู้วิจัย

15 กันยายน 2558

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยเรื่อง เว็บไซต์เพื่อการอนุรักษ์สืบสานและถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมการทอผ้า ภูมิศึกษา บ้านทกคล้าย อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี มีวัตถุประสงค์หลัก 3 ด้านคือ 1) ศึกษา ประวัติความเป็นมา อัตลักษณ์ องค์ความรู้ ด้านการทอผ้าพื้นเมืองของชุมชนทกคล้าย 2) ศึกษา รูปแบบ ลายผ้าพื้นเมืองชุมชนบ้านทกคล้าย และจัดทำฐานข้อมูลลายผ้า และ 3) ออกแบบเว็บไซต์สำหรับการ จัดการความรู้ด้านการทอผ้าพื้นเมืองของชุมชนบ้านทกคล้าย เพื่อการอนุรักษ์ ถ่ายทอดองค์ความรู้การ ทอผ้าพื้นเมืองใช้เทคนิควิธีวิจัยแบบผสานวิธีคือ การสัมภาษณ์และแบบสอบถาม เพื่อสัมภาษณ์และ สัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นความรู้ที่จำเป็นด้านการอนุรักษ์และสืบสานการทอผ้าพื้นเมือง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยนี้เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าทอพื้นเมืองไทครั้ง ผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าทอทั่วไป และปราชญ์ชาวบ้านด้านศิลปวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น

ผลการศึกษาประวัติความเป็นมา วิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเชื่อ การทอผ้าพื้นเมือง ของชุมชน ทกคล้ายพบว่า เป็นชุมชนคนไทยเชื้อสายลาว ก่อตั้งชุมชนตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 บรรพบุรุษถูกกวาด ด้อนมาจาก ส.ป.ป.ลาว และผลการสำรวจความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้เรื่องผ้าทอพื้นเมือง พบว่า ระบบอินเทอร์เน็ตสามารถใช้เป็นเครื่องมือสำหรับสืบสานและถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการทอผ้า พื้นเมืองที่เป็นระบบมากขึ้น จำเป็นต้องจัดเก็บข้อมูลลายผ้าทอพื้นเมืองในระบบคอมพิวเตอร์ และ นำเสนอความรู้เรื่องผ้าทอพื้นเมืองบนระบบอินเทอร์เน็ต ความรู้ที่จำเป็นสำหรับการนำเสนอได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้านและความเชี่ยวชาญ ตัวอย่างลวดลายและสีที่ใช้บนผ้าทอที่เป็นเอกลักษณ์ประจำ ท้องถิ่น ระบบสืบค้นข้อมูลลายบนผ้าทอพื้นเมือง วิถีชีวิต วัฒนธรรมท้องถิ่น ความรู้เกี่ยวกับการทอผ้า พื้นเมือง และการเชื่อมโยงลิงก์ไปยังเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง

และปัจจัยเสี่ยงที่มีผลต่อความล้มเหลวในการนำเสนอความรู้การทอผ้าพื้นเมือง ได้แก่ ขาดผู้ดูแลเว็บ และหน่วยงานรับผิดชอบหลัก ขาดองค์ความรู้ที่สมบูรณ์สำหรับนำไปใช้ประโยชน์ในทางวิชาการ และความรู้นำไปใช้ได้น้อย

ผลการวิเคราะห์ลายผ้าทอทกคล้ายในอดีตและปัจจุบัน แบ่งกลุ่มลายผ้าเป็น 4 กลุ่ม คือ 1) คนหรือสัตว์ 2) พืชหรือต้นไม้ 3) รูปทรงเรขาคณิต และรูปร่างอื่น ๆ เทคนิคสำหรับสร้างลายบนผืน ผ้าและผ้าซิ่น ได้แก่ จก มัดหมี่ สีสำหรับสร้างลวดลายหลักในผ้าซิ่นคือ 5-7 สี และเอกลักษณ์ของ ผ้าทอทกคล้ายคือผ้าซิ่นตีนจกที่ชายตีนผ้าซิ่นจะจกลายกวันเอาไว้

การพัฒนาเว็บไซต์ใช้เฟรมเวิร์คของโปรแกรมเวิร์ดเพรส (Word Press) เพื่อจัดการส่วน แสดงเนื้อหา และเพิ่มเติมชุดคำสั่ง (Plug in) จัดการแสดงภาพลวดลายบนผืนผ้า จัดการฐานข้อมูลลาย ผ้าด้วย MySql

Abstract

The research of a web model to conserve heritage and transfer cultural weaving culture: a case study of Bantupklai District, Uthaitхани aimed primarily at three areas: 1) to study the history of Bantupklai community as well as knowledge and identity of local weaving of Bantupklai community; 2) to study the fabric pattern and create Bantupklai fabric pattern database; and 3) to design a web model for knowledge management to preserve and transfer knowledge of local traditional weaving. The mixed methodology research was employed using questionnaires, interviews to collect data about necessary knowledge of conservation and transfer of weaving culture. The samples in this research were Bantupklai weaving experts of Thaikrang fabric pattern, general woven experts and also folk wisdom experts in local arts and culture.

This study presents the history, lifestyle, culture, beliefs and local weaving culture of Bantupklai from the past to the present and the development of its fabric pattern. The results on the knowledge management showed that the internet can be used as a more systematic tool for transferring knowledge of heritage weaving culture; woven patterns need to be stored in a computer system and knowledge of local woven fabric should be presented on the Internet.

Knowledge required to be presented ranking from the highest frequency to the lowest include 1) expert background and their expertise of local weaving; 2) unique fabric pattern and color samples used on local fabrics; 3) the information retrieval system of the woven fabric patterns; 4) local lifestyles; 5) local culture; 6) local weaving knowledge; and 7) the link to related websites. For the aspect of risk factors that may contribute to failure of presenting traditional weaving knowledge are a lack of webmasters and main agencies in charge, a lack of a complete academic knowledge and the insufficient practical knowledge.

The results of ancient and modern fabric pattern analysis were divided into 4 groups: people or animals; plants or trees; geometric shapes; and other patterns. The techniques for creating patterns on cloth and sarong were Jok and Mud-mee. The colors used to create main patterns were 5-7 colors. The unique of Bantupklai sarong patterns were the foot of sarong, which was called the "Kwan" patterns.

WordPress framework was employed to manage the contents and additional plug in programs were applied to show the fabric patterns. MySQL was used to manipulate the fabric patterns images in the database of this study.

สารบัญ

หน้า

กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อ	ข
Abstract	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย	3
1.3 ขอบเขตการวิจัย	3
1.4 วิธีการดำเนินการวิจัยโดยสรุป	4
1.5 ประโยชน์ที่ได้รับ	5
1.6 ข้อตกลงการทำวิจัย	5
1.7 นิยามศัพท์ในโครงการวิจัย	5
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
2.1 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับผ้าทอ	7
2.2 การทอผ้าพื้นเมือง	10
2.3 ลวดลายและสัญลักษณ์ในผ้าทอพื้นเมืองไทย	13
2.4 การสร้างลวดลายผ้าทอของไทย	17
2.5 ประวัติความเป็นมาของชุมชนทอผ้าลาย อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี	18
2.6 เว็บโมเดล	21
2.7 รูปแบบการพัฒนาเว็บไซต์เพื่อนำเสนอข้อมูลวัฒนธรรม การทอผ้าพื้นเมืองของไทย	22
2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	34
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	39
3.1 สถานที่จัดเก็บข้อมูล	39
3.2 วิธีการดำเนินการวิจัย	39
3.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและการประเมินผล	42

สารบัญ

หน้า

บทที่ 4 ผลการวิจัย	44
4.1 ผลการสำรวจข้อมูลพื้นฐานด้านศิลปวัฒนธรรมการทอผ้าไทครั้ง	44
4.2 ผู้เชี่ยวชาญการผ้าบ้านทพคล้าย	66
4.3 ผลการวิเคราะห์ลวดลายผ้าทอชาวทพคล้าย	87
4.4 การพัฒนาเว็บโมเดล	98
4.5ฐานข้อมูลลวดลายบนผ้า	108
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	113
5.1 สรุปผลการวิจัย	113
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	115
5.3 ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้	115
5.4 ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป	116
เอกสารอ้างอิง	118

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
2.1	ความหมายของสีที่ใช้ในการทอผ้าทอปักลาย	20
4.1	รายชื่อผู้เชี่ยวชาญการทอผ้าพื้นเมืองไทครั้ง บ้านทอปักลาย อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี ณ วันที่ 31 มีนาคม 2557	66
4.2	ตัวอย่างลวดลายบนผ้าทอไทครั้ง	88
4.3	ลายนาค	90
4.4	ลายช้าง ลายม้า	92
4.5	ลายบัวเกียบ	93
4.6	ลายสร้อยสา	94
4.7	ลายหงส์คู่	95
4.8	ลายตุ้มหรือเอี้ยตุ้ม	96
4.9	ลายข้างกระแต	96
4.10	ลวดลายอื่นๆ บนผ้าทอไทครั้งโบราณ	97
4.11	รายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่ให้ความคิดเห็นในด้านการจัดการความรู้เรื่องผ้าทอพื้นเมืองบนระบบอินเทอร์เน็ต	99
4.12	ผลสำรวจความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้เรื่องผ้าทอพื้นเมืองบนระบบอินเทอร์เน็ต	100
4.13	ผลสำรวจความคิดเห็นต่อประเด็นความรู้ที่จำเป็นต่อการนำมาเพื่อให้ความรู้เรื่องการทอผ้าพื้นเมือง	101
4.14	ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความล้มเหลวของการสืบสาน อนุรักษ์ศิลปะวัฒนธรรมการทอผ้าพื้นเมืองด้วยเว็บในปัจจุบัน	102

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
2.1 กระดาษกราฟลอกลายแสดงการขัดกันของเส้นด้ายยืนและด้ายพุ่ง	7
2.2 กราฟแสดงโครงสร้างลายผ้าทอแบบลายขัด	8
2.3 กราฟแสดงโครงสร้างลายผ้าทอแบบทแยงขวา	8
2.4 กราฟแสดงโครงสร้างลายผ้าทอแบบลายตัวน	9
2.5 ตัวอย่างลายนกฮูก คลื่นน้ำ ปลา เส้นตรง ชิกแซก และตะขอ	10
2.6 ตัวอย่างลายมัดหมี่ ลายนาค ลายปราสาท และลายน้ำไหล	11
2.7 ผ้าไหมมัดหมี่ จังหวัดลพบุรี	12
2.8 ลวดลายบนผ้าทอภาคอีสาน	12
2.9 ลวดลายบนผ้าทอภาคใต้	13
2.10 ลายสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนหรือลายกากบาท	14
2.11 ตัวอย่างลายกันหอยหรือลายผักกูด	15
2.12 ผ้าปละเส้นใยจากฝ้ายพันธุ์พื้นเมือง	20
2.13 ตัวอย่างการใช้สีในลายผ้าของชาวทพคล้าย	20
2.14 เว็บไซต์ศูนย์ข้อมูลกลางทางวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม	22
2.15 ตัวอย่างการแสดงข้อมูลผ้าทอลายสร้อยดอกหมาก	23
2.16 ตัวอย่างผลการค้นหาข้อมูลทางวัฒนธรรมด้วยคำค้นชื่อจังหวัด	24
2.17 ตัวอย่างเว็บไซต์การแสดงข้อมูลหมวดภูมิปัญญาท้องถิ่นบนเว็บไซต์ศูนย์ข้อมูล กลางทางวัฒนธรรม	24
2.18 ตัวอย่างการแสดงแผนที่ตำแหน่งที่อยู่ของปราชญ์ชาวบ้าน	25
2.19 การนำเสนอข้อมูล “แหล่งเรียนรู้-พิพิธภัณฑ์ผ้า”	26
2.20 การจัดแสดงนิทรรศการผ้าทอไทครั้ง พิพิธภัณฑ์ผ้า	27
2.21 เว็บไซต์พิพิธภัณฑ์ผ้าไทครั้ง	27
2.22 เว็บไซต์วัดทพคล้าย	28
2.23 การนำเสนอข้อมูลผ้าทอบนเว็บไซต์วัดทพคล้าย	29
2.24 เว็บไซต์สารานุกรมไทยออนไลน์สำหรับเยาวชน	29
2.25 เว็บไซต์ให้ความรู้ศิลปะการทอผ้าพื้นเมืองของไทย	30
2.26 เว็บไซต์ความรู้กลุ่มผ้า ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ	31
2.27 เว็บไซต์ ศิลปะ การช่าง ศูนย์บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น	32
2.28 นำเสนอศิลปะการทอผ้าพื้นเมืองของไทยในปัจจุบันในเว็บไซต์สถาบันพัฒนา สิ่งทอ	33

สารบัญภาพ

2.29	การแสดงข้อมูลผ้าไทครั้งในเว็บเพจคลังเอกสารสาธารณะ	34
4.1	รูปปั้นหลวงตาขอด	46
4.2	พระพุทธรูปไม้	46
4.3	ใบเสร็จรับเงินค่าส่วยแสดงถึงการเป็นชนชาติลาวในบังคับสยาม ของตำบล ทัพหลวง	48
4.4	หลักฐานแสดงถึงการเป็นลาวพุทธและบรรพบุรุษของชาวทัพค่ายมาจากลาว	49
4.5	ที่นอนหรือเสื่อ	50
4.6	ผ้าห่มเอี้ยห้าโบราณ	51
4.7	โบลานและผ้าห่อคัมภีร์	51
4.8	ผ้าคลุมหัวนาค	52
4.9	ผ้าอาสนะ	52
4.10	ถุงโบราณ	53
4.11	การปลูกทุง	54
4.12	ผ้าม่าน	55
4.13	ผ้าใส่กองบวช	55
4.14	ผ้าหน้ามุ้ง	55
4.15	ผ้าขึ้นดินแดงและลายกวัน	56
4.16	ผ้าคลุมไหล่	56
4.17	ผ้าพันคอ	57
4.18	เครื่องแต่งกายชาวไทครั้งโบราณ	57
4.19	รูปแบบเสื้อชาวไทครั้งสำหรับทำงานทั่วไปและงานบุญ	58
4.20	ตัวอย่างผ้าขึ้นไทครั้งแบบต่าง ๆ	59
4.21	อ้าว	60
4.22	หลา หรือ โน	61
4.23	เปีย	61
4.24	กวัก	61
4.25	เผียน	62
4.26	หลอด	62
4.27	เปียมื้อ	62
4.28	ฟืม	63

สารบัญภาพ

	หน้า
4.29 กง หรือ คันธนู	63
4.30 กระสวย	63
4.31 กี่ และการทอผ้าด้วยกี่	64
4.32 อุปกรณ์สร้างลวดลายและการจก	65
4.33 ตัวอย่างการใช้ด้ายพุ่งชนิดพิเศษทอควบด้ายยืนด้วยวิธีการจกเพื่อสร้างลาย	66
4.34 ตัวอย่างการสร้างลวดลายบนผ้าชิ้นไท่ครั้งยุคปัจจุบัน	98
4.35 ภาพตัวอย่างหน้าหลักของเว็บ โมเดล	103
4.36 ภาพตัวอย่างหน้าเว็บการทอผ้าของชุมชนบ้านทัพคล้าย	104
4.37 ตัวอย่างหน้าเว็บลายผ้าพื้นเมืองบ้านทัพคล้าย	104
4.38 ตัวอย่างหน้าเว็บการแต่งกายของชาวไท่ครั้ง บ้านทัพคล้าย	105
4.39 ตัวอย่างหน้าเว็บอุปกรณ์เครื่องมือสำหรับการทอผ้าพื้นเมืองบ้านทัพคล้าย	105
4.40 ตัวอย่างหน้าเว็บผ้าถุงหรือผ้าชิ้น	106
4.41 ตัวอย่างหน้าเว็บตัวอย่างลายบนผ้าถุง	106
4.42 ตัวอย่างหน้าเว็บที่สามารถขยายดูลายบนผืนผ้าได้เป็นจุดๆ	107
4.43 ตัวอย่างหน้าจอ ปราชญ์และผู้เชี่ยวชาญผ้าทอบ้านทัพคล้าย	107
4.44 ตัวอย่างหน้าเว็บบทเรียนเรื่องการทอผ้าพื้นเมือง	108
4.45 ผ้าชิ้นสองตะเจ็บและตะเจ็บเดียว	108
4.46 หัวชิ้นแบบคันด้วยลายจก	109
4.47 ลวดลายบนตัวชิ้น	109
4.48 ตัวอย่างลายบนตีนผ้าชิ้นจกทัพคล้าย	110
4.49 ลายกวี้นบนปลายตีนชิ้นจกบ้านทัพคล้าย	110
4.50 การสร้างลวดลายและการใช้สีของลายประกอบ	111
4.51 ตัวอย่างลวดลายบนผ้าห่ม ผ้าสำหรับทำหมอน ผ้าหน้ามุ้ง	111

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ผ้าทอพื้นเมืองเป็นงานฝีมือที่เชื่อมโยงถึงขนบธรรมเนียม วิถีชีวิต วัฒนธรรม และความเป็นอยู่ของผู้คนในท้องถิ่นสืบต่อกันมาจากการอดีตจนถึงปัจจุบัน ลวดลายบนผืนผ้าบอกเล่าเรื่องราวสะท้อนความเชื่อ และภูมิปัญญาอันชาญฉลาดของผู้คนสมัยโบราณที่รู้จักนำสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติรอบตัวมาใช้ประโยชน์ เช่น การปลูกฝ้าย เลี้ยงไหม เพื่อนำมาปั่นเป็นเส้นด้ายสำหรับทอผ้า แล้วนำไปตัดเย็บเป็นสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม ที่นอน หมอน เป็นต้น การรู้จักประดิษฐ์คิดค้นเครื่องมืออุปกรณ์สำหรับทอผ้า การนำเอาใบไม้ ดอกไม้ หรือ เปลือกไม้ ธรรมชาติรอบ ๆ ตัวมาทำสีสำหรับย้อมเส้นด้าย สำหรับนำไปทอผ้าให้มีสีสันสวยงาม ความรู้ภูมิปัญญาต่าง ๆ เหล่านี้ได้ถูกถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นมาอย่างยาวนานหลายชั่วอายุคน จนกลายเป็นวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น ซึ่งแสดงถึงเอกลักษณ์ของกลุ่มคนในสังคมเดียวกัน มีการทำกิจกรรมร่วมกัน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ประเพณี วัฒนธรรม หรือการแสดงออกในรูปแบบของภาษา ศาสนา ศิลปกรรม กิริยามารยาท อาหาร ความเชื่อ ความศรัทธา มีการประดิษฐ์คิดค้นสร้างสรรค์และการพัฒนา ที่สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตที่มีการปฏิบัติต่อเนื่องสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย บางอย่างมีความแข็งแกร่ง บางอย่างอ่อนไหว ปรับเปลี่ยนไปตามค่านิยมทางสังคม (อารีย์ ทองแว, 2550: 53-62)

บ้านทัพคล้าย อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี เป็นชุมชนที่สืบเชื้อสายมาจากกลุ่มวัฒนธรรมไทครั้ง หรือรู้จักในชื่อเรียกอื่น เช่น ลาวครั้ง ลาวเวียง ถิ่นฐานเดิมอยู่ที่เมืองเวียงจันทน์ และหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ถูกกวาดต้อนมายังประเทศไทย ราวปี พ.ศ. 2328 โดยพบหลักฐานสำคัญที่ตกทอดมาให้เห็นในปัจจุบันและบ่งบอกถิ่นฐานภูมิสำเนาดั้งเดิมคือสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวคือ เงินฮาง ซึ่งเป็นเงินประเภทเดียวกันที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวใช้อยู่ในขณะนั้น ภาษาถิ่นที่ใช้สื่อสารเป็นภาษาลาวเวียง ซึ่งเหมือนกับภาษาพูดที่ใช้กันมากในเมืองหลวงพระบาง รวมถึงความคล้ายคลึงกันด้านขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมการแต่งกาย การทอผ้า ชาวบ้านทัพคล้ายเรียกตัวเองว่า ลาวเวียง จากการศึกษาสันนิษฐานการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนของชาวทัพคล้ายอยู่ช่วงประมาณปี พ.ศ. 2372 มีการตั้งบ้านเรือนครั้งแรกบริเวณลำห้วยกระเสียว ในระยะแรกมีเพียง 3-4 ครัวเรือน ต่อมาเมื่อชุมชนขยายตัวจึงมีการตั้งถิ่นฐานอย่างถาวร ต่อมาในปีพ.ศ. 2451 เกิดโรคระบาดทำให้ผู้คนเจ็บป่วยล้มตายเป็นจำนวนมาก ชาวบ้านส่วนใหญ่จึงอพยพขึ้นไปทางเหนือตามลำห้วยกระเสียว ห่างจากชุมชนเดิมประมาณ 2 กิโลเมตร เรียกชุมชนใหม่นี้ว่า บ้านใหม่ และเรียกชุมชนเดิมว่า บ้านเก่า การอพยพไปตั้งบ้านเรือนในบริเวณใหม่ตั้งอยู่บริเวณสองฝั่ง

ของลำห้วยกระเสียว ผังตะวันตกของลำห้วยเรียก บ้านใหญ่ มีบ้านเรือนตั้งอยู่หนาแน่นในขณะที่บริเวณฝั่งตะวันออกพื้นที่ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นป่าและที่ราบสำหรับทำนาเรียกว่า บ้านทุ่งนา เรียกสองหมู่บ้านนี้ว่า บ้านทัพคล้าย (วรวิทย์ ทองสี, ม.ป.ป.)

การทอผ้าของชาวบ้านชุมชนบ้านทัพพลายนั้น เป็นความรู้ที่ติดตัวมากับบรรพบุรุษที่ถูกกวาดต้อนอพยพมาจากเมืองหลวงพระบางและเวียงจันทน์ หลังจากได้รวมกลุ่มกันตั้งถิ่นฐานเป็นหลักแหล่ง ณ บริเวณที่ตั้งของบ้านทัพพลาย อำเภอบ้านไร่ ในปัจจุบันแล้ว จึงได้สร้างอุปกรณ์ทอผ้าอย่างง่าย ๆ ขึ้น สำหรับทอผ้าเอาไว้ใช้ในชีวิตประจำวัน โดยขอเมล็ดฝ้ายจากชนเผ่ากระเหรี่ยงซึ่งเป็นชนเผ่าพื้นเมืองดั้งเดิมมาปลูกเพื่อใช้ทำเป็นเส้นด้าย ใช้เส้นผ้าที่สวมใส่ติดตัวมาเป็นตัวอย่าง การทอผ้าถูกถ่ายทอดจากอดีตจนถึงปัจจุบันด้วยวิธีแม่สอนลูก ลูกสอนหลาน สืบทอดต่อเนื่องกันมาหลายชั่วอายุคนเป็นเวลากว่า 200 ปี (วรวิทย์ ทองสี, ม.ป.ป.)

จากประวัติความเป็นมาอันยาวนานของชุมชนบ้านทศพล้าย ปัจจุบันภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษหลายอย่างเริ่มเลือนสูญหายและมีความสำคัญน้อยลงไป โดยเฉพาะองค์ความรู้เรื่องการทอผ้าพื้นเมือง ไม่ได้รับการถ่ายทอดและจัดเก็บองค์ความรู้ไว้อย่างเป็นระบบ เนื่องจากการทอผ้าของชุมชนบ้านทศพล้ายยังใช้วิธีการสอนแบบแม่สอนลูก ความเป็นมาเรื่องเล่าของลายผ้า การสร้างลายผ้า ได้รับการสืบทอดด้วยวิธีบอกเล่าจากปากต่อปากถ่ายทอดจากคนอีกรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง จึงทำให้ขอบเขตของการถ่ายทอดความรู้จึงจำกัดอยู่ในวงแคบเฉพาะคนในครอบครัว ขาดตกเลือนหายไปตามกาลเวลา ในขณะที่ปราชญ์ชาวบ้านที่เป็นผู้รู้หรือเชี่ยวชาญด้านการทอผ้าพื้นเมืองต่างมีอายุเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เหลือน้อยลงทุกวัน ไม่มีเรี่ยวแรงพลกำลังมากพอที่จะถ่ายทอดความรู้สู่คนรุ่นหลัง และการเป็นผู้สูงอายุรุ่นเก่าทำให้ไม่นิยมจดบันทึกความรู้ที่ตนเองมีไว้ในรูปแบบเอกสาร ประกอบกับเยาวชนคนรุ่นใหม่เองสนใจสนใจทอผ้าพื้นเมืองน้อยลง จึงทำให้ขาดผู้สืบทอดที่มีความสนใจและตั้งใจอยากจะได้เรียนรู้อย่างจริงจัง

การทอผ้าพื้นเมืองแต่ละชิ้นเป็นสิ่งที่ต้องใช้ความพยายาม อดทน คนทอผ้าต้องเป็นคนละเอียด ประณีต มีความรักและความตั้งใจสูง ผ้าทอแต่ละผืนใช้เวลาในการทอค่อนข้างนาน หากนำมา ประกอบเป็นอาชีพหลักเลี้ยงดูครอบครัวอาจทำให้มีรายได้ไม่เพียงพอหรือทำให้มีรายได้ อย่างสม่ำเสมอ จึงทำให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่นิยมที่จะไปประกอบอาชีพอื่นที่ทำงานง่าย ได้รับ ค่าตอบแทนสูงกว่า จากปัญหาดังกล่าวการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการทอผ้าพื้นเมือง หากยังใช้วิธีการ บอกล่าเพียงอย่างเดียว ย่อมมีโอกาสนที่ความรู้อันทรงคุณค่าของท้องถิ่นจะสูญหายไปในอนาคต หรือ ประวัติความเป็นมาผืนผ้าพื้นเมือง ประกอบกับปัญหาปราชญ์ด้านการทอผ้าพื้นเมืองจะหมดไป หาก ไม่มีการการจัดเก็บข้อมูลความรู้ของท่านเหล่านั้นเอาไว้ในรูปแบบที่เหมาะสมถูกต้องตามหลัก วิชาการแล้ว ในอนาคตจึงเป็นเรื่องยากที่จะมีแหล่งความรู้สำหรับเป็นต้นแบบเพื่อศึกษา เรียนรู้ รวมถึง ใช้สร้างเสริมความตระหนักและคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษได้สร้างสมเอาไว้ ทำให้คนรุ่น

หลังได้รู้จักรากเหง้า เกิดภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นอันมีเอกลักษณ์ที่ป๊ายตายายได้สร้างสมเอาไว้อย่างยาวนานหลายชั่วอายุคน

จากปัญหาเรื่องการอนุรักษ์และการสืบทอดความรู้เรื่องการผ้าทอพื้นเมืองไทครั้ง ของชาวมชนบ้านทัพคล้ายในปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงสนใจการนำเอากระบวนการการจัดการความรู้ (Knowledge Management) และเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เป็นเครื่องมือสำหรับใช้จัดการแก้ไขปัญหาเรื่องการอนุรักษ์ เก็บรักษาความรู้จากผู้เชี่ยวชาญการทอผ้าไทครั้ง บ้านทัพคล้าย อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี เพื่ออนุรักษ์องค์ความรู้การทอผ้าไทครั้งไม่ให้สูญหายไปพร้อมกับตัวบุคคลในอนาคต โดยนำเสนอในรูปแบบของเว็บไซต์สำหรับการสืบสาน อนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรม การทอผ้าพื้นเมือง

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1.2.2 เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของชุมชนทัพคล้าย อัตลักษณ์ชุมชน องค์ความรู้การทอผ้าพื้นเมืองบ้านทัพคล้าย

1.2.3 เพื่อศึกษารวบรวมรูปแบบลายผ้าทอพื้นเมืองชุมชนบ้านทัพคล้าย และออกแบบฐานข้อมูลจัดเก็บลายผ้าบ้านทัพคล้าย

1.2.4 เพื่อออกแบบเว็บไซต์สำหรับการจัดการความรู้ด้านการทอผ้าพื้นเมืองบ้านทัพคล้าย เพื่อการอนุรักษ์และถ่ายทอดองค์ความรู้การทอผ้าพื้นเมือง

1.3 ขอบเขตการวิจัย

1.3.1 พื้นที่ทำการศึกษา

บ้านทัพคล้าย บ้านนาตาโพ บ้านผาทั้ง อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี

1.3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลเรื่องการทอผ้าพื้นเมืองในชุมชนบ้านทัพคล้ายและผู้เชี่ยวชาญด้านการทอผ้าพื้นเมืองและด้านศิลปวัฒนธรรม ได้แก่

– ผู้เชี่ยวชาญการทอผ้าพื้นเมืองไทครั้งในเขตบ้านทัพคล้าย บ้านนาตาโพ บ้านผาทั้ง อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี มีประสบการณ์การทอผ้าพื้นเมืองไม่น้อยกว่า 20 ปี

– ผู้เชี่ยวชาญด้านการทอผ้าพื้นเมืองและศิลปวัฒนธรรม

1.3.3 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาประวัติความเป็นมาของชุมชนในอดีต อัตลักษณ์ชุมชน องค์ความรู้การทอผ้าพื้นเมืองและลวดลายบนผ้าทอไทครั้งในชุมชนบ้านทัพคล้าย บ้านทัพคล้าย บ้านนาตาโพ บ้านผาทั้ง ในอดีตจนถึงปัจจุบัน นำเสนอรูปแบบลวดลายบนผ้าทอพื้นเมืองชุมชนทัพคล้ายจากอดีตถึงปัจจุบัน และเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการทอผ้าและลวดลายบนผ้าทอที่ใช้ ด้วยวิธีการ

สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญการทอผ้าพื้นเมืองไทครั้งของบ้านทพคล้ายและในเขตพื้นที่ๆ ศึกษา
สังเคราะห์ประเด็นความรู้สำหรับการนำเสนอและเผยแพร่บนเว็บ โมเดล และออกแบบฐานข้อมูล
สำหรับจัดเก็บข้อมูลลายผ้าพื้นเมืองไทครั้งบ้านทพคล้าย บอกเล่าเรื่องราวของลวดลายแบบต่าง ๆ
โดยประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

- 1) ศึกษารวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องด้วยการศึกษาจากเอกสารและการสัมภาษณ์
ปราชญ์ชาวบ้านและผู้เชี่ยวชาญการทอผ้าพื้นเมืองไทครั้งในพื้นที่ ๆ ทำการศึกษา
- 2) ศึกษากระบวนการทอผ้าพื้นเมืองไทครั้ง การสร้างลายบนผืนผ้า ด้วยวิธีการ
สัมภาษณ์ จดบันทึก ถ่ายภาพนิ่ง จากแหล่งข้อมูลในชุมชน สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการทอผ้าพื้นเมือง
ในบ้านทพคล้าย
- 3) วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ นำมาจัดหมวดหมู่ความรู้ และตรวจสอบความ
ถูกต้องโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการทอผ้าพื้นเมืองไทครั้งในบ้านทพคล้าย
- 4) ศึกษารูปแบบการนำเสนอข้อมูลด้านผ้าทอพื้นเมือง การถ่ายทอดความรู้ด้านผ้าทอ
พื้นเมืองบนเว็บเพจในปัจจุบัน สรุปรูปแบบการนำเสนอ
- 5) สัมภาษณ์ความคิดเห็นเรื่องการจัดการความรู้เรื่องการทอผ้าพื้นเมืองบนระบบ
อินเทอร์เน็ตจากผู้เชี่ยวชาญด้านการผ้าทอพื้นเมือง
- 6) วิเคราะห์และออกแบบระบบจัดการความรู้เรื่องผ้าทอพื้นเมืองในรูปแบบเว็บ
โมเดลและนำเสนอเว็บโมเดลในลักษณะ โครงร่างเว็บ (Web Prototype)
- 7) วิเคราะห์และออกแบบฐานข้อมูลผ้าทอพื้นเมือง และรวบรวมตัวอย่างลวดลายบน
ผ้าทอชาวทพคล้ายและผ้าทอไทครั้ง

1.4 ข้อจำกัดการดำเนินการวิจัย

1.4.1 การวิจัยนี้เป็นการวิจัยที่ใช้เทคนิคผสานวิธี ได้แก่ เทคนิควิธีวิจัยเชิงคุณภาพและ
เชิงปริมาณ โดยใช้เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล 2 รูปแบบคือ แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์
การเลือกกลุ่มตัวอย่างผู้เชี่ยวชาญการทอผ้าพื้นเมืองไทครั้ง ใช้เทคนิคการหาสุ่มหากกลุ่มตัวอย่าง
ด้วยวิธีสโนว์บอล (Snow ball)

1.4.2 ข้อจำกัดในการดำเนินการวิจัย งานวิจัยนี้ไม่รวมขั้นตอนการประเมินผลเว็บโมเดล
โดยผู้เชี่ยวชาญ เนื่องจากมีข้อจำกัดจากปัจจัยหลายด้าน ได้แก่ ด้านเวลาจัดเก็บข้อมูล ใช้เวลา
ค่อนข้างมากในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลการสัมภาษณ์และหากกลุ่มตัวอย่าง ด้านระยะทางค่อนข้าง
ไกล ต้องเดินทางจากกรุงเทพฯ ยังอำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี ด้านช่วงเวลาที่สัมภาษณ์ ทำได้
เฉพาะตอนเย็นหรือหลังจากที่ผู้ให้ข้อมูลว่างเว้นจากการงานและภารกิจหลักเท่านั้น เช่น การทำไร่
ทำนา และกิจกรรมส่วนตัวอื่นๆ ด้านงบประมาณในการทำวิจัย

1.4.3 เว็บไซต์นำเสนอประเด็นความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์องค์ความรู้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญการทอผ้าพื้นเมืองไทครั้ง ผู้เชี่ยวชาญด้านการทอผ้าทั่วไป และปราชญ์ชาวบ้านเท่านั้น

1.5 ประโยชน์ที่จะได้รับ

การทำวิจัยนี้ ทำให้ได้รับประโยชน์ต่อการสืบสานและอนุรักษ์ผ้าทอพื้นเมืองไทครั้ง ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1.5.1 ทำให้ทราบและเข้าใจความเป็นมาของชุมชนบ้านทศพลาย การสืบสานและสืบทอดวัฒนธรรมการทอผ้าพื้นเมืองไทครั้ง การสร้างและออกแบบลายผ้าทอ คติ ความเชื่อ การบอกเล่าเรื่องราวชีวิตความเป็นอยู่ผ่านลวดลายบนผืนผ้าของชุมชนบ้านทศพลาย

1.5.2 ทำให้ทราบสถานการณ์ การสืบสาน และถ่ายทอดองค์ความรู้การทอผ้าพื้นเมือง ผ่านการสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าทอพื้นเมืองและปราชญ์ชาวบ้านในท้องถิ่น

1.5.3 ทำให้เกิดการรวบรวมและจัดเก็บข้อมูลศิลปวัฒนธรรมด้านการทอผ้าพื้นเมือง ของชุมชนบ้านทศพลาย บ้านนาตาโพ บ้านผาทั่ง อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี ที่มาจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญการทอผ้าพื้นเมืองในท้องถิ่น เพื่อนำไปใช้สำหรับสืบสาน ถ่ายทอด ศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองของชาวไทยเชื้อสายลาว ที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นจนถึงปัจจุบัน และอนุรักษ์องค์ความรู้ไว้ไม่ให้สูญหายไป

1.5.4 ผลการศึกษานี้สามารถใช้เป็นแหล่งข้อมูลเพื่อใช้สำหรับการสืบค้น อ้างอิงเกี่ยวกับประวัติ ความเป็นมา ความเชื่อ ที่เกี่ยวเนื่องกับการทอผ้าพื้นเมืองไทครั้ง การสร้างลวดลายบนผ้าทอของชาวชุมชนบ้านทศพลายที่ได้จากคำบอกเล่าของผู้เชี่ยวชาญและปราชญ์ชาวบ้านในบ้านทศพลายโดยตรง

1.5.5 ได้โครงร่างเว็บไซต์สำหรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเว็บไซต์ เพื่อจัดการความรู้ อนุรักษ์ สืบสาน ถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นด้านการทอผ้าพื้นเมืองไทครั้ง จากกรณีศึกษาชุมชนบ้านทศพลาย และเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการทอผ้าพื้นเมืองไทยครั้งสำหรับเยาวชนและประชาชนทั่วไป

1.5.6 เว็บไซต์เพื่อการอนุรักษ์ สืบสาน ถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมการทอผ้าพื้นเมือง ทำให้เกิดการจัดเก็บและเผยแพร่ข้อมูลผ้าทอพื้นเมืองออกสู่สาธารณะอย่างกว้างขวาง ส่งผลต่อการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการใช้ผ้าทอพื้นเมืองให้แพร่หลายมากขึ้น

1.6 ข้อตกลงในการทำวิจัย

1.6.1 ชุมชนทศพคล้าย หมายถึง พื้นที่หมู่ 1 บ้านทศพคล้าย หมู่ 2 บ้านทศพหมั่น หมู่ 4 บ้านสวนพลู หมู่ 5 บ้านทุ่งนา ตำบลทศพหลวง อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี

1.6.2 การสำรวจความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้เรื่องผ้าทอพื้นเมือง เป็นการสำรวจระดับความคิดเห็นต่อประเด็นความรู้ที่มีความจำเป็นในการอนุรักษ์ สืบสาน วัฒนธรรมการทอผ้าพื้นเมือง สำหรับให้นำเสนอบนเว็บเพจที่มาจากผู้เชี่ยวชาญด้านการทอผ้าพื้นเมือง ด้านศิลปวัฒนธรรม ด้านการทอผ้าพื้นเมืองเท่านั้น

1.6.3 กระบวนการพัฒนาเว็บ โมเดลดำเนินการเฉพาะการสร้างเว็บเพจในแบบโครงร่างเว็บเท่านั้น

1.6.4 ฐานข้อมูลลายผ้าทอพื้นเมือง หมายถึง การวิเคราะห์และออกแบบโครงสร้างการจัดเก็บข้อมูลลายผ้าพื้นเมืองไทครั้ง เฉพาะส่วนที่เป็นลายหลัก ที่อยู่บนผ้าทอ เสื้อผ้า สิ่งของเครื่องใช้ ของชาวทศพคล้ายเท่านั้น

1.7 นิยามศัพท์ที่ใช้ในงานวิจัย

1.7.1 เว็บโมเดลเพื่อการอนุรักษ์ สืบสาน ถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมการทอผ้าพื้นเมือง คือ การนำเสนอระบบจัดการความรู้ในรูปแบบเว็บเพจรูปแบบหนึ่ง มีความสามารถในการจัดเก็บนำเสนอ ถ่ายทอดความรู้ สร้างและจัดการเนื้อหาเกี่ยวกับการทอผ้าพื้นเมือง

1.7.2 โครงร่างเว็บ คือ การนำเสนอเว็บเพจในแบบจำลอง ยังไม่ใช่เว็บเพจที่สามารถนำไปใช้งานอย่างเต็มรูปแบบ จัดทำขึ้นมาเพื่อนำเสนอรูปแบบการแสดงผลบนหน้าเว็บ สำหรับนำเสนอให้ผู้ผู้ได้มองเห็นถึงผลลัพธ์ที่ควรจะได้ ก่อนที่จะถูกนำไปสร้างเป็นเว็บเพจที่ใช้งานได้จริง

1.7.3 ฐานข้อมูลลายผ้าทอพื้นเมือง หมายถึง โครงสร้างการจัดเก็บข้อมูลลายผ้าทอพื้นเมืองไทครั้ง ที่ใช้สำหรับจัดเก็บข้อมูลลายผ้าพื้นเมืองบนระบบคอมพิวเตอร์

บทที่ 2

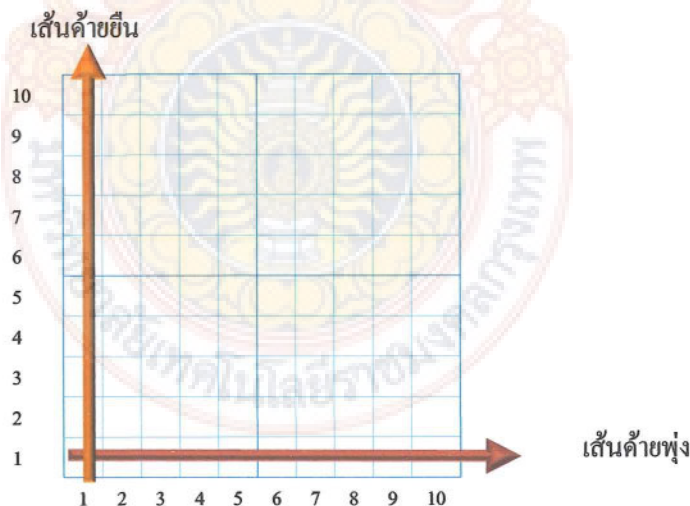
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในงานวิจัยนี้ได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้แก่ ประวัติความเป็นมาของชาวชุมชนบ้านทศคล้าย อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับผ้าทอ การทอผ้าพื้นเมือง ลักษณะของลวดลายบนผ้าทอพื้นเมืองของไทย และการออกแบบเว็บ โมเดลสำหรับใช้จัดการความรู้การทอผ้าพื้นเมือง

2.1 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับผ้าทอ

ผ้าทอหมายถึง ผ้าที่ผลิตจากเส้นด้าย 2 ชุด หรือมากกว่ามาจัดสานกัน โดยเส้นด้ายขนานไปตามความยาวของผืนผ้าเรียก ด้ายยืน(Warp yam) และเส้นด้ายที่ขนานไปตามความกว้างของผ้าเรียกว่า ด้ายพุ่ง (Weft or Filling Yam) (สาริต พุทธชัยยงค์, ม.ป.ป.: 1) โดยส่วนใหญ่ผ้าทอจะประกอบด้วยเส้นด้าย 2 ชุดคือด้ายยืน 1 ชุดและด้ายพุ่ง 1 ชุด จัดสานกันเป็นมุมฉากซึ่งกันและกัน

การแสดงลักษณะของการจัดกันของด้ายยืนและด้ายพุ่งนิยมใช้กระดาดกราฟลวดลายที่มีตารางสี่เหลี่ยม 1 ช่องใช้แทนเส้นด้าย 1 เส้น โดยเส้นด้ายพุ่งแสดงด้วยตารางสี่เหลี่ยมในแนวนอน และเส้นด้ายยืนแสดงด้วยตารางสี่เหลี่ยมในแนวตั้ง

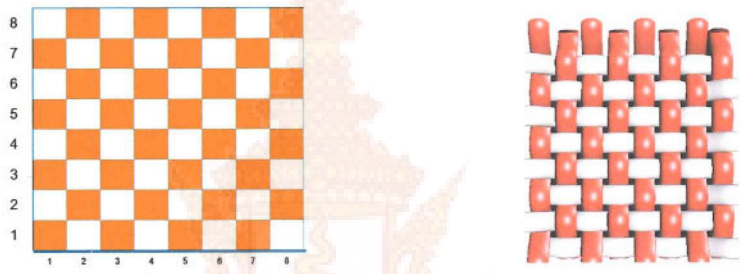
ภาพ 2.1 กระดาดกราฟลวดลายแสดงการจัดกันของเส้นด้ายยืนและด้ายพุ่ง

การแสดงสัญลักษณ์การขึ้นหรือลงของเส้นด้ายยืนและพุ่งในกระดาดกราฟ คือการแสดงว่าตำแหน่งใดที่เส้นด้ายยืนจะ “ขึ้น” และเส้นด้ายพุ่งจะ “ลง” และตำแหน่งเส้นด้ายยืน “ลง” เส้นด้ายพุ่งจะ “ขึ้น” โดยใช้สัญลักษณ์ดังนี้ ☒ หรือ ☒ คือเส้นด้ายยืน “ขึ้น” และ ☐ คือ เส้นด้ายพุ่ง “ขึ้น”

2.1.1 โครงสร้างลายทอพื้นฐาน (สาริต พุทธชัยยงค์. ม.ป.ป.: 3)

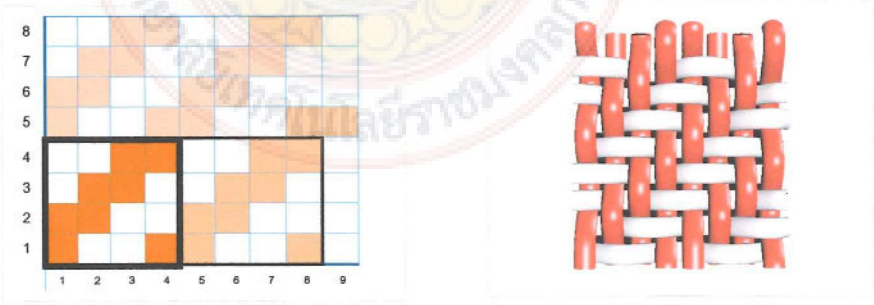
“ลาย” หมายถึงความเป็นระเบียบสม่ำเสมอ และมีขอบเขตจำกัด และ “ลวดลาย” คือ ลายต่างๆ ที่เขียนหรือแกะสลัก “ลาย” หรือ “ลวดลาย” แบบรูปแบบที่สร้างขึ้นเพื่อตกแต่งสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ให้สวยงาม ส่วนมากจะเป็นรูปซ้ำๆ ของแม่ลาย ในจังหวัดและถิ่นต่างๆ เช่น ลายเถา ลายนก ลาย กุดั่น ฯลฯ (พัชรานี วัฒนชัย อ่างใน ะตุต นิ่มเสมอ. 2534: 320, 278) หรือหมายถึง แบบอย่าง ที่ปรากฏบนผ้า อาจเป็นเส้น รูปต่างๆ หรือทำให้เกิดผิวสัมผัสต่างๆ กัน (พัชรานี วัฒนชัย อ่างใน อัจฉรา ไตรสูตร. 2524: 307) โครงสร้างลายทอพื้นฐานทั่วไปแบ่งเป็น 3 แบบคือ

1) ลายขัด (Pain Weave) คือด้ายยืนเส้นแรกจะข้ามด้ายพุ่งเส้นแรกและลอดใต้เส้นที่สอง ในขณะที่ด้ายยืนเส้นที่สองจะลอดใต้ด้ายพุ่งเส้นแรกและข้ามด้ายพุ่งเส้นที่สอง ลักษณะ การข้ามและลอดของด้ายยืนและด้ายพุ่งจะสลับกันไปตลอดใน 1 ลายซ้ำ(Repeat) ของผ้าลายขัด ประกอบด้วยด้ายยืน 2 เส้น และด้ายพุ่ง 2 เส้น ลักษณะโครงสร้างผ้างภาพ 2.2

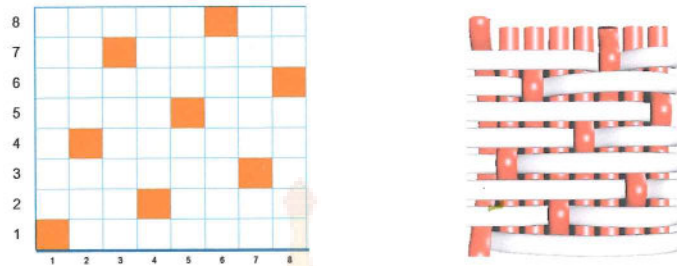
ภาพ 2.2 กราฟแสดง โครงสร้างลายผ้าทอแบบลายขัด

2) ลายทแยง (Twill Weave) เป็นลายทอที่มีลักษณะทแยง โดยการลอดข้ามเหลื่อมกันขึ้นไปของด้ายยืนหรือด้ายพุ่งอย่างต่อเนื่อง แนวทแยงจะมีทิศทางไปทางซ้ายหรือทางขวาก็ได้ โดย ทแยงทางซ้ายเรียกว่า S Twill ถ้าแนวทแยงทางขวาเรียกว่า Z Twill ในหนึ่งลายซ้ำประกอบด้วย ด้ายยืน 4 เส้น ด้ายพุ่ง 4 เส้น ลักษณะการลอดของด้ายยืนเส้นที่ 1 และจะข้ามด้ายพุ่ง 2 เส้น ลอดสอง เส้น

ภาพ 2.3 กราฟแสดง โครงสร้างลายผ้าทอแบบลายขัดทแยงขวา

3) ลายตัวน (Satin weave) คือลายทอที่มีการลอยข้ามของเส้นด้ายยืนหรือด้ายพุ่งมากกว่าลายขัดและลายทแยง จุดขัดกันของเส้นด้ายมีน้อย มีผลให้เส้นด้ายสามารถเรียงติดกันได้มาก ผ้าทอลายตัวนจึงมีความมันเงา

ภาพ 2.4 กราฟแสดงโครงสร้างลายผ้าทอแบบลายตัวน

2.1.3 ประเภทของลวดลายผ้า

การแยกประเภทของลวดลายผ้าทอซึ่งมีลวดลายและกรรมวิธีการทอแตกต่างกัน แบ่งได้ ดังนี้ (สิทธิศักดิ์ ธัญศรีสวัสดิ์กุล อ้างใน พัทธราณี วัฒนชัย, 2548: 15)

1) ลวดลายธรรมชาติ แบ่งลวดลายออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ลวดลายธรรมชาติ คือ สิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้น โดยเป็นรูปทรงโดยธรรมชาติ มีต้นแบบมาจากรูปทรงของพืช เช่น ใบไม้ ต้นไม้ ดอกไม้ กิ่งก้าน สัตว์ เช่น สัตว์ 2 เท้า สัตว์ 4 เท้า สัตว์ปีก สัตว์น้ำ และแร่ธาตุ เช่น หิน ดิน น้ำ กรวดทราย

2) ลวดลายเรขาคณิต ได้แก่ สามเหลี่ยม สี่เหลี่ยม ห้าเหลี่ยม วงกลม จุด เส้น

สำหรับลวดลายผ้าของกลุ่มคนเชื้อสายไทยวน ในจังหวัดราชบุรี และกลุ่มคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง ในจังหวัดสุพรรณบุรี อุทัยธานี ชัยนาท ที่บ่งบอกถึงวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และสายพันธุ์ดั้งเดิม แบ่งประเภทของลวดลายได้ดังนี้ (พงษ์ศิริ นาคพงษ์ อ้างใน พัทธราณี วัฒนชัย, 2548: 15)

1) ลายชื่อดอกไม้ เช่น ลายมะลิเลื้อย ลายดอกพุท ลายดอกพิกุล ลายดอกแก้ว ลายดอกจันทร์ลายสลับกาบ เป็นต้น

2) ลายชื่อพืช เช่น ลายกุศ ลายเมล็ดแดงโม ลายต้นสน เป็นต้น

3) ลายชื่อสัตว์ เช่น ลายนกคู่ท่าฮ่วมด้น ลายนกสลับดอกจันทร์ ลายสิงโต ลายนาค เป็นต้น

4) ลายตามลักษณะเฉพาะ เช่น ลายขอ ลายกาบ ลายเขี้ยว ลายดวย ลายลับ

5) ลายใช้งานเฉพาะ เช่น ลายหน้าหมอน ลายขอเหลี่ยม ลายสะแเสเสา ลายดอก

มะเหิด

2.2 การทอผ้าพื้นเมือง

การทอผ้าพื้นบ้านพื้นเมืองหลายแห่งในประเทศไทยในปัจจุบัน โดยเฉพาะตามกลุ่มหรือชุมชนที่มีเชื้อสายชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ นั้น ยังคงอนุรักษ์การทอผ้าของตนโดยใช้ลวดลายในแบบดั้งเดิม การทอผ้าพื้นเมืองตามภาคต่าง ๆ แบ่งได้ดังนี้ (ศิลปะการทอผ้าพื้นเมืองของไทยในปัจจุบัน, 2557: ออนไลน์)

2.2.1 ภาคเหนือ หรือ ล้านนา ได้แก่ จังหวัดเชียงราย พะเยา ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน เชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอน เรียกว่า กลุ่มชาวไทยโยนกหรือไทยยวน และชาวไทยลื้อซึ่งเป็นกลุ่มชนดั้งเดิมของล้านนาไทย มีความเชื่อเรื่องการตั้งถิ่นฐานในสภาพแวดล้อมที่เป็นภูเขาและมีทางน้ำไหล ผู้หญิงไทยยวนและไทยลื้อยังคงรักษาวรรณกรรมการทอผ้าในรูปแบบ และลวดลายที่สืบทอดกันมาได้แก่ การทอชิ้นดินจก ผ้าจิด และผ้าทอที่ใช้เทคนิค “เกาะ” เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีชนกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่ไม่ใช่ภาษาพูดตระกูลไท อาศัยอยู่ในแถบภาคเหนือบริเวณล้านนาไทย เช่น ลื้อ ลัวะ กะเหรี่ยง ไทยใหญ่ มอญ และไทยภูเขาเผ่าต่าง ๆ เช่น แม้ว มูเซอ อีเก้อ เย้า ลีซอ เป็นต้น ชนกลุ่มน้อยเหล่านี้ต่างมีวัฒนธรรมการทอผ้าซึ่งส่วนใหญ่เป็นผ้าฝ้าย และมีการตกแต่งเป็นลวดลายสัญลักษณ์ที่แสดงเอกลักษณ์เผ่าพันธุ์กลุ่มชนของตนเอง ส่วนการทอผ้าไหมยกดอก และการทอชิ้นใหม่ต่อดินจก ยกดินเงินดินทองนั้น รู้จักกันในหมู่เจ้านายชั้นสูงในภาคเหนือได้ไปฝึกอบรมให้หญิงชาวบ้านตามหมู่บ้าน เช่น เชียงใหม่ ลำพูน ให้รู้จักทอผ้า จนกระทั่งนิยมทำกันจนเป็นอุตสาหกรรมในหมู่บ้านหลายแห่ง จนถึงปัจจุบัน ผ้าที่ทอโดยกลุ่มชนต่างๆ ในภาคเหนือนี้ต่างมีเอกลักษณ์ของตนเองในแต่ละกลุ่มที่แตกต่างกันจนสามารถจะแยกแยะได้ว่าผ้าชิ้นนั้นเป็นของชนกลุ่มใด

ตัวอย่างลายผ้าที่ใช้ทอผ้าในภาคเหนือ ได้แก่ ทอลายนกสูก ลายคลื่นน้ำ ลายปลา และอำเภอน้ำอ่าง จังหวัดอุดรธานี หรือ ตำบลหาดเลี้ยว จังหวัดสุโขทัย ลายเส้นตรง ลายซิกแซก ลายตะขอ ลายฝนตก หรือลายกองฟาง ลายนาค ลายพระอาทิตย์ ลายปราสาท ลายตากบ ตัวอย่างลวดลายดังภาพ 2.5

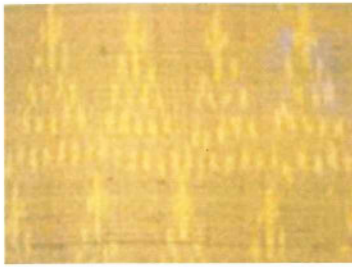

ลายนกสูก คลื่นน้ำ ลายปลา

ลายเส้นตรง ลายซิกแซก ลายตะขอ

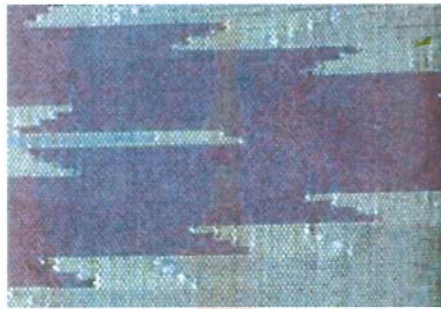
ภาพ 2.5 ตัวอย่างลายนกสูก คลื่นน้ำ ปลา เส้นตรง ซิกแซก และตะขอ (ศิลปะการทอผ้าพื้นเมืองของไทยในปัจจุบัน, ออนไลน์)

ผ้ามัดหมี่ลายฝนตก หรือกองฟาง

ลายนาค ลายปราสาท

ลายน้ำไหล

ภาพ 2.6 ตัวอย่างลายมัดหมี่ ลายนาค ลายปราสาท และลายน้ำไหล (ศิลปะการทอผ้าพื้นเมืองของไทยในปัจจุบัน, ออนไลน์)

2.2.2 ภาคกลาง ประกอบด้วย ภาคกลางตอนบน ได้แก่ จังหวัดพิษณุโลก พิจิตร อุตรดิตถ์ และ สุโขทัย และภาคกลางตอนล่าง ได้แก่ จังหวัด อุทัยธานี ชัยนาท สุพรรณบุรี สระบุรี ลพบุรี นครปฐม ราชบุรี เพชรบุรี เป็นกลุ่มไทยวนและไทยลาว ที่อพยพไปตั้งถิ่นฐานอยู่ในช่วงต่าง ๆ ของประวัติศาสตร์ไทย ไทยลาวนั้น ยังแบ่งออกเป็นหลายเผ่า เช่น พวน โข่ง ผู้ไท ครั่ง ฯลฯ กลุ่มชนเหล่านี้ อพยพย้ายถิ่นจากการทำสงคราม หรือ สาเหตุอื่นๆ โดยยังคงรักษาไว้ซึ่ง วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ เฉพาะถิ่นเอาไว้ได้ โดยเฉพาะวัฒนธรรมการทอผ้าของผู้หญิงที่ใช้เทคนิคการจกและจิด เพื่อตกแต่ง เป็นลวดลายบนเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย หรือ ใช้ทำที่นอน หมอน ผ้าห่ม ผ้าเช็ดหน้า ผ้าขาวม้า ฯลฯ แม้ว่า ในปัจจุบันสภาพเศรษฐกิจและสังคมได้เปลี่ยนไปอย่างมาก คนไทยเหล่านี้ก็ยังยึดอาชีพทอผ้าเป็น อาชีพรองต่อจากการทำนาซึ่งเป็นอาชีพหลัก ลักษณะลวดลายและสีสันของผ้าทอของคนไทยแต่ละ เผ่าจะมีความเป็นเอกลักษณ์แตกต่างกันอย่างชัดเจน

ภาพ 2.7 ผ้าไหมมัดหมี่ จังหวัดลพบุรี (ศิลปะการทอผ้าพื้นเมืองของไทย
ในปัจจุบัน, ออนไลน์)

2.2.3 ภาคอีสาน กลุ่มคนไทยในภาคอีสานมักมีการชุมชนตั้งถิ่นฐานบริเวณที่มีความอุดมสมบูรณ์ในแถบลำห้วย หนองบึง หรือแม่น้ำ ชนกลุ่มใหญ่คือคนไทยเชื้อสายลาว กระจายกันอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ ได้แก่ จังหวัดเลย นครราชสีมา ชัยภูมิ ส่วนใหญ่เป็นลาวที่มาจากหลวงพระบาง กลุ่มจังหวัดหนองคาย อุดรธานี ขอนแก่น ส่วนใหญ่เป็นลาวที่มาจากเวียงจันทน์ กลุ่มจังหวัดนครพนม สกลนคร กาฬสินธุ์ ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้ไท และกลุ่มจังหวัดอุบลราชธานี ยโสธร ร้อยเอ็ด มุกดาหาร มหาสารคาม ส่วนใหญ่เป็นลาวจำปาศักดิ์ มีวัฒนธรรมการทอผ้าที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน แต่ละกลุ่มมีลักษณะและลวดลายการทอผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ของคนอย่างชัดเจน เช่น ผ้ามัดหมี่ ผ้าจิด และผ้าไหมหางกระรอก

นอกจากมีกลุ่มคนไทยเชื้อสายลาวแล้ว ยังมีชนกลุ่มอื่น ๆ เช่น ข่า กระโซ่ กะเลิง ส่วย และเขมรสูง โดยเฉพาะคนไทยเชื้อสายเขมรที่อาศัยอยู่ในบริเวณจังหวัด ศรีสะเกษ สุรินทร์ และบุรีรัมย์ มีประเพณีการทอผ้าที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน เช่น จังหวัดสุรินทร์ ผ้าทอผ้าที่สวยงามมีชื่อเสียงชนิดต่าง ๆ เช่น ผ้าปูมแบบเขมร ผ้าหมี่โฮล ผ้าอัมปรม ผ้าลายสาตุ เป็นต้น

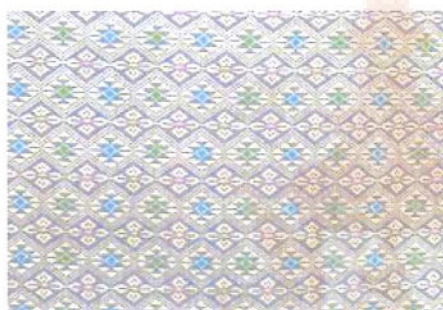
ผ้าไหม จังหวัดสุรินทร์

ผ้าไหมแพรวา จังหวัดกาฬสินธุ์

ภาพ 2.8 ผ้าทอและลวดลายบนผ้าทอภาคอีสาน

2.2.4 ภาคใต้ ผ้าทอภาคใต้มีผ้าทอที่มีชื่อเสียงคือผ้าทอยกดินเงินดินทอง ซึ่งสันนิษฐานว่าได้รับอิทธิพลจากชาวมุสลิมและชาวอาหรับ ที่เข้ามาค้าขายในดินแดนแถบนี้ตั้งแต่สมัย ได้รับความนิยมในหมู่ชนชั้นสูงในภาคกลางของอาณาจักรไทย บรรดาเจ้าเมืองและข้าราชการหัวเมืองภาคใต้จึงต่างสนับสนุนให้ลูกหลาน และชาวบ้านทอผ้าดังกล่าวอย่างเป็นล่ำเป็นสัน โดยเฉพาะที่ นครศรีธรรมราช สงขลา และ ตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี เคยเป็นแหล่งทอผ้ายกที่มีชื่อเสียง เป็นที่กล่าวขวัญถึงและนิยมกันอย่างยิ่งในหมู่ขุนนางสมัยอยุธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ ปัจจุบันช่างทอที่มีชื่อเสียงเสียชีวิตไปแล้วเป็นส่วนใหญ่ และผู้สืบทอดความรู้ไว้น้อยมาก จึงทำให้ไม่มีการทอมากดังเช่นในอดีต นอกมีการทอผ้าพื้นเมืองอื่น เช่น ผ้าขาวม้า ผ้าฝ้ายยกดอก ผ้าหางกระรอก ผ้าโสร่ง ผ้าตาลัดดา เป็นต้น ปัจจุบันได้มีการฟื้นฟู ส่งเสริม การทอผ้าสำหรับใช้สอยในชีวิตประจำวัน เช่น ที่เกาะยอ จังหวัดสงขลา และ ตำบลพุมเรียง จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นต้น

ผ้าจิด

ผ้าทอเกาะยอ

ภาพ 2.9 ลวดลายบนผ้าทอภาคใต้ (ศิลปะการทอผ้าพื้นเมืองของไทยในปัจจุบัน, ออนไลน์)

2.3 ลวดลายและสัญลักษณ์ในผ้าทอพื้นเมืองไทย

ผ้าทอพื้นเมืองของไทยมีลวดลายและความเป็นเอกลักษณ์ มีชื่อเรียกสืบทอดกันมาหลายชั่วคน บางชื่อเป็นภาษาท้องถิ่น ไม่เป็นที่เข้าใจของคนไทยในภาคอื่นๆ เช่น ลายเอี้ย ลายบักจั้น ฯลฯ บางชื่อเรียกต่อ ๆ กันมาโดยไม่รู้ประวัติความเป็นมา เช่น ลายแมงมุม ลายปลาหมึก แม้แต่ผู้ทอเองก็อธิบายไม่ได้ว่าทำไมจึงเรียกชื่อนั้น บางลวดลายมีผู้ตั้งชื่อให้ใหม่ เช่น ลาย "ขอพระเทพ" เป็นต้น สัญลักษณ์และลวดลายบางอย่างเชื่อมโยงกับคติและความเชื่อของคนไทยพื้นบ้านที่นับถือสืบทอดกันมาหลาย ๆ ชั่วอายุคน ลวดลายเหล่านี้สามารถเชื่อมโยงกับลวดลายที่ปรากฏอยู่ในศิลปะอื่น ๆ เช่น บนจิตรกรรมฝาผนัง และสถาปัตยกรรม หรือ กล่าวถึงในตำนานพื้นบ้านและในวรรณคดี บางลวดลายเป็นคติร่วมกับความเชื่อสากล และปรากฏอยู่ในศิลปะของหลายชาติ เช่น ลายก้นหอย และ ลายขอ เป็นลวดลายที่มีในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ และยังพบว่าเป็นลวดลายที่ตกแต่งอยู่บนภาชนะเครื่องปั้นดินเผาโบราณ เช่น ที่ โศกพนมและที่บ้านเชียง โดยสามารถ

แบ่งเป็นลายต้นแบบ ลายที่พัฒนามาจากลายต้นแบบ และลายที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ ดังนี้ (ศิลปกรรมทอผ้าพื้นเมืองของไทยในปัจจุบัน, 2557: ออนไลน์)

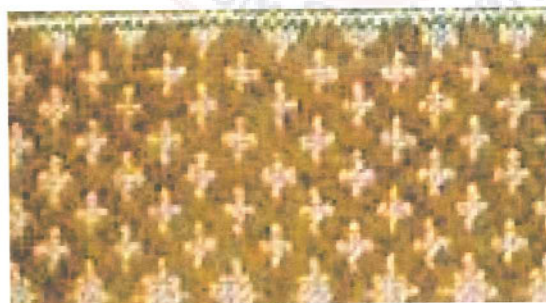
2.3.1 ลวดลายต้นแบบ

ลวดลายต้นแบบ คือ ลวดลายง่าย ๆ มักพบปรากฏอยู่บนศิลปะพื้นบ้านประเภทอื่นๆ เช่น เครื่องปั้นดินเผา เครื่องจักสาน ฯลฯ สำหรับลายที่ปรากฏอยู่บนผืนผ้าพื้นเมืองของไทย แยกได้ดังนี้

1) ลายเส้นตรง หรือเส้นขาด ในทางตรงยาว หรือทางขวาง เส้นเดียว หรือหลายๆ เส้นขนานกัน ลายเส้นตรงทางขวางเป็นลายผ้าที่ใช้กันทั่วไปในแถบล้านนาไทยมาแล้วแต่โบราณ จะเห็นได้จากจิตรกรรมวัดภูมินทร์ จังหวัดน่าน และวิหารลายคำ วัดพระสิงห์ จังหวัดเชียงใหม่ ลายเส้นตรงทางยาวมักพบในผ้านุ่งของคนไทยกลุ่มลาวโซ่ง ลาวพวน เป็นต้น ในภาคอีสาน ลายเส้นตรงยาวสลับกับลายอื่นๆ จะปรากฏอยู่ในผ้ามัดหมี่ ทั้งไหมและฝ้าย และจะพบผ้ามัดหมี่อีสาน เป็นลายเส้นต่อที่มีลักษณะเหมือนฝนตกเป็นทางยาวลงมา หรือที่ประดับอยู่ ในผ้าตีนจก เป็นเส้นขาดเหมือนฝนตก หรือลายเส้นขาดขวางเหมือนเป็นทางเดินของน้ำ เป็นต้น ลายเส้นตรงทั้งเส้นขวางและเส้นคี่นั้น ยังเป็นลวดลายที่พบในผ้าของพวกกะเหรี่ยง และพวกกะเหรี่ยงอีกด้วย

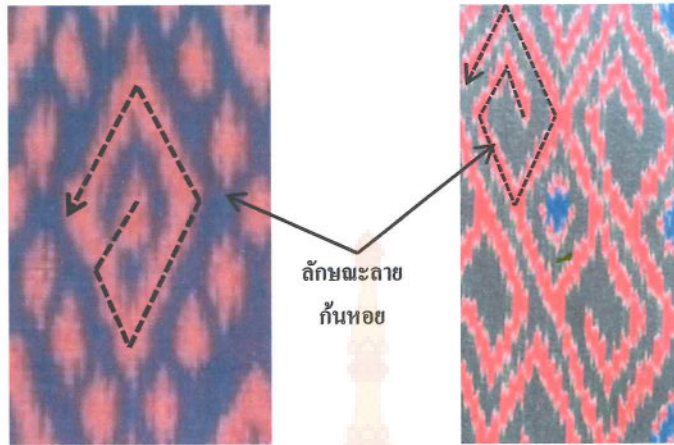
2) ลายพื้นปลา ลายนี้ปรากฏอยู่ตามเชิงผ้าของตีนจกและ ผ้าจิด ตลอดจนเป็นลายเชิงของชิ้นมัดหมี่ของผ้า ที่ทอในทุกๆ ภาคของประเทศไทย ชาวบ้านทางภาคอีสานเรียกว่า “ลายเอี้ย” ลายพื้นปลา อาจจะปรากฏในลักษณะทางขวาง หรือทางยาวก็ได้ บางครั้งจะพบผ้ามัดหมี่ที่ตกแต่งด้วยลายพื้นปลาทั้งผืนก็มี นอกจากนี้จะพบการใช้ลายพื้นปลาประดับผ้าของชาวเขาเผ่าม้งทางภาคเหนืออยู่บ่อยๆ

3) ลายสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน หรือ ลายกากบาท เกิดจากการขีดเส้นตรงทางเฉียงหลายๆ เส้นตัดกัน ทำให้เกิดกากบาท หรือ ตารางสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนหลายๆ รูปติดกัน ลายนี้พบอยู่บนผ้าจก ผ้าจิด ผ้ามัดหมี่ ในทุกภาคของไทย ลาว อินโดนีเซีย บนพรมตะวันตกกลาง และบนลวดลายผ้าของชาวเขาเผ่าม้ง กะเหรี่ยง ในประเทศไทย และสาธารณรัฐประชาชนจีน

ภาพ 2.10 ลายสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนหรือลายกากบาท (ศิลปกรรมทอผ้าพื้นเมืองของไทยในปัจจุบัน, ออนไลน์)

4) ลายก้นหอย คือลายที่มีลักษณะขดเป็นวงเหมือนกันหอย ชื่อเรียกอื่น ได้แก่ ตะขอ หรือ "ลายผักกูด" ซึ่งเป็นชื่อเรียกของพืชตระกูลเฟิร์นชนิดหนึ่ง ลวดลายชนิดนี้พบอยู่ทั่วไปบนผ้าจาก ผ้าจิด และผ้ามัดหมี่ในทุกๆ ภาคของไทย และยังพบใน ซาราวัก ประเทศมาเลเซีย

ภาพ 2.11 ตัวอย่างลายก้นหอยหรือลายผักกูด (ลวดลายผ้าไหม งานข้อมูลท้องถิ่น มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ออนไลน์)

2.3.2 ลวดลายที่พัฒนาจากต้นแบบจนเป็นภาพที่สื่อความหมายได้

จากลวดลายต้นแบบซึ่งเป็นลายง่ายๆ ที่มนุษย์อาจจะคิดขึ้นโดยธรรมชาติ ได้มีการพัฒนาประดิษฐ์เสริมต่อจนเป็นรูปร่างที่ชัดเจนขึ้น จนผู้ดูสามารถเข้าใจความหมายได้ ลวดลายที่พัฒนา จนสื่อความหมายได้ มีปรากฏอยู่ในผ้าพื้นเมืองของไทยอย่างมากมาย

1) จากเส้นตรง/เส้นขาด ได้มีการพัฒนาขึ้นมาเป็นลายที่เกี่ยวกับน้ำและความอุดมสมบูรณ์ต่างๆ ในชุมชนเกษตรกรรม

2) กากบาทและขนมเปียกปูน ได้มีการพัฒนาเป็นรูปลายต่างๆ เช่น รูปขนมเปียกปูน ภายในบรรจุรูปดาวแปดเหลี่ยม และภายในของดาวแปดเหลี่ยม มักจะมีกากบาทเส้นตรงอยู่ หรือย่อลงเหลือขนมเปียกปูน กากบาทนั้นเป็นลายที่พัฒนาที่พบเห็นบ่อยๆ ในดินจกและจิดของล้านนา และในมัดหมี่ของภาคอีสาน นอกจากนี้ ยังพบในผ้าของหลายประเทศ เชื่อกันว่า ลวดลายดังกล่าวเป็นสัญลักษณ์ของดวงอาทิตย์ หรือ โคมไฟ ในภาคอีสานเรียกลายนี้ในผ้ามัดหมี่ว่า ลายโคม

ลักษณะขนมเปียกปูนผสมกับลายขอ หรือ ขนมเปียก มีขายื่นออกมา 8 ขา พบในผ้าดินจกหรือจิด และมัดหมี่ เรียกชื่อแตกต่างกันออกไป เช่น ลายแมงมุม หรือลายปลาหมึก บางทีลายนี้อาจจะมีขาเพียง 8 ขา เรียกว่า ลายปู ปรากฏบนผ้ายกดอก หรือผ้ามัดหมี่ ซึ่งบางแห่งนิยมเรียกว่า ลายดอกแก้ว หรือ ลายดอกพิกุล

3) จากลายตัวขอหรือก้นหอย ได้ถูกนำมาพัฒนาเป็นลายต่างๆ เช่น ลายที่ปรากฏอยู่ทั่วไปบนผ้าจกและจิดของไทยลือในภาคเหนือ และบนลายมัดหมี่ของภาคอีสาน มักจะเรียกว่า ลายขอหรือขอนาค เพราะต่อๆ มาพัฒนาเป็นลายนาคเกี่ยว หรือลายนาคขุสน

2.3.3 ลวดลายที่เชื่อมโยงกับคติความเชื่อของคนไทย

ลวดลายและสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในศิลปะผ้าทอไทยนั้น เชื่อกันว่ามีความเชื่อมโยงกับคติความเชื่อของคนไทยที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ อาจศึกษาเปรียบเทียบลวดลายสัญลักษณ์เหล่านี้กับสัญลักษณ์อย่างเดียวกันที่ปรากฏอยู่ในศิลปะประเภทอื่น ๆ เช่น ในจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม และแม้แต่ในตำนานพื้นบ้านที่เล่าขานสืบทอดกันมา หรือในวรรณกรรม ต่างๆ ลวดลายที่เชื่อมโยงกับความ เชื่อพื้นบ้านไทยอย่างเห็นได้ชัด มีดังนี้

1) สัญลักษณ์งูหรือนาค งู หรือนาค ปรากฏอยู่ในลายผ้าพื้นเมืองของคนไทยกลุ่มต่างๆ เกือบทุกภูมิภาคของประเทศ โดยเฉพาะในล้านนา และในอีสาน นอกจากนี้ยังพบในศิลปะของกลุ่มคนที่พูดภาษาตระกูลไท ที่อาศัยอยู่นอกดินแดนของไทยในปัจจุบัน เช่น ในสิบสองปันนาในลาว อีกด้วย

นักวิชาการหลายคนเชื่อว่า งู หรือนาค เป็นสัญลักษณ์สำคัญร่วมกันของสังคมที่มีวัฒนธรรมน้ำ ดังนั้นงูหรือนาค จึงปรากฏอยู่ในศิลปะ และคติความเชื่อของหลาย ๆ ประเทศมาแต่โบราณกาล

ศิลปะการทอผ้าของชาวไทยในล้านนาและอีสาน สิบสองปันนาของสาธารณรัฐประชาชนจีน ภูฏานของพม่า และประเทศลาว มักพบสัญลักษณ์งูหรือนาคปรากฏอยู่ในลายผ้า เช่น ผ้าจิตรของชาวไทยลื้อ จังหวัดน่าน และ จังหวัดเชียงราย โดยมีชื่อเรียกแต่ละลายแตกต่างกัน เช่น ลายงู ลอย ลายนาคปราสาท ลายขนานาค ลายนาคกระโจม ผ้ามัดหมี่ของอีสานมักจะมีลายงูหรือนาคในชื่อเรียกต่างๆ เช่น ลายนาคปึก ลายนาคเกี่ยว ลายนาคชูสน ฯลฯ

ในแถบลุ่มแม่น้ำโขงคนไทยและคนลาวต่างมีความเชื่อสืบทอดกันมาเรื่องพญานาค ซึ่งอาศัยอยู่ที่เมืองบาดาลใต้แม่น้ำโขง ผู้คนในแถบนี้นับความเชื่อว่าเวลามีกานบุญประเพณี เช่น งานไหลเรือไฟ พญานาคก็จะขึ้นมาเล่นลูกไฟด้วย ดังที่มิผู้คนเห็นว่ามีลูกไฟขึ้นจากลำน้ำในช่วงเทศกาลงานไหลเรือไฟเป็นประจำเกือบทุกปี

2) สัญลักษณ์ นก หรือ ห่าน หรือ หงส์ นก หรือ หงส์ เป็นสัญลักษณ์สำคัญที่ปรากฏอยู่ในศิลปะผ้าทอพื้นบ้านภาคเหนือของไทยเป็นส่วนใหญ่ และพบมากในผ้าทอมือของลาวสิบสองปันนา และในหมู่พวกคนไทในเวียดนาม

สถาปัตยกรรมล้านนาและล้านช้าง จะพบนกหรือหงส์เป็นองค์ประกอบที่สำคัญประดับอยู่บนหลังคาโบสถ์คู่กับสัญลักษณ์นาค หรือในวัดบางแห่งมีหงส์ประดับอยู่ตามจุดต่างๆ

สัญลักษณ์นกหรือหงส์หรือนกยูง ในสิบสองปันนา จะพบทั่วไปทั้งในจิตรกรรม สถาปัตยกรรม และบนผืนผ้า นกยูงถูกใช้เป็นสัญลักษณ์ที่รัฐบาลจีนปัจจุบันได้นำมาใช้เป็นสัญลักษณ์ของยูนาน และได้มีการประดิษฐ์นาฏลีลาสมัยใหม่ เรียกว่า ระเบ่านกยูง สำหรับใช้แสดงเป็นสัญลักษณ์ของชาวไทลื้อในสิบสองปันนา

ในพม่า หงส์ เป็นสัญลักษณ์ที่สำคัญพบในศาสนสถาน และในโบราณวัตถุที่เกี่ยวข้องกับราชวงศ์พม่า

ในผ้าตีนจกที่ทำด้วยฝ้ายจากหาดเลี้ยว อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย จากอำเภอ น้ำอ่าง จังหวัดอุดรดิตถ์ จากอำเภอบัว จังหวัด ราชบุรี และชิ้นตีนจกทั้งไหมและฝ้ายของจังหวัด เชียงใหม่ รวมทั้งชิ้นที่มีตีนจกดินเงินดินทอง ส่วนแต่เดิมไปด้วยสัญลักษณ์ นกยูง หรือ หงส์คู่ กินน้ำ รวมกันเป็นองค์ประกอบเล็ก ๆ ของตีนจกแทบจะทุกชิ้น

นอกจากนี้ในตุ๊กหรือธงที่ชาวไทยพื้นเมือง แถบจังหวัดน่านและเชียงราย ถวายวัด ในงานบุญ มักจะมีลายปราสาท ลายคันไม้ ฯลฯ ประดับอยู่เป็นลายใหญ่ ๆ แต่จะต้องมีนกหรือหงส์ เป็นองค์ประกอบอยู่เป็นจำนวนมากเช่นกัน

หงส์นี้ตามคติไทย และคติฮินดู-พุทธ ถือว่าเป็นสัตว์ที่เกี่ยวข้องกับตำนานในศาสนา เช่น หงส์ เป็นพาหนะของพระพรหม เป็นต้น และในศิลปะไทยก็ถือว่าหงส์เป็นของสูง จึงได้เชิญมาเป็นสัญลักษณ์ของเรือพระราชพิธี คือ เรือสุพรรณหงส์ ซึ่งใช้ในพระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญทุกวันนี้

2.4 การสร้างลวดลายผ้าทอของไทย

การทอผ้าพื้นเมืองของไทย มีรูปแบบการทอด้วยเทคนิควิธีแตกต่างกันไป โดยมีชื่อเรียก เทคนิควิธีการทอต่าง ๆ ดังนี้

2.4.1 การจิด คือ การทอผ้าให้เกิดลวดลายโดยการสะกิดด้านขึ้นขึ้นเป็นระยะตามความต้องการ เพื่อให้ด้ายพุ่งพิเศษพุ่งผ่านจากด้านหนึ่งไปอีกด้านหนึ่งตลอดความกว้างของผืนผ้า เกิดเป็นลวดลาย ซึ่งส่วนมากจะเป็นลายซ้ำ ๆ กันตลอด สีในลวดลายเกิดจากสีของด้ายพุ่งพิเศษนี้ (มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2554: 151)

2.4.2 การยก เป็นเทคนิคการทอยกลายให้เห็นเด่นชัด มีลักษณะคล้ายกับการทอลายจิด แต่ใช้เส้นพุ่งพิเศษ เช่น ไหม ดิ้นเงิน ดิ้นทอง มีชาย มีเชิง ซึ่งขั้นตอนยุ่งยากกว่าผ้าทอด้วยเทคนิคลายจิดมาก

2.4.3 การจก เป็นเทคนิคการทอลวดลายบนผืนผ้า ด้วยวิธีการเพิ่มด้ายพุ่งพิเศษเข้าไป ขณะที่ทอเป็นช่วงๆ ไปติดต่อกันตลอดหน้ากว้างของผ้า กระทำโดยใช้ไม้หรือขนเม่นหรือนิ้วมือ ยกหรือจกด้วยเส้นขึ้นขึ้น แล้วสอดเส้นพุ่งพิเศษต่อไป ตามจังหวะของลวดลาย สามารถสลับสีได้หลากหลายสี

2.4.4 การทอลายน้ำไหล เป็นเทคนิคการทอ แบบลายขัณฑ์ธรรมดา แต่ใช้ด้ายหลากสีพุ่งเกาะเกี่ยวกันเป็นช่วง ๆ ให้เกิดจังหวะของลายน้ำไหล เป็นลักษณะเฉพาะของชาวเมืองน่าน เรียกกรรมวิธีการทอนี้ว่า "ลัว่ง" แต่ชาวไทลื้อ อำเภอเชียงของและเชียงคำ จังหวัดเชียงราย เรียกว่า "เกาะ" เทคนิคนี้ดัดแปลงพัฒนาเป็นลายอื่นๆ เรียกว่า ลายผักแว่น ลายจรวด ฯลฯ เป็นต้น

2.4.5 การขมุก เป็นเทคนิคการทอโดยใช้เส้นยืนพิเศษเพิ่มบนกึ่งทอผ้า ลายขมุกบนผ้าเกิดจากการใช้ตะกอลอยขด้ายยืนพิเศษ ลวดลายที่เกิดจากเทคนิคนี้คล้ายกันมากกับลวดลายที่เกิดจากเทคนิค จิต จก แทบจะแยกไม่ได้เลยสำหรับผู้ที่ไม่เข้าใจเรื่องเทคนิคการทอผ้าที่ลึกซึ้ง ชาวไทยพวนที่ตำบลหาดเลี้ยว จังหวัดสุโขทัย และที่ อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ ใช้เทคนิคนี้ในการทอ ส่วนที่เป็นตัวขึ้นบางครั้งอาจจะนำเชิงขึ้นมาต่อเป็นตีนจกเรียกว่า ชื่นมุก

2.4.6 การมัดหมี่ เป็นเทคนิคการมัดเส้นพุ่ง หรือเส้นยืน ให้เป็นลวดลายด้วยเชือกกล้วย หรือเชือกฟาง ก่อนนำไปย้อมสี แล้วกรอด้วยให้เรียงตามลวดลาย ร้อยใส่เชือก แล้วนำมาทอ จะได้ลายมัดหมี่ที่เป็นทางกว้างของผ้าเรียกว่า มัดหมี่เส้นพุ่ง ซึ่งเป็นที่นิยมแต่มีการทำผ้ามัดหมี่เส้นยืนบ้างในบางจังหวัด เช่น เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ราชบุรี เพชรบุรี ส่วนใหญ่เป็นผ้าชาวเขา บางพื้นใช้การทอ สลับกับลายจิต ซึ่งช่วยเพิ่มความวิจิตรงดงามให้แก่ผืนผ้า

2.5 ประวัติความเป็นมาของชุมชนทักลาย อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี

2.5.1 ประวัติความเป็นมาของชุมชนทักลาย

นิทัศน์ จันทร และคณะ (2551: 1-52) กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของชาวชุมชนทักลาย ไว้ว่า ชุมชนทักลายเริ่มก่อตั้งชุมชนเมื่อครั้งไทยยกทัพมาต่อต้านพม่าในราวปี พ.ศ. 2328 สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยถูกเกณฑ์มาเป็นทหารแนวหน้าและลูกหาบ แต่พบว่าเมื่อยกทัพมาถึงพื้นที่อันเป็นที่ตั้งบ้านทักลายในปัจจุบันพบว่าพม่าลอยทัพกลับไปแล้ว เหลือทิ้งไว้แต่ร่องรอยการตั้งค่ายของทัพพม่า ทพไทยจึงตั้งค่ายเพื่อตั้งรับเพื่อทัพพม่าจะยกทัพกลับมาอีก รอคอยทั้งระยะหนึ่งเห็นว่าพม่าคงไม่ยกทัพกลับมาอีกแล้ว ทพไทยจึงได้ยกทัพกลับเมืองหลวง แต่ได้จัดกองกำลังส่วนหนึ่งเอาไว้เป็นกองสอดแนมข้าศึกโดยมีการรวมกันอยู่เป็นค่าย มีนายทหารเป็นหัวหน้าค่าย และนิมนต์พระสงฆ์อยู่ประจำค่ายด้วยหนึ่งรูป เรียกกองกำลังอาสาสมัครนี้ว่า “ทัพค่าย” ต่อมาเมื่อนายทหารที่เป็นหัวหน้าได้เสียชีวิตลง และกลุ่มกองกำลังอาสาสมัครกลุ่มหนึ่งเห็นว่าไม่มีโอกาสจะได้กลับไปเมืองหลวงอีกแล้ว จึงแยกออกไปตั้งบ้านเรือนใหม่ คงเหลือแต่อาสาสมัครกลุ่มที่มีสำเนียงภาษาพูดแบบทัพค่าย (ภาษาเวียง หรือ ลาวเวียง หรือคนลาวเรียกภาษาเมืองหลวงเก่า)

ประมาณปีพ.ศ. 2435 ตรงกับสมัยรัชกาลที่ 5 เกิดน้ำท่วมใหญ่ หลังน้ำลดเกิดโรค ฝัดาษระบาด จึงได้มีการสำรวจหาที่อยู่ใหม่ขึ้นไปทางตอนเหนือ และปี พ.ศ. 2445 จึงได้อพยพไปปลูกบ้านเรือนอยู่อาศัยและยังคงเรียกชื่อที่อยู่ใหม่นี้ว่า ทัพค่าย

บ้านทักลายขึ้นทะเบียนเป็นหมู่บ้านภายใต้กฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ รัตนโกสินทร์ศก 116 พ.ศ. 2440 สมัยก่อนผู้นำหมู่บ้านต้องเดินทางไปส่งส่วยที่บางกอก (กรุงเทพมหานคร) เป็นประจำทุกปี ต่อมาเมื่อจัดตั้งอำเภอ และจังหวัดขึ้นมาแล้ว จึงไม่ต้องเดินทางไปถึงบางกอกอีก แต่ให้ไปเสียที่ว่าการอำเภอที่ตนสังกัดแทน ในช่วงปี พ.ศ. 2462-2468 บ้านทักลายขึ้นอยู่กับเขตการปกครองอำเภอบ้านเขย็น จังหวัดชัยนาท มณฑลนครสวรรค์ ต่อมาตำบลทัพหลวงซึ่ง

มีบ้านทักทายรวมอยู่ด้วยได้ถูกตัดให้มาขึ้นอยู่กับอำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี แต่ยังคงมีคัมภีร์ทลนครสวรรค์เช่นเดิม โดยชื่อ “ทักทาย” เพี้ยนมาจากคำว่า “ทักทาย” เนื่องจากสำเนียงพูดภาษาลาวเวียงเมื่อสื่อสารออกไปหน่วยราชการฟังได้ยินเป็น “ทักทาย” บ้านทักทายจึงถูกเรียกเป็นภาษาราชการเป็นบ้านทักทาย ส่งผลให้ชื่อวัดจึงมีชื่อเรียกว่าวัดทักทายเช่นเดียวกันกับชื่อหมู่บ้าน ปัจจุบันชุมชนทักทาย มี 4 หมู่บ้าน คือ หมู่ 2 บ้านทักทาย หมู่ 6 บ้านทุ่งนา หมู่ 9 บ้านบ่าบัว หมู่ 14 บ้านภูจวง ตำบลทัพหลวง อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี มีประชากร 556 หลังคาเรือน ประชากรประมาณ 2,000 คน การตั้งบ้านเรือนเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ตามเครือญาติ มีวัฒนธรรม วิถีชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติ พึ่งพาอาศัยกัน มีภูมิปัญญา เช่น การจักสาน ทอผ้า หมอพื้นบ้าน มีภาษาถิ่นเรียกว่า ภาษาลาวเวียง นับถือพุทธศาสนาและมีความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ปัจจุบันจากกระแสการพัฒนาแบบบริโกลนิยม เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีการบริโภคและวิธีการผลิต ต่างมุ่งทำงานหาเงิน ทำให้การร่วมงานวัฒนธรรมประเพณีของคนในชุมชนลดน้อยลง

2.5.2 วัฒนธรรมการทอผ้าในชุมชนทักทาย

บ้านทักทายเป็นหมู่บ้านที่ยังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีที่สืบทอดกันมาช้านานไว้ได้เป็นอย่างดีในหลาย ๆ เรื่อง เช่น ประเพณีบวชพระ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีปิดบ้านเลี้ยงบ้าน ประเพณีแต่งงาน ใส่บาตรข้าวจ้ (ข้าวหลาม) ทำคันคอกไม้ในงานเข้าพรรษา ขึ้นบ้านใหม่ สูขวัญข้าว นอกจากนี้ยังมีวัฒนธรรมด้านการทอผ้าเพื่อใช้เป็นกองบวช การใช้ของไหว้จากฝ้ายหญิงเมื่อเวลาแต่งงาน เป็นต้น

เมื่อมีการย้ายชุมชนที่อยู่อาศัยออกมาตั้งเป็นชุมชน ณ ที่แห่งใหม่ ได้ทำให้เกิดการฟื้นฟูการทอผ้าของชาวทักทายขึ้นอีกครั้ง โดยผู้หญิงในหมู่บ้านได้ไปขอเมล็ดพันธุ์ฝ้าย จากชนพื้นเมือง ชาวกระเหรี่ยงมาปลูก และให้ผู้ชายทำที่พร้อมอุปกรณ์ทอผ้าอย่างง่าย ๆ ขึ้นมา ส่วนสีที่ใช้ย้อมเส้นด้ายได้จากธรรมชาติ เช่น ขมิ้น ปูน คราม โคลน เป็นต้น จุดมุ่งหมายเพื่อใช้เป็นเครื่องนุ่งห่มในชีวิตประจำวัน เนื่องจากสมัยก่อนไม่มีให้ซื้อหามาใช้ได้นั่นเอง การทอผ้าชุมชนทักทายมีการเชื่อมโยงธรรมชาติแวดล้อมหลายอย่างเข้าด้วยกัน เช่น การปลูกฝ้ายพื้นเมืองต้องปลูกร่วมกับข้าวไร่ เพราะปลูกฝ้ายอย่างเดียวแมลงมักรบกวน นอกจากนี้ยังต้องใช้เปลือกไม้ ใบไม้ ผลของต้นไม้ ต้นไม้ รากไม้ และดอกไม้ ต่างๆ มาเป็นส่วนผสมในการย้อมสี การทอผ้าได้รับการถ่ายทอดมาอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษด้วยวิธีการที่เรียกว่า “แบ่งแซง” (การทอผ้าไว้อย่างละ 2 ผืน ผืนหนึ่งเอาไว้ใช้ อีกผืนหนึ่งเก็บไว้ดูเป็นตัวอย่าง)

ด้ายที่นำมาทอผ้าทำมาจากฝ้ายหรือไหม โดยผ่านกระบวนการ อีว ดิด ล้อ เซ็น เปีย ผ่า เพี้ยน แล้วนำไปใส่กระสวยและทอ การปลูกฝ้ายของคนทักทายจะนำเมล็ดฝ้ายมากลบกับเมล็ดข้าว แล้วนำมาหว่าน แต่ประสบปัญหาหากมีเมล็ดฝ้ายและข้าว ต่อมาจึงใช้ไม้เหลาปลายแหลมแทงลงไปนดิน หยอดเมล็ดข้าวและฝ้ายลงไปแล้วกลบ ข้าวจะโตและเก็บเกี่ยวได้ก่อน เมื่อเก็บเกี่ยวข้าวจะนำข้าวมามัดวางไว้ใต้ร่มฝ้าย เมื่อฝ้ายแตกจึงนำมาทำตามขบวนการเพื่อทำฝ้ายให้เป็นเส้นด้าย

ภาพ 2.12 ฝ้ายและเส้นใยจากฝ้ายพันธุ์พื้นเมือง (จินตนา พลศรี, ถ่ายเมื่อ 24 มีนาคม 2557)

เครื่องนุ่งห่มของลาวครั้ง นิยมใช้เครื่องนุ่งห่มสีแดงซึ่งย้อมด้วยครั่ง มีโครงสร้างเป็นลายทางยาวสลับกันระหว่างมัดหมี่กับจกหรือจิด สีสรรในลายผ้าบอกเล่าถึงเรื่องราวความหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว แต่ละสีมีความความหมายต่างๆ ดังนี้

ตาราง 2.1 ความหมายของสีที่ใช้ในการทอผ้าบ้านทพคล้าย (นิทัศน์ ทองสี และคณะ, 2551)

สี	ความหมาย
สีแดง	แสงอาทิตย์ยามเช้า
สีแดง	แสงอาทิตย์ยามเย็น
สีเหลือง	แสงจันทร์ยามค่ำคืน
สีเขียว หรือ สีเขียว	ความสมบูรณ์ของผืนป่า
สีน้ำเงิน	ท้องฟ้า
สีดำ	ความอุดมสมบูรณ์ของดินที่มาอยู่
สีขาว	ก้อนเมฆเวลากลางคืนที่ท้องฟ้าสดใส

ภาพ 2.13 ตัวอย่างการใช้สีในลายผ้าของชาวทพคล้าย (จินตนา พลศรี, ถ่ายภาพเมื่อ 24 มีนาคม 2557)

2.6 เว็บโมเดล

2.6.1 ความหมายของเว็บโมเดล

เว็บ (Web) หรือ เว็บเพจ (Web page) หมายถึง แฟ้มข้อมูลที่เห็นบนจอภาพโดยผ่านทางอินเทอร์เน็ต (ทักษิณา สนวนานนท์ และฐานิสรา เกียรติบริรักษ์, 2546: 705)

โมเดล (Model) หมายถึง แบบจำลอง หรือ ต้นแบบ (พจนานุกรมอิเล็กทรอนิกส์ ไทย-อังกฤษ เล็กจิตรอน เวอร์ชัน 3.0: ออนไลน์)

สรุปความหมายจากคำว่า “เว็บ” และ “โมเดล” เมื่อนำสองคำมารวมกันเป็นคำว่า “เว็บโมเดล” (Web model) สำหรับการทำวิจัยนี้วัตถุประสงค์เพื่อต้องการเจาะจงความหมายของเว็บเพจที่เป็นต้นแบบ จึงให้ความหมายเอาไว้ว่า เว็บที่สร้างขึ้นมาสําหรับทำเป็นเค้าโครงต้นแบบเพื่อวัตถุประสงค์ใดวัตถุประสงค์หนึ่ง

2.6.2 หลักการออกแบบเว็บไซต์ (ปาพจน์ หนูนภักดี, 2553)

การออกแบบเว็บไซต์ที่ดีมีหลักการ 2 ส่วนคือ

1) มีการออกแบบโครงสร้าง (Structure) ที่ดี หรือมีการออกแบบแผนผังเว็บไซต์ (Site map) ที่ดี

แผนผังเว็บไซต์ คือ แผนที่เว็บไซต์ที่บอกว่ามีหน้าเว็บต่าง ๆ อยู่ที่ไหนบ้าง ทำหน้าที่คล้ายสารบัญ บอกให้ทราบว่าหน้าเว็บแต่ละหน้าเชื่อมต่อกันไปที่ไหน เป็นการรับรองว่าทุกๆ หน้าเว็บถูกเข้าถึงได้หมด เพื่อเอื้อให้โปรแกรมสืบค้นข้อมูล (Search engine) ทำงานกับเว็บไซต์ได้สะดวกขึ้น ดังนั้นแผนผังเว็บไซต์ที่ดี จึงควรต้องมีคุณสมบัติต่าง ๆ ดังนี้

- ทุกๆ หน้าเว็บจะต้องมีลิงค์ทางออกเสมอ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาการไม่มีทางออกให้กับผู้ใช้ (Dead end)

- ทุก ๆ เว็บเพจควรมีลิงค์กลับไปยังหน้าโฮมเพจ เพราะถ้าผู้ใช้งานหลงทาง จะสามารถกลับมาเริ่มต้นที่จุดเริ่มต้นได้

- หากเว็บไซต์มีหน้าเว็บจำนวนมาก ควรมีหน้าเว็บหนึ่งที่แสดงแผนผังแก่ผู้ชม เพื่อป้องกันการหลงทาง

2) มีการออกแบบหน้าตา หรือส่วนติดต่อกับผู้ใช้ (Interface) ที่ดี การออกแบบหน้าเว็บให้มีความสวยงาม ประกอบด้วยสิ่งต่าง ๆ คือ

- กราฟิกสวย สื่อสารได้ดี ใช้งานง่าย ไม่ซับซ้อน

- เวลาที่ใช้โหลดภาพไม่ช้าจนเกินไป แต่ละหน้าไม่ใช้กราฟิกขนาดใหญ่และมากเกินไป

- การออกแบบเป็นแบบภาพรวมทั้งหมด เข้ากันทุกหน้า ความเป็นหนึ่งเดียวกัน

2.7 การนำเสนอข้อมูลวัฒนธรรมการทอผ้าพื้นเมืองบนเว็บไซต์ของไทย

การนำเสนอข้อมูลทางวัฒนธรรมการทอผ้าพื้นเมืองด้วยเว็บไซต์ของไทย จากการสำรวจและสืบค้นได้ด้วยวิธีการสืบค้นจากคำสำคัญคือ “การอนุรักษ์” “วัฒนธรรม” และ “ผ้าทอพื้นเมือง” ด้วยเว็บสืบค้นข้อมูล Google.co.th พบตัวอย่างการนำเสนอข้อมูลดังกล่าวด้วยเว็บไซต์ในรูปแบบต่างๆ ดังนี้

2.7.2.1 ศูนย์ข้อมูลกลางทางวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม เข้าถึงได้จากเว็บไซต์ www.mc-culture.in.th มีตัวอย่างการแสดงผลข้อมูลบนหน้าเว็บเพจ ดังภาพ 2.18

The screenshot shows the MC-Culture website interface. At the top, there's a navigation bar with links like 'Region', 'Tag Cloud', 'Map', 'Statistics', 'Province', and a search bar. Below the navigation bar, there's a large featured image of a traditional Thai weaving loom. To the right of the image, there's a text block describing the website's purpose: 'ศูนย์ข้อมูลกลางทางวัฒนธรรม เป็นเว็บไซต์ชุมชนสำหรับรวบรวมข้อมูลทางวัฒนธรรมของชาติ ประกอบด้วยข้อมูลของบุคคลหรือองค์กรทางวัฒนธรรม เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน บุคคลสำคัญทางศาสนา เป็นต้น สิ่งประดิษฐ์ทางวัฒนธรรม รวมถึง โบราณวัตถุ หนังสือ งานศิลปะ เครื่องแต่งกาย วิถีชีวิต ภูมิปัญญา ตลอดจนสถานที่ทางวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยว ภาพถ่าย วิดีทัศน์ และภาพแอนิเมชันประกอบข้อความ ตลอดจนประสบการณ์และความคิดเห็นที่นำเสนอในเว็บไซต์นี้ รวบรวมและแบ่งปันโดยสมาชิก และกลั่นกรองข้อมูลอีกชั้นหนึ่งโดยวัฒนธรรมจังหวัด กระทรวงวัฒนธรรม'.

Below the featured image, there's a 'Tag Cloud' section with various tags related to Thai culture and weaving. To the right, there's a 'Recent Update' section showing a grid of recent uploads, each with a thumbnail image and a brief description. At the bottom, there's a 'ภูมิภาค' (Region) section with a list of regions and a corresponding grid of images and descriptions.

ภาพ 2.14 เว็บเพจศูนย์ข้อมูลกลางทางวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม (ศูนย์ข้อมูลกลางทางวัฒนธรรม: ออนไลน์)

ภาพ 2.15 ตัวอย่างการแสดงผลข้อมูลผ้าทอลายสร้อยดอกหมาก (ศูนย์ข้อมูลกลางทางวัฒนธรรม: ออนไลน์)

จากภาพ 2.14 และ 2.15 แสดงตัวอย่างการนำเสนอข้อมูลของเว็บเพจศูนย์ข้อมูลกลางทางวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม มีรูปแบบการนำเสนอข้อมูลทางวัฒนธรรมในทุกๆ ด้านของทุกจังหวัดของไทย พัฒนาขึ้นภายใต้กรอบความร่วมมือของกระทรวงวัฒนธรรม และกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยมีศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงฯ เป็นผู้ประสานงานของกระทรวงวัฒนธรรม และห้องปฏิบัติการวิจัยสารสนเทศสื่อประสม ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ เป็นผู้ประสานงานของกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พัฒนาขึ้นโดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานด้านความรู้วัฒนธรรมเพื่อบริการประชาชนและการต่อยอดทางธุรกิจตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ สร้างความร่วมมือระดับหน่วยงานเพื่อการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสำหรับการพัฒนาองค์ความรู้ สร้างความร่วมมือระดับหน่วยงานเพื่อการพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้วัฒนธรรม และสร้างเครือข่ายสังคมเพื่อการดูแลและพัฒนาต่อ ยอดองค์ความรู้วัฒนธรรม

ศูนย์ข้อมูลนี้จะมีระบบงานสำหรับเจ้าหน้าที่วัฒนธรรมจังหวัดทุกจังหวัด ใช้ในการรวบรวมและบันทึกองค์ความรู้วัฒนธรรมประจำจังหวัดที่ตนเองรับผิดชอบ สำหรับประชาชนทั่วไปสามารถใช้ศูนย์ข้อมูลนี้ศึกษาเรียนรู้ เพิ่มพูนความเข้าใจด้านวัฒนธรรมได้ รูปแบบการใช้งานหลัก ๆ สำหรับประชาชนทั่วไปได้แก่ การสืบค้นข้อมูลแบบระบุจังหวัด การแสดงข้อมูลในแบบหมวดหมู่ ภูมิภาค กลุ่มเป้าหมาย และแผนที่

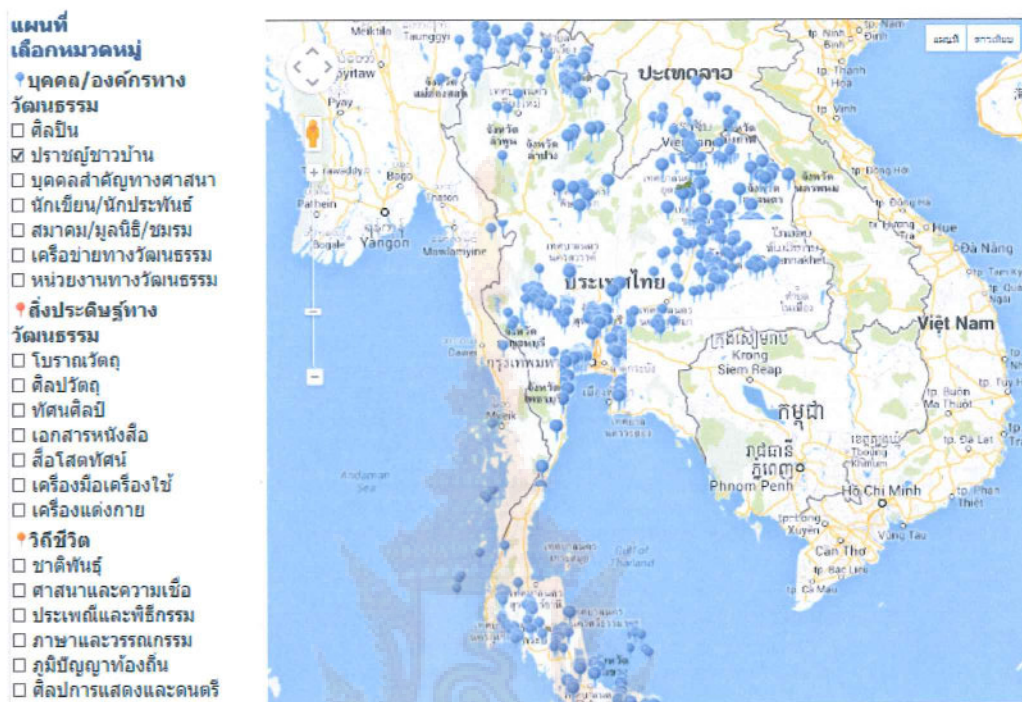
ภาพ 2.16 ตัวอย่างผลการค้นหาข้อมูลแบบระบุจังหวัดอุทัยธานี (ศูนย์ข้อมูลกลางทางวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม: ออนไลน์)

จากภาพ 2.16 แสดงผลลัพธ์การค้นหาข้อมูลทางวัฒนธรรมเมื่อเงื่อนไขการค้นหาโดยการระบุจังหวัดที่ต้องการสืบค้น ซึ่งสามารถเลือกตัวกรองหมวดหมู่เพื่อเลือกแสดงข้อมูลเฉพาะหมวดหมู่ที่สนใจ เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น เครื่องแต่งกาย เครื่องมือเครื่องใช้ ศาสนาและความเชื่อ ชาติพันธุ์ เป็นต้น

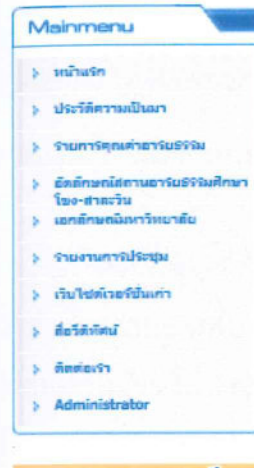
ภาพ 2.17 ตัวอย่างเว็บเพจการแสดงผลหมวดภูมิปัญญาท้องถิ่น (ศูนย์ข้อมูลกลางทางวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม: ออนไลน์)

ภาพ 2.17 ตัวอย่างเว็บเพจแสดงข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทบุคคล (ศูนย์ข้อมูลกลางทางวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม: ออนไลน์) ประกอบด้วย ชื่อ-นามสกุล รายละเอียดความรู้ความสามารถ หมวดยุทธศาสตร์ที่ตั้ง การเข้าถึงข้อมูล โดยสามารถดูภาพข้อมูลบุคคล สิ่งประดิษฐ์ทางวัฒนธรรม โดยการระบุในแผนที่ ดังภาพ 2.18

ภาพ 2.18 การแสดงแผนที่แสดงตำแหน่งที่อยู่ของปราชญ์ชาวบ้าน (ศูนย์ข้อมูลกลางทางวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม: ออนไลน์)

2.7.2.2 พิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร เข้าถึงได้จากเว็บไซต์ www.mscls.nu.ac.th/mscls2/index.php เป็นส่วนหนึ่งของเว็บไซต์ สถานอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน ซึ่งหน่วยงานหนึ่งในมหาวิทยาลัยนเรศวร ภายใต้เมนู แหล่งเรียนรู้ โดยจะแสดงข้อมูลเกี่ยวกับรายละเอียดการจัดแสดงผ้าทอไทยซึ่งถูกจัดเก็บไว้ในพิพิธภัณฑ์ผ้า รายละเอียดดังภาพ 2.19

More...

พิพิธภัณฑ์ผ้า

พิพิธภัณฑ์ผ้าตั้งอยู่ที่อาคารอเนกประสงค์ มหาวิทยาลัยลันเรศวร ประกอบด้วย

ผ้าทอไทย ถือเป็นมรดกทางภูมิปัญญาของชาติไทย ที่นำ "ผ้า" ผลผลิตของประเทศมาผลิตเป็นผ้าทอมือลวดลายต่าง ๆ มีเสน่ห์ในตัวเอง คือทั้งความเป็นเอกลักษณ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่นและยุคสมัย ทำให้คนไทยในปัจจุบันหันมาให้ความสำคัญกับการใช้ผ้าทอไทยและใส่ใจกับภูมิปัญญาชาวบ้านมากยิ่งขึ้น

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีวิสัยทัศน์ กว้างไกล เห็นถึงการเพิ่มศักยภาพผ้าทอไทยยก ระดับสู่เวทีระดับโลก จึงเกิดโครงการขึ้นเนื่องมาจากในพระราชดำริหลายโครงการ อาทิ โครงการ "ร้านจิตรลดา" โดยในปี พ.ศ. 2541 มหาวิทยาลัยลันเรศวรเล็งเห็นความสำคัญของการสานต่อ อนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นถิ่นด้านผ้าทอที่นับวันจะเลือนหายไปตามกาลเวลา การริเริ่มรวบรวมผลิตภัณฑ์จากผ้าประเภทต่าง ๆ จึงเกิดขึ้นเพื่อเป็นแหล่งอนุรักษ์วิถีชีวิตภูมิปัญญาชาวบ้าน จึงร่วมกับโครงการ "ร้านจิตรลดา" เป็นโครงการเนื่องมาจากพระราชดำริ ในสมเด็จพระสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ สนับสนุนงบประมาณเกิดเป็น "พิพิธภัณฑ์ผ้า" ม.นเรศวร จัดแสดงผ้าไทย และผลิตภัณฑ์จากโครงการ โดยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดพิพิธภัณฑ์อย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2542 โดยได้จัดแสดงฉลองพระองค์ ในสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทาน

"พิพิธภัณฑ์ผ้า" คือ สิ่งสะท้อนความมีเสน่ห์ เอกลักษณ์ที่มีการถ่ายทอดภูมิปัญญา วิถีชีวิตและแนวคิด ต่าง ๆ คือความหมายของผืนผ้า แต่กว่าที่จะมาเป็นผืนผ้าแต่ละผืน จุดเริ่มต้นของกระบวนการต่าง ๆ ม.นเรศวร ได้มองเห็นถึงความสำคัญการนำเสนอ มุขหลังความรู้ที่สอดคล้องกับวิวัฒนาการในการดำรงชีวิตของมนุษย์ กว่าจะมีมาเป็นผ้า จึงเป็นแนวคิดในการจัดตั้ง

ชั้นที่ 1 ประกอบด้วย

ภาพ 2.19 การนำเสนอข้อมูลของ "แหล่งเรียนรู้-พิพิธภัณฑ์ผ้า" มหาวิทยาลัยลันเรศวร(ต่อ)

(พิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยลันเรศวร: ออนไลน์)

พิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยลันเรศวร ตั้งอยู่ที่อาคารอเนกประสงค์ มหาวิทยาลัยลันเรศวร จังหวัดพิษณุโลก ภายในอาคารประกอบด้วยส่วนจัดแสดงในแบบนิทรรศการหมุนเวียน โดยจะแสดงความรู้ด้านวิถีชีวิตและอารยธรรมของพื้นที่ลุ่มน้ำโขง-สาละวีน ส่วนจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าและงานฝีมือจากทุกจังหวัดทั่วประเทศ ส่วนแสดงนิทรรศการได้แก่ พิพิธภัณฑ์ผ้าไทครั้ง และพิพิธภัณฑ์ผ้าจิตลดา

ภาพ 2.20 การจัดแสดงนิทรรศการผ้าทอไทยครั้ง พิพิธภัณฑผ้า (จินตนา พลศรี: ถ่ายภาพเมื่อ 10 พฤษภาคม 2557)

พิพิธภัณฑผ้าไทยครั้ง นอกเหนือจากการจัดแสดงความรู้ในลักษณะนิทรรศการแล้ว ยังได้จัดทำเป็นเว็บเพจเพื่อนำเสนอข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตอีกช่องทางหนึ่ง เว็บเพจที่นำเสนอสามารถโต้ตอบกับผู้ชมได้ โดยกำหนดจุดที่สามารถใช้เมาส์คลิกเพื่อชมรายละเอียดในแต่ละส่วนของภาพที่นำเสนอได้ ดังแสดงในภาพ 2.21

ภาพ 2.21 เว็บเพจพิพิธภัณฑผ้าไทยครั้ง (พิพิธภัณฑผ้าไทยครั้ง มหาวิทยาลัยธนบุรี: ออนไลน์)

เว็บไซต์พิพิธภัณฑผ้า ใช้รูปแบบการนำเสนอเป็นการแสดงภาพและข้อความบรรยาย แบ่งเป็นเมนู ชาติพันธุ์ อธิบายเกี่ยวกับ ลักษณะทั่วไปของชาติพันธุ์ ขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษา

ความเป็นมา เมนูผ้าทอไทครั้ง อธิบายถึงลักษณะของผ้าทอของชาวไทครั้ง รูปแบบ วัฒนธรรมความเชื่อเกี่ยวกับการทอผ้า เมนูการแต่งกาย อธิบายถึงลักษณะรูปแบบการแต่งกายของชายและหญิง เมนูวิธีการทอผ้า อธิบายถึงเครื่องมือ ขั้นตอนการทอผ้า เทคนิควิธีการทอผ้าและเอกลักษณ์เฉพาะของผ้าทอไทครั้ง และเมนูแกลลอรี่ภาพ แสดงภาพถ่ายของเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกายของชาวไทครั้ง

2.6.2.3 เว็บไซต์วัดทัพคล้าย อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี เข้าถึงได้จาก www.วัดทัพคล้าย.com รูปแบบเว็บเพจนำเสนอภาพและกิจกรรมทางพุทธศาสนาเป็นหลัก และมีข้อมูลเพิ่มเติมทาง สังคม วัฒนธรรม เช่น ประวัติความเป็นมาของชุมชนบ้านทัพคล้าย ประเพณีจุลกฐิน ผ้าทอหมู่บ้านทัพคล้าย เป็นต้น ดังภาพ 2.22

ภาพ 2.22 เว็บไซต์วัดทัพคล้าย (วัดทัพคล้าย: ออนไลน์)

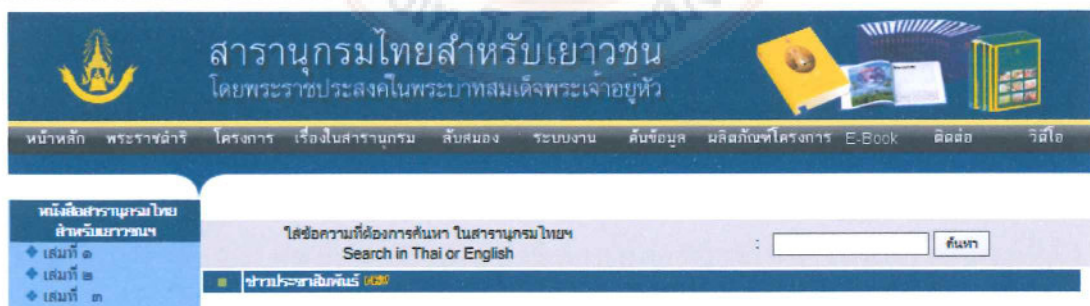

ภาพ 2.23 เว็บเพจผ้าทอหัตถ์พลาย ในเว็บไซต์วัดหัตถ์พลาย (ผ้าทอหัตถ์พลาย วัดหัตถ์พลาย: ออนไลน์)

ภาพ 2.23 แสดงการนำเสนอเนื้อหาผ้าทอทศลักษณ์ ในเว็บไซต์ของวัดทศลักษณ์
รายละเอียดที่นำเสนอประกอบด้วยประวัติความเป็นมาของการทอผ้าในชุมชนทศลักษณ์ อุปกรณ์ที่ใช้
ในการทอผ้า

2.6.2.3 เว็บไซต์สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เข้าถึงได้จากเว็บไซต์

<http://kanchanapisek.or.th/kp6/index.php> เป็นเว็บไซต์สำหรับให้บริการสืบค้นและแสดงความรู้ที่อยู่ในสารานุกรมสำหรับเยาวชน ซึ่งผู้ใช้ต้องกำหนดคำสำคัญสำหรับค้นเรื่องที่สนใจ ดังภาพ 2.23 และแสดงเนื้อหาที่ค้นพบดังภาพ 2.24 - 2.25

ภาพ 2.24 เว็บไซต์สารานุกรมไทยออนไลน์สำหรับเยาวชน (โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน, ออนไลน์)

สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน

โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

หน้าหลัก
พระราชดำริ
โครงการ
เว็บไซต์สารานุกรม
สืบค้น
ระบบงาน
ค้นข้อมูล
ผลิตภัณฑ์โครงการ
E-Book
ติดต่อ
เว็บไซต์

สารานุกรมไทย
สำหรับเยาวชน

เล่มที่ ๒๑

- ❖ เรื่องที่ ๑ กระบวนพยุหยาตรา
- ❖ เรื่องที่ ๒ วิสสุทธินิเทศ
- ❖ เรื่องที่ ๓ ศิลปะการทอผ้าไทย
- ❖ เรื่องที่ ๔ เครื่องถม
- ❖ เรื่องที่ ๕ เครื่องปั้น
- ❖ เรื่องที่ ๖ การตลาดและการส่งออกศิลปหัตถกรรม
- ❖ เรื่องที่ ๗ พหุภาษาสร้างสรรค์พื้นบ้าน
- ❖ เรื่องที่ ๘ การอนุรักษ์ และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ
- ❖ เรื่องที่ ๙ องค์การสหประชาชาติ และองค์การสหประชาชาติ และองค์การในเครือ

❖ กลับหน้าแรก

สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ / เล่มที่ ๒๑ / เรื่องที่ ๓ ศิลปะการทอผ้าไทย

ศิลปะการทอผ้าไทย

สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ เล่ม ๒๑

- ❖ สำหรับเด็กระดับเล็ก
- ❖ สำหรับเด็กระดับกลาง (๑๒-๑๔ ปี)
- ❖ สำหรับเด็กระดับโตและบุคคลทั่วไป
 - ❶ ศิลปะการทอผ้าไทย
 - ❷ วิวัฒนาการของการทอผ้าในประเทศไทย
 - ❸ ศิลปะการทอผ้าพื้นเมืองของไทยในปัจจุบัน
 - ❹ ปัญหาในการอนุรักษ์และสืบทอดศิลปะผ้าไทย

สารานุกรมไทย
สำหรับเยาวชน

เล่มที่ ๒๑

- ❖ เรื่องที่ ๑ กระบวนพยุหยาตรา
- ❖ เรื่องที่ ๒ วิสสุทธินิเทศ
- ❖ เรื่องที่ ๓ ศิลปะการทอผ้าไทย
- ❖ เรื่องที่ ๔ เครื่องถม
- ❖ เรื่องที่ ๕ เครื่องปั้น
- ❖ เรื่องที่ ๖ การตลาดและการส่งออกศิลปหัตถกรรม
- ❖ เรื่องที่ ๗ พหุภาษาสร้างสรรค์พื้นบ้าน
- ❖ เรื่องที่ ๘ การอนุรักษ์ และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ
- ❖ เรื่องที่ ๙ องค์การสหประชาชาติ และองค์การในเครือ

❖ กลับหน้าแรก

สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ / เล่มที่ ๒๑ / เรื่องที่ ๓ ศิลปะการทอผ้าไทย / ศิลปะการทอผ้าพื้นเมืองของไทยในปัจจุบัน

ดูรายละเอียดเพิ่มเติม

ดูรายละเอียดเพิ่มเติม

เหรียญทองโบโรพทรี ด้านหน้าและด้านหลัง

ศิลปะการทอผ้าพื้นเมืองของไทยในปัจจุบัน

การส่งเสริมผ้าพื้นเมืองในอดีตและปัจจุบัน

ดังที่กล่าวแล้วข้างต้นว่า ในประเทศไทยมีประวัติการทอผ้าใช้กันมาแต่โบราณ และในเมืองไทยทั่วไป มาตั้งแต่โบราณกาล แต่การทอผ้าด้วยมือตามแบบดั้งเดิมนี้ ก็เกือบจะสูญหายไปโดยสิ้นเชิง หากไม่ได้มีการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และพัฒนาไว้ทันกาล ทั้งนี้ เพราะประเทศไทยเป็นประเทศเปิด มีการค้าขายกับต่างประเทศมาเป็นเวลานาน สามารถซื้อผ้านอก ที่สวยงามแปลกใหม่ และราคาถูกได้ง่าย มาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

หลังจากที่มีการทำสนธิสัญญามาวรีกับอังกฤษ ในปี พ.ศ. ๒๓๙๘ ไทยก็ส่งสินค้าผ้าจาก ต่างประเทศเข้ามาขายในกรุงเทพฯ กระทั่งในสมัย รัชกาลที่ ๔ ได้มีการสำรวจพบว่า ไทยส่งผ้าจากต่างประเทศเข้ามาเป็นจำนวนมากขึ้นทุกปี ทำให้สิ้นเปลืองเงินตราไปอย่างมาก พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้โปรดเกล้าฯ ให้ริเริ่มฟื้นฟูส่งเสริมการเลี้ยงไหม และทอผ้าไทยกันอย่างจริงจัง ในพ.ศ. ๒๔๔๒ โปรดฯ ให้สถาปนากรมช่างไหมขึ้น และโปรดฯ ให้ตั้งโรงเรียนช่างไหมที่วังสระปทุม ซึ่งต่อมาขยายสาขาออกไปยังจังหวัดนครราชสีมา และบุรีรัมย์ ทรงจ้างครูชาวญี่ปุ่นมาสอนชาวบ้าน แต่การส่งเสริมได้คล้อยตามไปบ้าง ต่อมาจึงเลิกจ้างครูญี่ปุ่น และชาวบ้านก็หันมาทอผ้าตามวิธีพื้นบ้านเช่นเดิม

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันนับเป็นยุคอันประเสริฐอย่างหนึ่งสำหรับผ้าพื้นเมืองของไทย ที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงสนพระราชหฤทัยผ้าพื้นเมืองเกือบทุกประเภทอย่างแท้จริง ต่อเนื่องมากว่า ๒๐ ปี ทรงตั้งมูลนิธิศิลปาชีพในพระบรมราชูปถัมภ์ขึ้น เพื่อส่งเสริมการทอผ้าของชาวบ้านในชนบท ทรงเป็นผู้นำในการใช้สอยผ้าพื้นเมืองของไทย ในชีวิตประจำวัน และในงานพระราชพิธีต่างๆ ทรงนำผ้าไทยไปเผยแพร่ในต่างประเทศ ลวดลายที่ชาวบ้านได้สืบทอดกันมาแต่โบราณนั้น ก็ได้ทรงเก็บตัวอย่างไว้ เพื่ออนุรักษ์ และเพื่อศึกษา สืบทอดต่อไป ดัง

ภาพ 2.25 เว็บไซต์ให้ความรู้ศิลปะการทอผ้าพื้นเมืองของไทย (โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน, ออนไลน์)

2.6.2.4 ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ เข้าถึงเว็บไซต์ได้จาก <http://www.elibrary.sacict.net/th/index.php> นำเสนอข้อมูลหน่วยงาน องค์ความรู้ ห้องสมุด ช่างฝีมือ กระดาษตามตอบการติดต่อ ดังภาพ 2.26 โดยการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับผ้าจะอยู่ภายใต้หัวข้อองค์ความรู้

ศูนย์บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เกี่ยวกับเรา | เว็บไซต์ | มรณ.

English

หัวข้อรายการ

B 600 นิทาน
C 300 เพลง
C 400 การเดินทาง
C 500 การละเล่น
C 600 ดนตรี
D ละคร
D ชนบวรชัย
ประเพณี
เทศกาล

M 200 ศิลปะ การช่าง
M 800 สถาปัตยกรรม

N 200 อาหาร
N 400 เครื่องดื่ม

P 600 เวทมนต์คาถา
P 700 การแพทย์

V สุนัข
W ปรัชญา

ศิลปะ การช่าง

เลือกหัวข้อศิลปะ การช่าง

★	๘	★
ศิลปะการทอผ้าไหม	มัดย้อมธรรมชาติ	การแกะสลักไม้
การสานตะกร้า	ดอกไม้ประดิษฐ์จากผ้าไหม	งานจักสาน
แกะสลักไม้	ศิลปะการทอผ้าไหม	ศิลปะการทอผ้าไหม
ศิลปะสานปลาตะเพียน	เรือจำลอง	ตุ๊กตาผ้าไหม
กระเป๋าน้ำ	ผลิตภัณฑ์จากผ้าไหม	งานปั้นจิ๋ว
ดอกไม้ประดิษฐ์จากดิน	ดอกไม้ประดิษฐ์จากผ้าไหม	ดอกไม้ประดิษฐ์
ประดิษฐ์ดอกไม้จากดิน	เทียนหอม	ดอกไม้ประดิษฐ์จากผ้าไหม

การทอผ้า

★

★

ความเป็นมาและความสำคัญ

เมื่อปี พ.ศ. 2520 ราว ๆ เดือนกุมภาพันธ์ - มีนาคม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช และพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จประพาสพระราชวังมาประทับแรมที่วังบางปะอินทั้งสองพระองค์ทรงห่วงใยในสิ่งทุกอย่างของราษฎรโดยเฉพาะชาวพระนครศรีอยุธยา ซึ่งได้รับภัยจากน้ำท่วม ข้าวปลาเสียหายเกือบทุกปีติดต่อกันชาวอำเภอเมืองพระราชประสงค์พระราชทานมากกว่าอำเภออื่น ๆ ทั้งหมดในจังหวัดเดียวกัน เพราะ ตั้งอยู่ในที่ลุ่ม พอถึงฤดูน้ำหลากข้าวในนาทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำลพบุรีจะจมน้ำมองไม่เห็นข้าวเลยเห็นแต่น้ำข้าวไปหมด

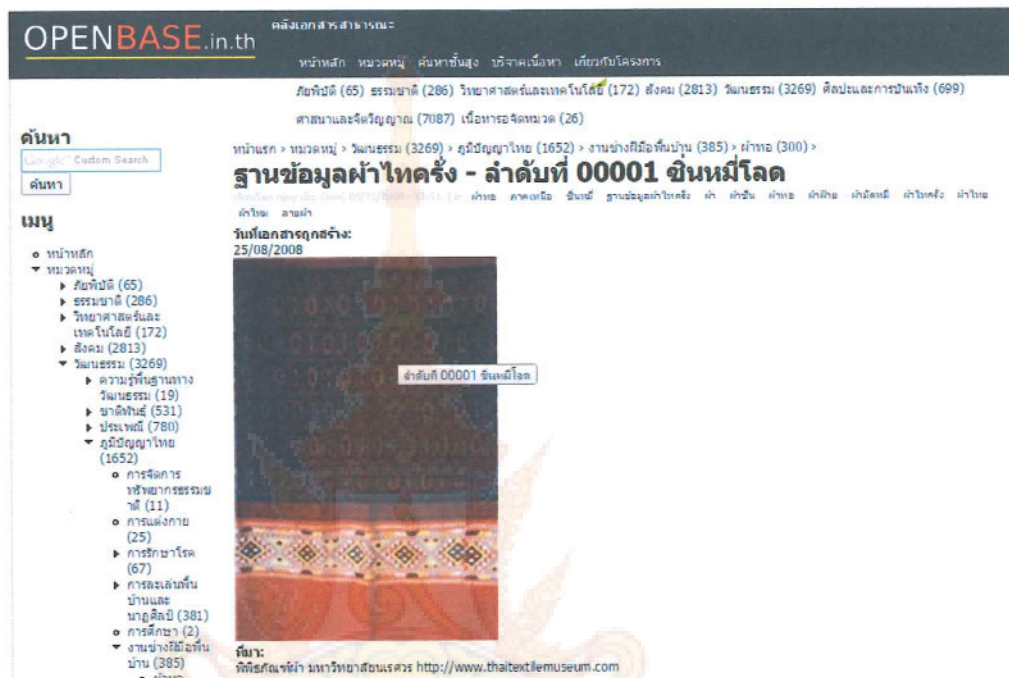
ภาพ 2.27 เว็บไซต์ศิลปะการช่าง ศูนย์บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น (ศูนย์บูรณาการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ออนไลน์)

2.6.2.6 เว็บไซต์สถาบันพัฒนาสิ่งทอ เข้าถึงได้จาก www.thaitextile.org สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ เป็นองค์กรอิสระ ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของประเทศทั้งระบบ ให้เจริญเติบโตต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถแข่งขันได้ในระดับประเทศ โดยไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาผลกำไร (ข้อตกลงการให้บริการ สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ:ออนไลน์) เว็บไซต์ของสถาบันให้บริการข้อมูลทางด้าน เอกสาร รายงานการวิจัย วารสาร สิ่งพิมพ์ ของสถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ มีการเชื่อมโยงและอ้างถึงแหล่งข้อมูลภายนอกได้ (Links) งานบริการงานติดต่อ ในแบบกระดานข่าว ส่งข้อความทางอีเมล จดหมาย ระบบเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) เช่น Facebook, Twitter ดังภาพ 2.28

ภาพ 2.28 เว็บไซต์สถาบันพัฒนาสิ่งทอและการนำเสนอศิลปการทอผ้าพื้นเมืองของไทยในปัจจุบัน (สถาบันสิ่งทอ: ออนไลน์)

2.6.2.6 เว็บไซต์คลังเอกสารสาธารณะ ของโครงการส่งเสริมจิตอาสา มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ เข้าถึงได้จาก OpenBase.in.th เกิดจากความร่วมมือของหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ โครงการส่งเสริมจิตอาสา ภายใต้มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ สถาบัน Change Fusion OpenDream และเครือข่ายเครือข่ายเพื่อพัฒนาคนประเทศไทย โดยความสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) รายละเอียดดังภาพ 2.29

ภาพ 2.29 โครงการส่งเสริมจิตอาสา มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ (คลังเอกสารสาธารณะ, ออนไลน์)

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อรอุมา มุลวัตร (2555) ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการความรู้ชุมชนของกลุ่มทอผ้าพื้นเมือง : กรณีศึกษา กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองระดับ 4 ดาว จังหวัดเลย งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาความรู้ชุมชนของกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองระดับ 4 ดาว จำนวน 13 กลุ่ม ในจังหวัดเลย เพื่อศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการความรู้ของกลุ่มทอผ้าพื้นเมือง และเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการความรู้ชุมชนด้านอื่นๆ ให้เกิดการจัดการความรู้ที่เป็นระบบ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ และใช้เทคนิคเคสไฟล์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีผู้เชี่ยวชาญมาจากกลุ่มทอผ้าจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 10 ของจำนวนสมาชิก และมีผู้เชี่ยวชาญจากสำนักงานพัฒนาชุมชนอีกจำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น 10 คน การวิเคราะห์ผลใช้ค่าทางสถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าฐานนิยม ค่ามัธยฐาน ค่าเฉลี่ย และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 10 คน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เป็นบวก จึงวิเคราะห์ผลได้ว่า ความสัมพันธ์ด้านความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญโดยส่วนใหญ่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และสรุป

แนวทางในการจัดการความรู้ชุมชนของกลุ่มทอผ้าพื้นเมือง ควรมีกระบวนการคือ 1. การกำหนดความรู้โดยแบ่งเป็นความรู้เบื้องต้นและความรู้สมัยใหม่ 2. การแสวงหาความรู้ 3. การสร้างความรู้ 4. การบันทึกความรู้ 5. การประยุกต์ใช้ความรู้ และ 6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้

พัศวรรณ ชิมคำ รัตนา ณ ลำพูน และทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนากุล (2554) นำเสนอบทความวิจัย เรื่อง การจัดการความรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนาเรื่อง การทอผ้ายกลำพูน งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการทอผ้ายกลำพูน โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้และพัฒนาระบบการจัดการความรู้เรื่อง การทอผ้ายกลำพูน วิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการประยุกต์แนวคิดโมเดล SECI ในการสกัดความรู้ชนิดฝังลึกด้านการทอผ้ายกลำพูนจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 2 คน และผู้มีประสบการณ์จำนวน 8 คน มาจัดทำเป็นความรู้ชัดเจน ในรูปแบบที่เป็นลักษณะภาพนิ่ง วิดีทัศน์ และเว็บไซต์ โดยใช้โปรแกรม PHP และ MySQL พัฒนาระบบการจัดการความรู้ในรูปแบบฐานข้อมูลบนเว็บไซต์ (<http://www.phayok-lamphun.org>) ใช้แบบสอบถามออนไลน์เป็นเครื่องมือประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของระบบ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยสรุปว่ารูปแบบที่ทอผ้าที่ใช้ทอผ้ายกลำพูนคือ ที่ทอผ้าพื้นเมืองโบราณและที่ทอผ้าพื้นเมืองประยุกต์ รูปแบบลวดลายดั้งเดิมของผ้ายกลำพูนที่ยังเป็นที่นิยมในปัจจุบันคือ ลายดอกพิกุล ส่วนองค์ความรู้กระบวนการทอผ้ายกลำพูนได้แก่ การออกแบบลายกราฟ การกรอไหม การสาวไหม การเข้าหัวม้วน การนำหัวม้วนขึ้นที่ทอผ้า (การสืบหูก) การเก็บตะกอกเหยียบ การคัดลายบนเส้นไหม การเก็บตะกอดอก การทอผ้ายก และการทอหน้านาง ขั้นตอนที่ยากและซับซ้อนที่สุดในการทอผ้าคือ การคัดลายซึ่งปัจจุบันมีผู้เชี่ยวชาญจำนวนลดน้อยลง ผู้คัดลายต้องมีความรู้ทั้งการออกแบบลายกราฟ การสาวไหม การทอผ้ายกและการทอหน้านาง ลักษณะเด่นของผ้ายกลำพูนคือ เนื้อผ้าแน่น สม่ำเสมอ เพราะผู้ทอมีเทคนิคเฉพาะในการทอ ผลการประเมินระบบจากผู้ใช้งาน 4 กลุ่ม ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ 2 คน บุคลากรในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 6 คน นักศึกษา 5 คน และผู้สนใจ 15 คน พบว่าผู้ใช้งานทุกกลุ่มประเมินว่าในภาพรวมระบบที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.61) และมีประสิทธิผลในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.89)

กมลนัทธ์ ศรีจ้อย (ม.ป.ป.) ทำการวิจัยเรื่อง การสังเคราะห์องค์ความรู้ภูมิปัญญาผ้าทอบ้านเนินขามสู่การเรียนรู้ การวิจัยนี้มีจุดประสงค์ เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้า ของชุมชนบ้านเนินขาม ศึกษากระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการทอผ้าของชุมชนบ้านเนินขาม กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย ครูภูมิปัญญาการทอผ้าของชุมชนบ้านเนินขาม อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท ใช้การคัดเลือกแบบ snowball โดยเริ่มจากนางวันทา เพือก่อง อายุ 60 ปี ซึ่งเป็นครูภูมิปัญญาด้านทอผ้าเชิงอนุรักษ์ และเป็นประธานกลุ่มทอผ้า ได้รับรางวัลผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรมจังหวัดชัยนาท สาขาภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการทอผ้า ปี พ.ศ. 2545 และครูภูมิปัญญาการทอผ้าคนอื่นๆ รวมทั้งสิ้น 18 คน และผู้รู้ซึ่งเป็นบุคคลที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ชุมชนบ้านเนินขาม ใช้การคัดเลือกแบบสโนว์บอล โดยเริ่มจากนางช้อน พุ่มจาปา รวมผู้รู้ทั้งสิ้น 6 คน รวมครูภูมิ

ปัญญาผ้าทอและผู้รู้ ทั้งสิ้น 24 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง 2 ชุดสำหรับกรณีปัญญาและผู้รู้ และใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ประกอบการจดบันทึก ได้แก่ การบันทึกภาพนิ่ง และภาพเคลื่อนไหวจากผู้ให้ข้อมูล เพื่อเป็นหลักฐานประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเคราะห์หนังสือ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์ผู้รู้และกรณีปัญญาในท้องถิ่น ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลภาคสนาม วิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบการวิจัย นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการจัดหมวดหมู่ ผลการวิจัยพบว่า องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นท้องถิ่นในด้านการทอผ้าของชุมชนบ้านเนินขาม สืบเชื้อสายมาจากลาวเวียงจันทน์ มีความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรม ผ้าที่ทอ คือ ผ้ามัดหมี่ ผ้าจิด ผ้าจก ผ้าขาวม้า กระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการทอผ้าของชุมชนบ้านเนินขามในระดับบุคคล เป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้จากแม่สู่ลูก ญาติพี่น้อง จากเพื่อนบ้านใกล้เคียง ลักษณะการถ่ายทอดแบบตัว ต่อตัวในระดับชุมชน การถ่ายทอดจากหน่วยงานของภาครัฐและภาคเอกชน สำหรับแนวทางของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นผ้าทอบ้านเนินขามเพื่ออนุรักษ์ความรู้ภูมิปัญญาควรเริ่มตั้งแต่ระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 ไปจนถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6

พันธุ์ศ วรเชษฐาวาตร์ (2552) ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาลายผ้าทอเกาะยอเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลผ้าทอพื้นเมือง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลายผ้าเกาะยอเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลผ้าทอพื้นเมือง เนื่องจากจังหวัดสงขลามีลวดลายผ้าทอพื้นเมืองที่เป็นเอกลักษณ์ที่เป็นที่ประจักษ์ของคนทั่วไปทั้งประเทศ ซึ่งมีลวดลายผ้าที่สวยงามเป็นจำนวนมาก และเริ่มมีการสูญหายไปเนื่องจากการถ่ายทอดการทอจะเป็นการถ่ายทอดแบบรุ่นต่อรุ่น เมื่อคนรุ่นใหม่ไม่สนใจจะสืบสานต่อจะทำให้ลวดลายที่ใช้ในการทอซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะของผ้าทอเกาะยอจะสูญหายไปด้วย ขั้นตอนการทำวิจัยประกอบด้วย การศึกษาข้อมูลผ้าทอเกาะยอ เก็บรวบรวมข้อมูล บันทึกวิธีโอวิธีการทอผ้าเกาะยอ นำลวดลายผ้าทอเกาะยอไปวิเคราะห์โครงสร้างการยกตะกอล และเขียนเป็นลายทอในรูปแบบกราฟฟิคที่สามารถนำมาใช้ในการทอผ้าได้ โดยได้รวบรวมเอาไว้ 32 ลวดลาย จัดทำเป็นสื่อเพื่อนำไปเผยแพร่ และเป็นข้อมูลสำหรับที่สนใจผ้าทอเกาะยอ ดังนั้นลักษณะลวดลายที่เก็บรวบรวมไว้ สามารถที่จะรักษาให้คงอยู่สืบไว้ไม่ให้เลือนหาย

ภูติศ มิ่งประณีต (2552) ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยวน เรื่องการตัดตุ้งไล่ช้าง ของนักศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านม่วงฝ้าย อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี วัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยวน เรื่องการตัดตุ้งไล่ช้าง 2) แสวงหาแนวทางวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จการพัฒนาการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยวน เรื่องการตัดตุ้งไล่ช้าง และ 3) การพัฒนาการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยวน เรื่องการตัดตุ้งไล่ช้าง โดยมีประชากรคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนบ้านม่วงฝ้าย ผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้ปกครอง ครู ผู้นำชุมชน กรรมการสถานศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านการตัดตุ้งไล่ช้าง ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น พระสงฆ์ โดยใช้ ความรู้เรื่องตุ้งไล่ช้าง การ

ประดิษฐ์ตุ่งไส้ช้าง และการใช้งานตุ่งไส้ช้างเป็นกรอบในการวิจัยและพัฒนาผลการวิจัยสรุปได้ว่า นักเรียนไม่ค่อยมีความรู้เรื่องตุ่งไส้ช้าง การนำไปใช้งาน และขาดเจตคติที่ดีต่อการใช้งานตุ่งไส้ช้าง จึงต้องมีการให้ปราชญ์ชาวบ้านมาให้ความรู้เรื่องการประดิษฐ์ตุ่งไส้ช้าง จัดการเรียนรู้ให้เป็นแบบแผน และนำผลงานการตัดตุ่งไส้ช้างไปเผยแพร่ในงานประเพณีต่างๆ ในชุมชน โดยใช้แนวทางพัฒนาคือ จัดการเรียนรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับตุ่งไส้ช้างเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และรับรู้ที่ถูกต้อง จนสามารถประดิษฐ์ตุ่งไส้ช้างที่สวยงาม มีเจตคติที่ดีต่อการประดิษฐ์ตุ่งไส้ช้าง จัดทำโครงการส่งเสริมให้นักเรียนนำตุ่งไส้ช้างไปใช้ในงานประเพณีต่างๆ ในชุมชน เพื่อให้นักเรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อประโยชน์ของตุ่งไส้ช้าง เกิดความภาคภูมิใจ เห็นประโยชน์ ได้เผยแพร่ความรู้และผลงานสู่ชุมชน เพื่อให้ชุมชนตระหนักถึงคุณค่าและช่วยกันอนุรักษ์เอาไว้ ผลการพัฒนาพบว่าความสามารถประดิษฐ์ตุ่งไส้ช้างอยู่ในระดับดี การใช้งานตุ่งไส้ช้างอยู่ในระดับดี และผู้ชมมีความพึงพอใจต่อการแสดงผลงานของนักเรียนอยู่ในระดับดี

สุรัชภัทรดิษฐ์ หลอดคำวัฒนา (2552) ทำการวิจัยเรื่อง ภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองไทยวน : แนวทางการจัดการเชิงธุรกิจชุมชน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา วัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประวัติความเป็นมาและภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองไทยวน 2) ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาผ้าทอพื้นเมืองไทยวน และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเชิงธุรกิจชุมชนผ้าทอพื้นเมืองไทยวน ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยสมาชิกกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองไทยวน รวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ สังเกต และสนทนากลุ่ม ตรวจสอบข้อมูลใช้เทคนิคการตรวจสอบแบบ 3 เสา วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีพรรณนา สรุปได้ว่า ภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองไทยวน เป็นองค์ความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ที่บรรพชนได้สร้างสรรค์และถ่ายทอดกันมาเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านดั้งเดิม การถ่ายทอดเป็นวิธีการกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม ภูมิปัญญาในการผลิตผ้าทอประกอบด้วย การผลิต การทำลวดลาย ซึ่งได้รับอิทธิพลจากธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมในวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น และภูมิปัญญาในการทอผ้าด้วยหลักการง่ายๆ คือจัดเส้นฝ้ายสองแนวขัดประสานกันทำให้เกิดเป็นพื้นผ้า อดีตใช้เครื่องมือ ปัจจุบันใช้จักรเย็บผ้า ลวดลายมี 2 ชนิดคือลายดั้งเดิม และลายประยุกต์ ผ้าทอพื้นเมืองไทยวนเดิมจะเกี่ยวข้องกับงานเชื่อและพิธีกรรม ปัจจุบันความเชื่อและพิธีกรรมที่มีผ้าเกี่ยวข้องลดน้อยลงเนื่องจากบริบททางสังคมวัฒนธรรมมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลง การถ่ายทอดความรู้มีการพัฒนาสมาชิกในกลุ่มและถ่ายทอดความรู้จากคนในครอบครัว โดยมีจุดมุ่งหมายให้สมาชิกในครอบครัวนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันและถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิกในกลุ่มซึ่งมีฐานความรู้เดิมและมีใจรัก มีการแสวงหาความรู้และแลกเปลี่ยนความรู้กับกลุ่มอื่นภายนอก โดยใช้กระบวนการประชุม สัมมนา ศึกษาดูงาน หรือทำกิจกรรมร่วมกันเกี่ยวกับการประดิษฐ์ลายผ้า พัฒนาผลิตภัณฑ์ และการออกแบบผลิตภัณฑ์ แล้วนำข้อสรุปองค์ความรู้ใหม่แล้วจึงนำความรู้นั้นมาถ่ายทอดแก่สมาชิก แนวทางการบริหารจัดการทางธุรกิจ มีแนวทางคือ การวางแผน การเตรียมวัตถุดิบ การผลิต การตลาด และการจัดทำระบบบัญชี การจำหน่าย และการพัฒนา

ผลิตภัณฑ์ ตัวชี้วัดความสำเร็จคือเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ OTOP และมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช)

พัชรานิ วัฒนชัย (2546) ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์ลวดลายมัดหมี่ของกลุ่มคนไทยเชื้อสายลาวครั้งใน 5 จังหวัดภาคกลางในประเทศไทย ในลักษณะลวดลาย การใช้สีของลวดลาย เปรียบเทียบความเหมือน ความแตกต่างของลวดลายในแต่ละจังหวัด กลุ่มตัวอย่างเป็นผ้ามัดหมี่ใน 5 จังหวัด ได้แก่ อุทัยธานี ชัยนาท สุพรรณบุรี นครปฐม กาญจนบุรี จำนวนทั้งสิ้น 220 ผืน ได้มาโดยวิธีการสุ่มในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผ้ามัดหมี่บ้านทัพหลวง จ.อุทัยธานี มีการทอผ้าประเภทขึ้นหมี่รวดมากที่สุด ลักษณะลวดลายผ้ามัดหมี่ประเภทขึ้นหมี่รวดพบมากที่สุดเป็นลายสัตว์ 22 ลาย ประเภทขึ้นหมี่คั่นพบลวดลายสัตว์มากที่สุด 4 ลาย ประเภทขึ้นหมี่ตาพลลายสัตว์มากที่สุด 4 ลาย ขึ้นทั้งสามประเภทได้แนวคิดมาจากรูปแบบสัตว์ผสมรูปแบบเรขาคณิต โครงสร้างสีประเภทขึ้นหมี่รวดส่วนใหญ่เป็นสีวรรณะร้อน ขึ้นหมี่คั่นใช้สีตัดกัน และขึ้นหมี่ตาใช้สีวรรณะร้อน ผ้ามัดหมี่บ้านเนินขาม จ.ชัยนาท มีการทอขึ้นหมี่รวดมากที่สุด ลักษณะลวดลายเป็นลายเบ็ดเตล็ดมีแนวคิดมาจากรูปแบบเบ็ดเตล็ดผสมรูปแบบทางเรขาคณิต จำนวน 18 ลาย เช่น ลายขอ ลายหมี่สำเภา ลายจรวด ลายโคม ลักษณะลวดลายของขึ้นหมี่คั่นพบมากที่สุดคือลายสัตว์จำนวน 6 ลาย แนวคิดมาจากรูปแบบสัตว์ผสมรูปแบบเรขาคณิต ขึ้นหมี่ตาพบลวดลายสัตว์มากที่สุด 8 ลาย มีแนวคิดมาจากรูปแบบสัตว์ผสมรูปแบบเรขาคณิต ลวดลายประกอบที่ปรากฏบนผืนผ้ามากที่สุดคือลายเรขาคณิต และใช้สีสร้างลวดลาย โครงสร้างของสีของขึ้นหมี่รวดใช้สีกลมกลืนของสีใกล้เคียง ประเภทหมี่คั่น โครงสร้างสีเป็นสีวรรณะเย็น ผ้ามัดหมี่บ้านบ่อพลอย จ.กาญจนบุรี มีการทอผ้าขึ้นหมี่รวดมากที่สุด ลักษณะลวดลายบนขึ้นหมี่รวดเป็นลวดลายประยุกต์ 10 ลาย ขึ้นหมี่คั่นเป็นลวดลายประยุกต์ 1 ลาย โดยมีแนวคิดมาจากรูปแบบประยุกต์ผสมรูปแบบเรขาคณิต ลวดลายประกอบบนผ้าขึ้นประเภทหมี่รวด ได้แก่รูปแบบเรขาคณิต ประเภทหมี่คั่น ได้แก่ รูปแบบพันธุ์ไม้ผสมรูปแบบเรขาคณิต ลักษณะสีที่ใช้ประเภทขึ้นหมี่รวดเป็นโครงสร้างสีวรรณะเย็น ประเภทขึ้นหมี่คั่น โครงสร้างสีใช้สีกลมกลืน สีตรงข้าม

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ประกอบด้วยการวิจัยแบบผสานเทคนิควิธีระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้เทคนิควิธีรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ และแบบสอบถามเป็นเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่วิจัย เพื่อศึกษาประวัติ ความเป็นมาของชุมชนทศพล้าย อัตลักษณ์ และการอนุรักษ์ สืบสาน และถ่ายทอดความรู้การทอผ้าพื้นเมืองของชุมชนบ้านทศพล้าย ตำบลทัพหลวง อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี ข้อมูลที่เก็บรวบรวมในงานวิจัยนี้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการทอผ้าพื้นเมืองของชุมชนบ้านทศพล้าย โดยเน้นในเรื่องการออกแบบและสร้างลวดลายบนผืนผ้า ด้วยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญการทอผ้าพื้นเมืองในท้องถิ่น สังเคราะห์ประเด็นความรู้นำไปเพื่อนำไปออกแบบระบบจัดการความรู้ด้านการทอผ้าพื้นเมืองบนเว็บไซต์ นำเสนอผลการออกแบบในลักษณะของเว็บโมเดล และวิเคราะห์ออกแบบฐานข้อมูลสำหรับจัดเก็บข้อมูลลายผ้า สำหรับใช้จัดเก็บรายละเอียดของลายผ้าทอพื้นเมือง

3.1 สถานที่จัดเก็บข้อมูล

สถานที่ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลสำหรับการทำวิจัยนี้ แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ สํารวจข้อมูลลายผ้าทอพื้นเมืองโบราณเก็บรวบรวมจาก บ้านทศพล้าย บ้านนาตาโพ บ้านผาทั่ง ข้อมูลลายผ้าทอพื้นเมืองสมัยใหม่ เก็บรวบรวมจากผ้าทอพื้นเมืองบ้านทศพล้าย โดยพื้นที่ทำการศึกษาทั้งสามหมู่บ้านตั้งอยู่ในเขตอำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี

3.2 วิธีดำเนินการวิจัย

3.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้ ประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลเรื่องการทอผ้าพื้นเมืองในชุมชนบ้านทศพล้ายและผู้ให้ความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้เรื่องผ้าทอพื้นเมืองบนระบบอินเทอร์เน็ต ได้แก่

1) ผู้ให้ข้อมูลเรื่องประวัติความเป็นมาของชุมชนทศพล้าย การทอผ้าพื้นเมืองทศพล้าย และผ้าทอไทครั้ง ได้แก่ ปราชญ์และผู้เชี่ยวชาญการทอผ้าพื้นเมือง ในเขตบ้านทศพล้าย บ้านนาตาโพ บ้านผาทั่ง อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี มีประสบการณ์การทอผ้าพื้นเมืองไม่น้อยกว่า 20 ปี จำนวน 3 คน และปราชญ์ชาวบ้านจำนวน 1 คน

2) ผู้ให้ความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้เรื่องผ้าทอพื้นเมืองบนระบบอินเทอร์เน็ต ผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าทอพื้นเมืองและด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม จำนวน 5 คน ผู้เชี่ยวชาญผ้าทอพื้นเมืองไทครั้งและปราชญ์ชาวบ้านจำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 8 คน

3.2.2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยนี้ประกอบด้วย การสำรวจและจัดเก็บข้อมูลพื้นฐาน ประวัติความเป็นมาของชุมชน วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรมการทอผ้าพื้นเมือง รูปแบบ ลวดลายบนผ้าทอ ชนิดต่าง ๆ ที่ทอขึ้นใช้สอยในชีวิตประจำวัน เทคนิคการทอผ้าที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานนำมาออกแบบเว็บ โมเดล วิเคราะห์และออกแบบเว็บ โมเดลที่นำเสนอในรูปแบบของโครงร่าง (Prototype) รายละเอียดในแต่ละขั้นตอนดังนี้

1) ศึกษารวบรวมข้อมูลประวัติความเป็นมาของชุมชนทศคล้าย สภาพปัจจุบัน ข้อมูลด้าน ศิลปะ วัฒนธรรม การทอผ้าพื้นเมือง และปัญหาของการสืบสาน ถ่ายทอดความรู้การทอผ้าพื้นเมืองสู่เยาวชนคนรุ่นหลัง กรรมวิธีการทอผ้าพื้นเมือง ลวดลายบนผ้าทอพื้นเมืองชุมชนทศคล้าย สมัยโบราณและปัจจุบัน ด้วยเทคนิควิธีลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อสัมภาษณ์ บันทึกเสียง จดบันทึก ถ่ายภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว ข้อมูลทางคดีชน ได้แก่ ประวัติความเป็นมาของชุมชนบ้านทศคล้าย วัฒนธรรม ความเชื่อเกี่ยวกับการทอผ้าพื้นเมือง เรื่องเล่าเกี่ยวกับลายผ้า และค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งข้อมูลประเภทเอกสาร รายงานวิจัย พิพิธภัณฑสถานผ้าทอพื้นเมืองที่อยู่ในเขตบ้านทศคล้าย บ้านนาตาโพ บ้านผาทั่งทัพ อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี และพิพิธภัณฑสถานผ้าทอ มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก รายละเอียดดังนี้

- ลงพื้นที่ภาคสนาม รวบรวมเอกสาร สัมภาษณ์ความรู้ความทรงจำเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชนทศคล้าย วิถีชีวิต อัตลักษณ์ชุมชน การทอผ้าพื้นเมืองของคนในชุมชน และผู้เชี่ยวชาญการทอผ้าพื้นเมืองในท้องถิ่น ครู ชาวบ้านชุมชนทศคล้าย บ้านนาตาโพ บ้านผาทั่ง อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี

- สรุปรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ เรียบเรียงเขียนเป็นสรุป ประวัติวัฒนธรรมการทอผ้าพื้นเมืองของชุมชนบ้านทศคล้าย วิเคราะห์องค์ความรู้ด้านการทอผ้าพื้นเมืองทศคล้าย

- ศึกษารวบรวมลวดลายบนผ้าทอพื้นเมืองของชุมชนบ้านทศคล้าย ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ จดบันทึกคำให้สัมภาษณ์ ถ่ายภาพนิ่ง เครื่องมือ และอุปกรณ์ที่ใช้ในการทอผ้า ถ่ายภาพตัวอย่างผ้าทอ จากผู้เชี่ยวชาญด้านการทอผ้าพื้นเมืองในชุมชนบ้านทศคล้าย

- ศึกษาลวดลายบนผ้าทอพื้นเมืองบ้านทศคล้าย

- ถอดคำสัมภาษณ์และสรุปข้อมูลจากการสัมภาษณ์ นำมาจัดหมวดหมู่ความรู้ และตรวจสอบความถูกต้องโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการทอผ้าพื้นเมือง และตรวจสอบความถูกต้องของลายผ้าพื้นเมืองจากผู้เชี่ยวชาญผ้าทอพื้นเมืองชุมชนทักคล้าย

- วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการออกแบบลายผ้าทอพื้นเมืองที่ชาวบ้านในชุมชนบ้านทักคล้ายใช้ทอ

2) วิเคราะห์ระบบสำหรับใช้จัดการความรู้สำหรับการสืบสานและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการทอผ้าพื้นเมืองในรูปแบบเว็บ โมเดล

3) ออกแบบเว็บ โมเดลเพื่อการอนุรักษ์ สืบสาน และถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมการทอผ้าพื้นเมือง และฐานข้อมูลลายผ้าพื้นเมืองชุมชนบ้านทักคล้าย

4) พัฒนาเว็บ โมเดลในแบบ โครงร่าง (Prototype) โดยใช้โปรแกรม Word press และใช้ฐานข้อมูล MySQL

3.2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย ประกอบไปด้วย

1) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง สำหรับใช้เป็นแนวทางในการตั้งคำถามและสัมภาษณ์เกี่ยวกับการทอผ้าพื้นเมือง ลวดลายที่ใช้ในการทอผ้า สำหรับผู้เชี่ยวชาญการทอผ้าพื้นเมืองไทครั้งในเขตบ้านทักคล้าย ประกอบด้วยคำถามดังนี้

- ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มผู้เชี่ยวชาญทอผ้าพื้นเมืองไทครั้ง ในอำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี ได้แก่ ชื่อ นามสกุล อายุ ประสบการณ์การทอผ้า ประเภทความเชี่ยวชาญ ตัวอย่างผลงาน

- ข้อมูลความรู้ ความเชื่อ ความทรงจำ เรื่องเล่าเกี่ยวกับผ้าทอไทครั้งที่ได้รับรู้และถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษเกี่ยวกับการทอผ้าพื้นเมือง

2) แบบสอบถามความคิดเห็นต่อประเด็นความรู้ที่จำเป็นเรื่องการทอผ้าพื้นเมือง ประกอบด้วยประเด็นคำถามเกี่ยวกับความจำเป็นในการนำเสนอข้อมูล สำหรับปราชญ์ชาวบ้านผู้เชี่ยวชาญด้านการทอผ้าพื้นเมืองไทครั้ง ในเขตบ้านทักคล้าย บ้านนาตาโพ บ้านทัพหลวง อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี และผู้เชี่ยวชาญด้านการทอผ้าพื้นเมืองทั่วไป

3.2.4 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1) การสัมภาษณ์ มีขั้นตอนดังนี้

- ติดต่อนัดหมายผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างคนที่ 1 ตอบ

- สัมภาษณ์ตามข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์ และปล่อยให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้พูดคุยในประเด็นเรื่องผ้าทอพื้นเมืองที่ผู้ถูกสัมภาษณ์รับรู้ หรือได้รับการถ่ายทอดมา

- จัดบันทึกข้อมูลคำบอกเล่า และบันทึกเทป

- ขอคำอนุเคราะห์แนะนำผู้เชี่ยวชาญการทอผ้าพื้นเมืองหรือปราชญ์ที่มีความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาของชุมชน วัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่น ที่เป็นที่ยอมรับ คนต่อไป โดยขอข้อมูลสำหรับการติดต่อและขออนุญาตการอ้างอิงผู้แนะนำ

2) การสำรวจความคิดเห็นด้วยแบบสอบถามความคิดเห็นต่อประเด็นความรู้ที่จำเป็นเรื่องการทอผ้าพื้นเมือง มีขั้นตอนดังนี้

- นำแบบสอบถามไปให้กลุ่มตัวอย่างตอบ
- เก็บรวบรวมแบบสอบถาม ตรวจสอบความครบถ้วนของการกรอกข้อมูล
- ข้อมูลบันทึกเพื่อนำไปประมวลผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์
- วิเคราะห์และสรุปผล

3.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและการประเมินผล

สถิติที่ใช้ในการสำรวจความคิดเห็นต่อประเด็นความรู้ที่จำเป็นเรื่องการทอผ้าพื้นเมือง เพื่อการอนุรักษ์ สืบสาน และถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมการทอผ้าพื้นเมืองชุมชนทอผ้าลาย ใช้เกณฑ์การกำหนดค่าคะแนนการประเมินผลและวิเคราะห์ผลดังนี้

3.3.1 มาตรฐานสำหรับกำหนดค่าระดับความคิดเห็น ใช้มาตรฐานประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) (สากุล จริยวิทยานนท์, 2544: 83) ดังนี้

ระดับคะแนน	ระดับความคิดเห็น
5	เห็นด้วยมากที่สุด
4	เห็นด้วยมาก
3	เห็นด้วยปานกลาง
2	เห็นด้วยน้อย
1	เห็นด้วยน้อยที่สุด

3.3.2 เกณฑ์การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้เพื่อเป็นเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นในแต่ละประเด็นคำถาม ดังนี้ (สากุล จริยวิทยานนท์, 2544: 83)

ค่าเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น
4.50-5.00	เห็นด้วยมากที่สุด
3.50-4.49	เห็นด้วยมาก
2.50-3.49	เห็นด้วยปานกลาง
1.50-2.49	เห็นด้วยน้อย
1.00-1.49	เห็นด้วยน้อยที่สุด

3.3.3 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล (ระวีวรรณ ชินะตระกูล. 2538: 170) ได้แก่

เฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$)

$$\bar{X} = \frac{\sum_{i=1}^n x_i}{N}$$

เมื่อ	i	แทน 1, 2, ..., n
	$\bar{X}$	แทนค่าเฉลี่ย
	x_i	แทนคะแนนหรือค่าข้อมูลแต่ละตัว
	N	แทนจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบประเมิน

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

$$SD = \sqrt{\frac{\sum (x - \bar{x})^2}{N - 1}}$$

เมื่อ	SD	แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	x	แทน คะแนนหรือค่าข้อมูลแต่ละตัว
	$\bar{x}$	แทน ค่าเฉลี่ยกลุ่มตัวอย่าง
	N	แทนกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบประเมิน

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องเว็บโมเดลเพื่อการอนุรักษ์ สืบสาน และถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมการทอผ้า การศึกษา ชุมชนทพคล้าย อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี ผลการวิจัยนี้ประกอบด้วยผลการสำรวจ และจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานด้านศิลปวัฒนธรรมการทอผ้าของชุมชนทพคล้าย วิถีชีวิต และความเป็นมา ของชุมชนทพคล้าย การศึกษาประเด็นความรู้ด้านการทอผ้าพื้นเมืองเพื่อการอนุรักษ์ สืบสาน และ ถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมการทอผ้าพื้นเมือง ผลการวิเคราะห์ออกแบบ เว็บโมเดล รายละเอียดผลการ ดำเนินการในแต่ละส่วนมีดังนี้

4.1 ผลการสำรวจข้อมูลพื้นฐานด้านศิลปวัฒนธรรมการทอผ้าไทครั้ง

จากการสัมภาษณ์นายวรวุฒิ ทองสี เมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2557 ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้เชี่ยวชาญ ด้านศิลปวัฒนธรรมพื้นเมืองทพคล้ายได้เล่าให้ฟังว่าได้ทำการสัมภาษณ์ผู้เฒ่าผู้แก่ในเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชนทพคล้าย การย้ายหมู่บ้านจากบ้านเก่ามายังบ้านใหม่ซึ่งเป็นที่ตั้ง ของบ้านทพคล้ายในปัจจุบัน หลักฐานต่าง ๆ ที่แสดงถึงการอพยพถิ่นฐานมาจากเวียงจันทร์ เช่น เสา หงส์ ตัวอักษรลาวโบราณที่เขียนไว้ในใบลาน ประวัติหลวงตาขอดพระสงฆ์ที่นิมนต์ให้อยู่บ้านทพคล้าย หอเจ้านาย การผ้าดัมผ้าหรือทอผ้า ห่มเอี้ยหัว ประเพณีปิดบ้านเลี้ยงบ้าน ประเพณีหลวงปู่ยอด วรรณกรรมและการเล่นพื้นบ้าน พระพุทธรูปไม้ ประเพณีการปลุกทุ่งในวันสงกรานต์ และหลักฐาน การเสียด่าส่วยซึ่งเก็บจากคนต่างด้าว แล้วทำการรวบรวมจัดทำเป็นบันทึกเรื่องราวประวัติความเป็น มาของชุมชนทพคล้ายจากคำเล่าขานสืบต่อกันมา ดังนี้

4.1.1 ประวัติความเป็นมา

นายทกทิ จันทร (นายทก แปลว่า ผู้ให้ ผู้ถวาย มักนำมาใช้เป็นคำนำหน้าเรียกชื่อผู้ถวาย จตุปัจจัยแก่ภิกษุสามเณร) ได้เล่าความทรงจำเกี่ยวกับคำเล่าขานของปู่ย่าตายายว่า “ทำอิดก้อนที่จิม่า อยู่บือนบ้านทพคล้ายเนี้ย พ่อเฒ่าแม่เฒ่าเหมือนปู่ย่าของเฮมาจากเวียงจันทร์ ทังฟ้าวทังฝั้งมือค้ำมือคิ่น พากันหอบลูกงูหลานหนีเส็กสงคราม ลอยวาช้ำมลำน้าของมา ผู้ใดมาบ่ไหวก่าป่อยทิมป่อยข้วงอยู่ตาม ทาง มือไผ่แขแสงก่าอย่างต่อไป เสี้ยผ้าก่าเปี้ยกขาดกระร่งกะแรงอดมือกินมือ ทุกข์ยากสายใจแทบขาด ผู้ที่รอดตายมาฮอดบางกอก เขาก่าจัดให้ไปตุ้มกันอยู่ ในสมัยก้านันแก้วบอกว่า อยู่แถวบ้านหม้อ อยู่ บ่อนโคก่าบ่สู้จักดอกเพราะบ่เคยไปบางกอกน้าเขาก่าที ต่อจากอันอีกหลายปี เขาก่าเกณฑ์เอามาंना กองทัพทางทิศตะวันตก มีพระมาน่าองค์หนึ่ง ตามทางมีแต่ป่าดงพงกต หมู่มาน่ากันพากันเป็นไข้ป่า เม็ดสู้คน หมู่ฝนยาก่าฝนยากันบ่ได้อยู่ได้เขา แล้วก่าพากันเห็ดบือนอยู่บือนเขาคือเฮ็ดเป็นค้ายอยู่โฮม กัน ได้เวลากทพกลับเมียงหลวง หมู่กลับก่ากลับหมู่อยู่ก่าอยู่ เขาก่าให้ผู้ที่สมัครใจที่จ้อยอยู่คอยเบ็งข้า

เล็กจำนวนหนึ่ง ถ้าข้าเล็กมากทำให้ส่งข่าวไปให้เมืองหลวงรู้จัก หลายปีเข้าก็เลยแยกย้ายกันไปอยู่คนละทิศคนละทาง ไทพ่ค้ายก็ย้ายบ่อนเก่าในค่ายต่อไป”

คำบอกเล่าดังกล่าวของทายกจันที่ สรุปลได้ว่า บรรพบุรุษชาวไทพ่ค้าย อพยพหนีร้อนเดินทางทั้งกลางวันกลางคืนหอบลูกหลานหนีภัยสงครามมาจากเวียงจันทน์ ว่ายนํ้ามา หากผู้ใดว่ายน้ำไม่ไหวก็ถูกปล่อยทิ้งให้อยู่ตามข้างทาง ใครแข็งแรงก็เดินต่อไป เสื้อผ้าขาดรุ่งริ่ง อดมือกินมือ ทุกข์ยากแทบขาดใจ ผู้ที่รอดตายมาถึงกรุงเทพฯ ถูกจัดให้อยู่รวมกันแถวบ้านหม้อ หลังจากนั้นหลายปี ถูกเกณฑ์มากับกองทัพไปทางทิศตะวันตกพร้อมพระองค์หนึ่ง ระหว่างทางเต็มไปด้วยป่าเขา ทุกคนที่มาด้วยกันต่างป่วยเป็นไข้ป่า ต้องช่วยเหลือดูแลกันโดยการฝนยาให้กินไม่หยุดหย่อน แล้วมาทำที่พักอาศัยเป็นค่ายอยู่รวมกัน เมื่อถึงเวลาก็ตกกลับเมืองหลวงมีบางส่วนกลับไป บางส่วนอยู่ต่อ พวกที่สมัครใจอยู่ได้รับมอบหมายให้สอดแนมข้าศึก หากมีข้าศึกยกมาให้ส่งข่าวไปยังเมืองหลวงรู้จัก หลายปีผ่านไปได้แยกย้ายกันไปคนละทิศละทาง กลุ่มที่อยู่ค่ายก็อยู่ที่เดิมต่อไป

จากการศึกษาประวัติศาสตร์ของไทยในสมัยกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์ ตอนต้น “ชุมชนชาวไทพ่ค้าย” เป็นชาวลาวที่ถูกกวาดต้อนมาจากเมืองหลวงพระบางและเวียงจันทน์ เมื่อครั้งเจ้าพระยาจักรียกทัพไปปราบเมืองดังกล่าว (หรือเป็นชาวลาวที่ถูกกวาดต้อนมาในคราวเดียวกันกับที่เจ้าพระยาจักรีไปอันเชิญพระแก้วมรกตจากเวียงจันทน์มายังกรุงธนบุรี ในปี พ.ศ. 2321) ได้ก่อตั้งเป็นชุมชนขึ้นเมื่อครั้งไทยยกทัพไปต่อต้านพม่าในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยในครั้งนั้นถูกเกณฑ์ให้ทำหน้าที่เป็นทหารแนวหน้าและลูกหาบ แต่เมื่อยกทัพมาถึงที่ตั้งบ้านไทพ่ค้ายในปัจจุบันพบว่าพม่าถอยทัพกลับไปแล้ว คงเหลือแต่ร่องรอยการตั้งค่ายของทัพพม่าและเสาธงซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของพม่า ไทยได้ตั้งค่ายอยู่บริเวณนั้นอยู่ระยะหนึ่งจนเมื่อแน่ใจว่าพม่าคงจะไม่ยกทัพกลับมาแน่นอนแล้วจึงได้ยกทัพกลับเมืองหลวง แต่ก่อนที่จะกลับได้จัดกองกำลังส่วนหนึ่งไว้เป็นกองสอดแนมข้าศึก โดยให้อยู่รวมกันเป็นกลุ่มในค่าย (บริเวณทิศตะวันตกของลำห้วยกระเสียว) มีนายทหารเป็นหัวหน้าและนิมนต์พระอยู่ประจำค่ายหนึ่งรูป กองกำลังอาสาสมัครนี้มีชื่อเรียกว่า “ไทพ่ค้าย” ต่อมาเมื่อทหารผู้เป็นหัวหน้าได้เสียชีวิตลง และคนอื่นๆ ที่เหลือเห็นว่าคงจะไม่มีโอกาสกลับไปเมืองหลวงอีกแล้ว กองกำลังอาสาสมัครที่มีสำเนียงภาษาพูดเป็นอย่างเดียวกันได้พากันออกจากค่ายไปสร้างบ้านเรือนอยู่ใหม่ต่างหาก คงเหลือแต่กองกำลังอาสาสมัครที่มีสำเนียงภาษาพูดอย่างไทพ่ค้าย (สำเนียงภาษา “เวียง” หรือ “ลาวเวียง” หรือ คนลาวเรียกว่าสำเนียงภาษาเมืองหลวงเก่า) และพระยอดอยู่ในค่ายต่อไป

ภาพ 4.1 รูปปั้นหลวงตา ยอด (วรวุฒิ ทองสี, ม.ป.ป.)

ภาพ 4.2 พระพุทธรูปไม้ (วรวุฒิ ทองสี, ม.ป.ป.)

หลายปีต่อมาเมื่อการอยู่ร่วมกันเกิดมีปัญหามากขึ้น คนแก่คนเฒ่าจึงได้ทำการตั้ง “หอ” ภายในค่ายขึ้น (บริเวณตั้งหออยู่คนละฝั่งกับค่ายคืออยู่ทางด้านทิศตะวันออกของลำห้วยกระเสียว) ทำพิธีอัญเชิญดวงวิญญาณของนายทหารที่เสียชีวิตไปแล้วนั้นมาสถิตอยู่ที่หอเพื่อเป็นเสาหลักในการปกครองเสมือนหนึ่งว่า “มีเจ้านายคนเดียวกัน” เรียกชื่อหอนี้ว่า “หอเจ้านาย” สร้างวัดและเจดีย์แยกต่างหากจากค่าย เรียกว่า “วัดทัพค่าย” (ปัจจุบันองค์เจดีย์พังทลายลงคงเหลือแต่ซากกองก้อนอิฐเท่านั้น)

พ.ศ. 2435 ตรงกับสมัยรัชกาลที่ 5 (การประมาณการปี พ.ศ. ที่เกิดน้ำท่วมมาจากการนับอายุย้อนหลังของลูกเปาะหรือพ่อทิดเพลิด ผู้ให้ข้อมูลว่าท่านเกิดปีที่น้ำท่วมใหญ่ในครั้งนั้นพอดี เมื่อปี พ.ศ. 2518 ขณะที่ท่านมีอายุ 83 ปี) เกิดน้ำท่วมครั้งใหญ่ ระดับน้ำสูงเกือบถึงชื่อบ้าน หลังน้ำลดเกิดโรคฝีดาษระบาดซ้ำ ถึงกับต้องตัดใบตองมาปูนอน เพื่อไม่ให้แผลเปื่อยเน่าที่นอน เมื่อน้ำท่วมในปีต่อมาจึงได้พากันสำรวจหาที่อยู่ใหม่ โดยการว่ายน้ำทวนน้ำขึ้นไปทางตอนเหนือของทัพค่าย และ

พบว่าน้ำท่วมมีระดับตื้นกว่า ทำการสำรวจเช่นนี้อยู่หลายปีเพื่อให้แน่ใจว่าพื้นที่ที่จะย้ายไปอยู่ใหม่ ดีกว่าที่อยู่เดิม

พ.ศ. 2445 เมื่อได้ฤกษ์งามยามดีแล้ว คนเฒ่าคนแก่ได้นิมนต์พระจุมร่วมเดินทาง ขึ้นมาทำพิธีปักเสากลางบ้าน หรือ เสาหลักเมือง ณ ที่อยู่แห่งใหม่ตามที่ได้สำรวจไว้ ซึ่งห่างจากที่อยู่เดิมประมาณ 30 เส้น ทำการเสี่ยงทายหาที่ปักเสากลางบ้าน ได้แล้วจึงทำพิธีปักเสากลางบ้านพร้อมปลุกต้นโพธิ์กำหนดเขตบริเวณที่จะสร้างวัดแห่งใหม่ในวันเดียวกัน หัวหน้าครอบครัวต่างพากันมาปลุกบ้านโดยวิธี “เอาแรงกัน” ซึ่งเป็นการปลุกบ้านแบบทุกคนลงแรงช่วยกัน เมื่อปลุกบ้านเรือนเสร็จเรียบร้อยจึงได้ขนย้ายเครื่องเรือน เครื่องครัว มาขึ้นบ้านใหม่ตามธรรมเนียมโบราณตามที่เคยถือปฏิบัติกันมา และเรียกชื่อที่อยู่ใหม่ว่า “ทัพค่าย” ตามชื่อเดิม โดยฝั่งตรงข้ามจะเป็นกระเหรี่ยงยามแดงซึ่งเป็นชนพื้นเมืองดั้งเดิม

พ.ศ. 2457 ได้มีประกาศบังคับใช้กฎหมายลักษณะการปกครองท้องที่ ทำให้มีการสำรวจทำทะเบียนราษฎรและกำหนดเขตหมู่บ้านให้เป็นไปตามกฎหมาย โดยก่อนปี พ.ศ. 2468 บ้านทัพค่ายจะขึ้นอยู่ในเขตปกครองของตำบลทัพหลวง อำเภอบ้านเข็ญ จังหวัดชัยนาท มณฑลนครสวรรค์ ภายหลังตัดโอนพื้นที่ของอำเภอบ้านเข็ญบางส่วนคือพื้นที่ของตำบลทัพหลวงซึ่งมีบ้านทัพค่ายรวมอยู่ด้วย มาขึ้นกับอำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี ในปี พ.ศ. 2469 แต่ยังสังกัดมณฑลนครสวรรค์ตามเดิม

คำว่า “ทัพค่าย” เมื่อพูดด้วยสำเนียงภาษาถิ่นลาวเวียง ราชการฟังเพี้ยนไปเป็น “ทัพคล้าย” ดังนั้นเมื่อชื่อทางการของหมู่บ้านถูกเรียกว่าเป็นทัพคล้าย วัดจึงต้องตั้งชื่อเช่นเดียวกับชื่อหมู่บ้าน วัดทัพค่ายจะถูกเรียกว่าวัดทัพคล้ายเช่นเดียวกันจวบจนถึงปัจจุบัน

หมู่บ้านทัพคล้ายหรือชุมชนทัพคล้ายจริง ๆ แล้วได้ขึ้นทะเบียนเป็นหมู่บ้านภายใต้กฎหมายลักษณะปกครองท้องที่รัตนโกสินทรศก 116 พ.ศ. 2440 มาแล้วกว่า 200 ปี ก่อนที่จะมีกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 สมัยก่อนนั้นผู้นำหมู่บ้านจะต้องเดินทางไปส่งส่วยที่บางกอกเป็นประจำทุกปี ต่อมาเมื่อมีการตั้งอำเภอจังหวัดขึ้นแล้ว จึงไม่ต้องเดินทางไปถึงกรุงเทพอีกจนถึงช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2462-2465) ยังต้องเสียด่วยอยู่ แต่ไปเสียที่ว่าการอำเภอที่ตนสังกัดแทน ปรากฏเป็นหลักฐานใบเสร็จรับเงินดังภาพ 4.3

ส. พ. ก. แบบที่ ๑๔ 60

ใบเสร็จรับเงินค่าส่วยการใช้แทนหนังสือเดินทาง

ตลอด พ. ศ. ๒๔๗๕ ที่ว่าการอำเภอ ๒๒/๑๒/๒๕

เล่มที่..... เลขที่..... ลงวันที่..... เดือน..... พ. ศ.

ใบเสร็จฉบับนี้ให้ไว้แก่..... ชาติ..... บังคับ.....

อายุ..... ปี ตำบล..... อำเภอ.....

ภรรยาชื่อ..... อยู่บ้านที่..... ตำบล.....

อำเภอ..... จังหวัด..... มณฑล.....

ด้วยได้นำเงินค่าส่วยการขึ้นเงิน พ. ศ. ๒๔๗๕ มาชำระให้เสร็จแล้ว

ตั้งแต่วันที่..... เดือน..... พ. ศ. ๒๔๗๕

ผู้เก็บเงิน นายอำเภอ

(ใบเสร็จฉบับนี้เมื่ออำเภอได้ลงชื่อประทับตราและผู้เก็บเงินลงชื่อแล้วจึงจะใช้ได้)

ภาพ 4.3 ใบเสร็จรับเงินค่าส่วยแสดงถึงการเป็นชนชาติลาวในบังคับสยาม ของตำบล
ทัพหลวง (วรวิทย์ ทองสี, ม.ป.ป.)

เมื่อครั้งเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ญี่ปุ่นขอใช้ประเทศไทยเป็นทางผ่านไปยังพม่า ขณะนั้นจอมพล ป. พิบูลย์สงคราม นายกรัฐมนตรี ไม่สามารถปฏิเสธได้ เพื่อต้องการให้คนไทยมีน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ไม่มีการแบ่งแยกเชื้อชาติ และที่สำคัญเพื่อแสดงให้รู้ว่าหมู่บ้านที่มีคนลาวอาศัยอยู่ทุกหมู่บ้านคือประเทศไทย จึงประกาศให้ทุกคนเป็นไท ไม่ต้องเสียค่าส่วยอีกต่อไป โดยให้เรียกตนเองโดยมีคำว่า “ไท” นำหน้า เช่น ไททพคล้าย ไททัพหลวง ปี พ.ศ. 2478 บ้านทพคล้าย ยังเป็นสถานที่โคตรมของเสรีไทยอีกด้วย

4.1.2 การแบ่งเขตการปกครอง

ที่ทำการตำบลทัพหลวงแต่เดิมตั้งตามที่อยู่อาศัยของผู้ที่เป็นกำนันคนแรกซึ่งอยู่บ้านทัพค่าย จนทำให้ผู้คนในสมัยนั้นเรียกว่าตำบลทัพค่ายจนติดปาก ภายหลังที่อยู่อาศัยกำนันเปลี่ยนไปอยู่ที่บ้านทัพหลวง ที่ทำการกำนันก็ถูกย้ายไปอยู่ที่ตำบลทัพหลวง เหตุที่ตำบลตั้งชื่อว่าตำบลทัพหลวงนั้นจากคำบอกเล่าของนายสวิง สีสรรพ์ ศึกษาธิการอำเภอนองนาง ปฏิบัติหน้าที่แทนนายอำเภอบ้านไร่ ช่วง พ.ศ. 2473 เมื่อปี พ.ศ. 2515 อธิบายไว้ว่า คำว่าทัพหลวงมีศักดิ์ใหญ่กว่าทพคล้าย และตำบลมีศักดิ์ใหญ่กว่าหมู่บ้าน จึงเอาชื่อทัพหลวงมาเป็นชื่อตำบลแทนทพคล้าย

พ.ศ. 2518 ตำบลทัพหลวงมีเขตการปกครองเดียวคือ หมู่ที่ 2 ตำบลทัพหลวง ต่อมา พ.ศ. 2528 ได้มีการแยกเขตการปกครอง ครั้งที่ 1 เป็นหมู่ที่ 6 บ้านทุ่งนา (ชื่อเดิมบ้านใหญ่) พ.ศ. 2533 แยกครั้งที่ 2 เป็นหมู่ที่ 9 บ้านป่าบัว พ.ศ. 2547 แยกครั้งที่ 3 เป็นหมู่ที่ 14 บ้านภูจวง (ชื่อเดิมคือ บ้านกะเย่อ) สำหรับการแบ่งเขตปกครองของบ้านทพคล้ายในครั้งนี้ บ้านใหญ่ซึ่งเป็นเขตปกครองหมู่ที่ 2

(ทักล้าย) เดิม ภายหลังประกาศเขตปกครองหมู่บ้านที่แยกใหม่ทางฝั่งบ้านใหญ่ กลายเป็นหมู่ที่ 6 บ้านทุ่งนา และฝั่งบ้านทุ่งนากลายเป็นหมู่ที่ 2 บ้านทักล้ายแทน ดังที่ปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน

4.1.3 วัฒนธรรมและอัตลักษณ์ประจำท้องถิ่น

บ้านทักล้าย มีคำเรียกขานชื่อชุมชนว่า “ชาวทักล้ายหรือชุมชนไทขาว (ลาวพุทธ) แห่งอำเภอบ้านไร่” ชาวทักล้ายนับถือศาสนาพุทธ ประกอบอาชีพหลัก ได้แก่ ทำนา ทำไร่ และทำสวน ศูนย์รวมจิตใจของชาวชุมชน ได้แก่ วัด หลวงปู่ยอด หอเจ้านาย และโรงเรียน มีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ประจำท้องถิ่น ได้แก่

ภาษาพูดใช้ภาษาถิ่นลาวเวียงจันทร์ สำเนียงไทขาว (ลาวพุทธ)

อาหารหลักรับประทานข้าวเจ้า น้ำพริก ผักจิ้ม แกงป่า ส่วนข้าวเหนียวจะใช้ทำขนมสำหรับงานพิธีกรรมเทศกาลงานบุญ

เครื่องดนตรีประจำท้องถิ่น ได้แก่ แคน ซอ กลอง ซึง และการเล่นพื้นบ้าน ได้แก่ ลูกคอน จำใจหมาหมากรบหมากรบ อ้ายโหม่งปิดตาและหมากรบเมียง

การแต่งกายของชาวทักล้าย ผู้หญิงนุ่งผ้าซิ่นตีนแดง ใส่เสื้อจากผ้าทอสีขาวหรือคราม ผู้ชายนุ่งกางเกงที่ตัดเย็บจากผ้าทอ เสื้อตัดเย็บจากผ้าทอสีขาวหรือสีคราม ส่วนการแต่งกายทั่วไปแต่งกายตามสมัยนิยม

สัญลักษณ์ที่บ่งบอกความเป็นลาวพุทธ คือ ผ้าทอ ลายผ้า โดยเฉพาะลายบัวเคียวที่ปรากฏอยู่บนผ้าห่มเอี้ยห่า ฮีตคองและงานประเพณี ได้แก่ บวชพระ ขึ้นบ้านใหม่ แต่งงาน พานแจก บุญข้าวสาก บุญข้าวจี ข้าวประดับดิน ปิดบ้านเลี้ยงบ้าน สรงน้ำเจ้าน้อย แห่งช้างคอกไม้ ปลูกทุง ทำดินคอกไม้ในพรรษา บุญจุลกฐินและลอยกระทง

เงินฮ้อย

เงินฮาง

ใบลานอักษรลาว

ผ้าทอลายนา

ผ้าทอลายบัวเคียว

ภาพ 4.4 หลักฐานแสดงถึงการเป็นลาวพุทธและบรรพบุรุษของชาวทักล้ายมาจากลาว (วรวิทย์ ทองสี, น.ป.ป.)

4.1.4 การทอผ้าของชุมชนทักคล้าย

จากการสัมภาษณ์นายนิทัศน์ จันทร ผู้เชี่ยวชาญด้านการย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติและทอผ้าพื้นเมืองทักคล้าย ณ บ้านทักคล้าย อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2557 ได้กล่าวถึงการทอผ้าพื้นเมืองของชาวชุมชนทักคล้าย สรุปได้ว่า การทอผ้าเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อของชาวชุมชนทักคล้ายมาตั้งแต่สมัยโบราณ ในอดีตสมัยก่อนแต่ละบ้านจะต้องทอผ้าใช้เองโดยผู้หญิงหรือลูกหลานผู้หญิงแต่ละบ้านจะเป็นผู้ทอเพื่อเอาไปใช้ในชีวิตประจำวันทั่วไป หรือนำไปใช้ประกอบพิธีกรรม ผ้าที่ทอใช้ในชีวิตประจำวันนั้นจะมักใช้เพื่อตัดเย็บเป็น เสื้อผ้า สิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น ผ้าห่ม ผ้าขาวม้า มุ้ง หมอน ที่นอน เป็นต้น ส่วนทำขึ้นเพื่อใช้ในงานพิธีกรรม บุญประเพณี เช่น บวชพระ แต่งงาน โดยการทอผ้าจะทำหลังจากที่ว่างเว้นหรือเสร็จภารกิจจากการทำไร่นา การถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับวิธีการทอผ้าใช้วิธีการสอนแบบแม่สู่ลูก

ในอดีต การตัดเย็บสิ่งของเครื่องใช้บางประเภทของชาวทักคล้าย จะต้องหาฤกษ์ยามก่อนการตัดเย็บ หรือมีข้อกำหนดตามความเชื่อเพื่อให้มีความเป็นสิริมงคลแก่การนำไปใช้สอย เช่น การเย็บที่นอนหรือเสื้อจะต้องนับลูกของเสื้อเพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคล โดยลูกที่หนึ่งหมายถึงอยู่บ้าน ลูกที่สองหมายถึงอยู่ป่า นับสลับหนึ่งและสองไปมาจนกระทั่งได้ความยาวที่ต้องการ และการนับจะต้องให้ตกอยู่ลูกที่มีความหมายอยู่บ้านจึงจะถือว่าดี แต่ถ้าหากตกอยู่ป่าจะมีความหมายไม่ดี ไม่ร่วมเย็นเป็นสุข โดยความยาวปกติที่นิยมเย็บกันคือเจ็ดลูก การทอผ้าสำหรับใช้ห่มร่างกายส่วนบน เช่น ผ้าห่ม ผ้าคลุมหัวนาค จะห้ามใช้ลวดลายที่ใช้ทำผ้าชั้นนาคา หรือผ้าชั้นจะไม่นำลายพญานาค หรือลายนาค เพราะถือว่านาคเป็นของสูง ต้องให้ความเคารพ ผู้คนกราบไหว้ แต่ในปัจจุบันความเชื่อนี้ลดน้อยลงไป จึงพบการนำเอาลายนาคมาทำเป็นลวดลายบนผ้าชั้น ซึ่งจะพบเห็นได้ทั่วไปในปัจจุบัน

ภาพ 4.5 ที่นอนหรือเสื้อ

ผ้าทอสำหรับใช้สอยในด้านอื่น ๆ มีดังนี้

- 1) ผ้าห่มเอี้ยห้า “เอี้ย” แปลว่า เหมือนกัน ลายเหมือนกัน “เอี้ยห้า” หมายถึง ลวดลายในผืนผ้าจะมีการเก็บลายไว้ 5 ไม้ ตัวจกมีลายหลัก 5 ลาย แต่ก็มักมีบางคนนำเอาลายอื่นมาประกอบกับลายในตัวจกด้วย ตามแต่จินตนาการของแต่ละคน การทอผ้าห่มเอี้ยห้ามาจากหญิงสาว

สมัยก่อน ก่อนการตัดสินใจเลือกชายหนุ่มคนใดมาเป็นคู่ครอง จะเปิดโอกาสให้ชายหนุ่มมาพูดคุยด้วย เรียกว่าการอยู่ช่วง โดยฝ่ายหญิงจะเอาผ้าห่มเอี้ยห่ามาทอขณะอยู่ช่วง การอยู่ช่วงจะเริ่มขึ้นหลังจาก รับประทานอาหารเย็นแล้ว ฝ่ายชายหนุ่ม จะมาพูดคุยที่บ้านฝ่ายหญิงจนดึกเพื่อให้ฝ่ายหญิงได้พูดคุย พิจารณาเลือก ขณะที่ฝ่ายชายจะเลือกหญิงสาว โดยดูจากฝีมือทอผ้าห่มเอี้ยห่าและการเย็บปักถักร้อย ประกอบการตัดสินใจ ปัจจุบันประเพณีดังกล่าวไม่มีอยู่แล้ว

ภาพ 4.6 ผ้าห่มเอี้ยห่าโบราณ

2) ผ้าจีวรพระ คือ การทอผ้าและเอาผ้าทอไปย้อมด้วยขมิ้นและแก่นจันทน์เพื่อให้ เป็นสีเหลือง โดยจะกระทำก่อนทอดกฐิน เมื่อทอดเสร็จก็จะนำไปถวายพระที่วัด

3) ผ้าห่อคัมภีร์ คือ ผ้าสำหรับใช้ห่อหนังสือคัมภีร์เทศซึ่งทำจากใบลาน ทำขึ้นมา เพื่อใช้ห่อคัมภีร์ใบลานให้คงสภาพเอาไว้ให้สวยงาม ไม่ให้ผุพัง ป้องกันแมลงกัดทำลาย การทำผ้าห่อ คัมภีร์คือใช้ไม้พ่นค้ำแล้วนำมาทอใน เครื่องทอ ลายผ้าจะมีลายตาแหวน ลายช้าง ลายม้า เนื่องจากเป็น สัตว์ตระกูลสูงมีความสวยงาม เป็นสัตว์พาหนะที่ใช้ในการทำศึกสงคราม

ภาพ 4.7 ใบลานและผ้าห่อคัมภีร์

4) ผ้าคลุมหัวนาค คือผ้าสำหรับใช้คลุมศีรษะของนาค นาคคือผู้ที่จะบวช ก่อนบวช ต้องเข้าวัดเพื่อท่องหนังสือ ผู้เป็นแม่จะทอผ้าเอาไว้ให้นาคคลุมศีรษะเพื่อกันแดดเวลาไปหาบสำหรับ และคลุมศีรษะนาคเวลาแห่รอบโบสถ์ในวันบวช ลายผ้าที่นำมาทอได้แก่ ลายขอ ลายไก่ ขนาดของ ผ้าประมาณ 22-24 นิ้ว ขึ้นอยู่กับหน้าพื้ที่ใช้ทอ ใช้สีพื้นเป็นสีขาว และใช้สีอื่นสำหรับลายทั่วไป เส้นใยที่ใช้ทอมีทั้งแบบฝ้าย หรือฝ้ายแถมไหม

ภาพ 4.8 ผ้าคลุมหัวนาค

5) ผ้าอาสนะ ใช้สำหรับให้พระภิกษุสงฆ์รองนั่งขณะเทศน์ เพื่อให้ระดับการนั่งของพระสงฆ์สูงกว่าฆราวาส ผ้าอาสนะจะทอและกั้นขอบทั้งสี่ด้านด้วยผ้าฝ้ายสีแดง ใช้เทคนิคการทอด้วยวิธีการจกและจิดเป็นลวดลายต่างๆ

ภาพ 4.9 ผ้าอาสนะ

6) ผ้าทุง หรือ ตุ้ง เป็นสัญลักษณ์การสิ้นสุดประเพณีสงกรานต์และเป็นวันขึ้นปีใหม่ มีความเชื่อในเรื่องการอยู่รอดปลอดภัย ไม่เจ็บป่วย มาจนกระทั่งถึงวันปีใหม่อีกปี และขอให้หายเจ็บไข้ มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ลายผ้าประกอบด้วยลาย คน นาค ช้าง ม้า หรือ ดอกไม้ ต้นไม้ ช่อฟ้า ใบระกา สายรุ้ง ชุ่มพระ เป็นต้น

ภาพ 4.10 ทุงโบราณ

เรื่องเล่าเกี่ยวกับประวัติผ้าทุงของบ้านทัพคล้าย จากการสัมภาษณ์นายทองคำ จันทระ โดย นายวรวิทย์ ทองสี (ม.ป.ป.) เล่าไว้ว่า การปลูกทุงน่าจะเกี่ยวข้องกับการมาทำศึกสงครามกับพม่า ซึ่งทัพหลวงพม่าเดินทัพมาตั้งค่ายอยู่ที่นาห้วยไฮ ถัดจากบ้านทัพคล้ายไปทางทัพหลวง ทัพหน้าอยู่ที่บ้านเก่าปลูกเสาหงส์ไว้เป็นสัญลักษณ์ เมื่อไทยเข้ายึดครองและสร้างค่ายขึ้นใหม่ จึงได้ปลูกทุงประกาศชัยชนะเหนือดินแดนที่ยึดครองด้วยผืนผ้าแทนเสาหงส์ ต่อมาหลังจากตั้งเป็นชุมชนแล้ว “ทุง” มีความหมายคือทุกคนได้พ้นจากการเป็นเชลยแล้ว

ในอดีตเมื่อถึงวันสงกรานต์จะห้ามมิให้ผู้ใดออกไปทำไร่ ทำสวน และจะต้องจัดเตรียมหาอาหารต่าง ๆ เอาไว้ให้เพียงพอที่จะใช้ในช่วงสงกรานต์ ลูกหลานที่ไปทำงานหรืออยู่ต่างถิ่น จะกลับมาเยี่ยมเยียนปู่ย่า ตายาย และร่วมกันปลูกทุง การปลูกทุงจะปลูกในเช้าวันสุดท้ายของสงกรานต์ เมื่อปลูกทุงเสร็จแล้วจะนิมนต์พระสงฆ์มาหาคันน้ำ (กรวดน้ำ) และให้พรจนครบทุกต้น ตอนเย็นจะก่อพระเจดีย์ทรายปัจจุบันรูปแบบทุงและพิธีกรรมเปลี่ยนไปตามความเหมาะสมและยุคสมัย

ภาพ 4.11 การปลุกทุง (วรวิทย์ ทองสี, น.ป.ป.)

7) ผ้าม่าน จัดทำขึ้นเพื่อใช้ถวายพระ ลวดลายที่ใ้ใช้มักเป็นภาพเกี่ยวกับ คน สัตว์ ไก่ นก ม้า นาค ต้นไม้

ภาพ 4.12 ผ้าม่าน

8) ผ้าใส่กองบวช ได้แก่ ผ้าห่มลาย หมอนท้าว (หรือเท้า) หมอน เสื่อ ผ้าปูที่นอน ทำเพื่อทำบุญถวายพระในช่วงจำพรรษา ในสมัยก่อนเมื่อลูกหลานจะบวช พ่อแม่หรือญาติต้องทอผ้า ใส่กองบวชเตรียมไว้ให้ก่อน

ผ้าปูที่นอน

ภาพ 4.13 ผ้าใส่กองบวช

9) ผ้าหน้ามุ้ง คือ ผ้าสำหรับใช้ปิดที่หน้ามุ้งของกลุ่มสาวในงานพิธีมงคลสมรส โดยมีความเชื่อว่าผู้หญิงชาวลาวเวียงจะต้องทอผ้าหน้ามุ้งได้ หากหญิงคนใดไม่สามารถทอผ้าหน้ามุ้งได้ก็หมายถึงว่ายังไม่สามารถออกเรือน(มีสามี) หรือมีครอบครัวได้ ผ้าหน้ามุ้งจะนำไปปิดที่หน้ามุ้งนอนของกลุ่มสาว ส่วนลวดลาย สี สัน ความสวยงาม ขึ้นอยู่กับความสามารถของหญิงสาวแต่ละคน ปัจจุบันการทอผ้าหน้ามุ้งเพื่อใช้ในงานพิธีมงคลสมรสได้หมดความสำคัญลงไป

ภาพ 4.14 ผ้าหน้ามุ้ง

10) ผ้าซิ่นตีนแดง คือ ซิ่นที่ทอด้วยฝ้ายหรือไหมสีแสดแดงเป็นเส้นด้ายยืนและพุ่ง เส้นจกจะมีสีเขียว ขาว ดำ แสด เหลือง น้ำเงิน เป็นหลัก ลักษณะเด่นของซิ่นตีนแดงจะมีลายจก 5 ถึง 7 สี ขึ้นอยู่กับความชำนาญของคนทอ ชายผ้าซิ่นจะทำลายกว๊าน นิยมทำเป็นลาย หมาหางพวง ลายนก ลาย เขี้ยวหมา ทำเป็นขบวนเดินไปในทางเดียวกัน “กว๊าน” สื่อความหมายถึงการเดินทางของลาวเวียง เป็นการนำเอาสัตว์ที่อยู่ใกล้ตัวมาทำเป็นลายผ้า บ้างครั้งเป็นลายเขี้ยวหมาตาย ซึ่งได้มาจากการเห็นพื้นที่เรียงสวยงามจากซากหมาตาย แล้วจินตนาการมาทำเป็นลายใส่ผืนผ้า ส่วนลายจกซิ่นตีนแดง จะนิยม ทำลายดอกแก้ว ดอกจัน ขอซื้อ ขอกำ เขี้ยวกาบ เขี้ยวตุ้ม บัวแอ้ เป็นต้น

ภาพ 4.15 ผ้าซิ่นตีนแดงและลายกว๊าน

11) ผ้าคลุมไหล่

ภาพ 4.16 ผ้าคลุมไหล่

12) ผ้าพันคอ

ภาพ 4.17 ผ้าพันคอ

4.1.4 การแต่งกาย

รูปแบบการแต่งกายของทพคล้ายเหมือนกับชาวไทครั้งในอดีตหญิงสาวจะใช้ผ้าผืนพันอก นุ่งผ้าซิ่น (ผ้าถุง) ส่วนชายนิยมนุ่งสโสร่ง ผูกผ้าขาวม้าบริเวณเอว หรือพาดบ่า เมื่อมีวัฒนธรรมการสวมเสื้อ รูปแบบของเสื้อที่ใช้จึงเปลี่ยนไป หญิงจะสวมเสื้อแขนกระบอกคอกลมผ่าด้านหน้าสีดำหรือสีครามและติดกระดุม เย็บเองด้วยมือ นุ่งผ้าซิ่น ส่วนผู้ชายจะนุ่งกางเกงคล้ายกางเกงขาก๊วย สีที่แสดงความเป็นชายชาติพันธุ์ไทครั้งก็คือสีแดงที่ย้อมจากครั้ง ดังภาพ 4.18

ภาพ 4.18 เครื่องแต่งกายชาวไทครั้งโบราณ

ลักษณะเครื่องแต่งกายของชาวไทครั้ง สามารถจำแนกได้ดังนี้

1) เสื้อผ้า ชาวไทครั้งมักสวมเสื้อผ้าฝ้าย สีพื้น แขนกระบอก คอตั้ง หรือ คอกลม ผ่า ด้านหน้า ติดกระดุม ซึ่งเสื้อดังกล่าวมี 2 แบบ ได้แก่ เสื้อแขนกระบอกยาวสีน้ำเงินหรือคราม เรียกว่า “เสื้อดำ” ใช้สวมใส่ในการประกอบอาชีพนอกบ้าน เช่น ทำไร่ ทำนา หาของป่า ฯลฯ และ เสื้อแขน กระบอกสั้นสีขาว เรียกว่า “เสื้อขาว” ใช้ในโอกาสที่อยู่กับบ้าน งานพิธีกรรม หรือไปทำบุญที่วัด โดย เสื้อทั้งสองแบบนี้มีความพิเศษที่บริเวณสาบเสื้อ ริมเลือรอบตัว และตะเข็บเสื้อ เย็บด้วยด้ายสีแดงที่ ย้อมจากครั้ง นอกจากนี้วัฒนธรรมไทครั้งยังมีการนำด้ายสีแดงพื้นเป็นเกลียวเย็บติดที่สาบกระดุม โดย ทั้งชายด้านบน และ ด้านล่างล่าง ให้ยาวเลยขอบออกมาประมาณ 5 เซ็นติเมตร ซึ่งลักษณะดังกล่าว นอกจากเพื่อความสวยงามแล้วยังแฝงเอาความเชื่อว่าจะทำให้อายุยืนยาว ปัจจุบันมักไม่นิยมทำ เนื่องจากความยุ่งยากในการซักและการดูแลรักษา

ภาพ 4.19 รูปแบบเสื้อชาวไทครั้งสำหรับทำงานทั่วไปและงานบุญ

2) ผ้าถุง ผ้าถุงสำหรับนุ่งของชาวไทครั้งในอดีต ผู้ชายในชีวิตประจำวันปกติทั่วไปนั้นมักนุ่งโจงกระเบน หรือผ้าโสร่งตามะกอก ผ้าโจงกระเบนมัดหมี ผ้าม่วงโรง สวมเสื้อผ้าฝ้าย ส่วนของผู้หญิงนิยมนุ่งผ้าซิ่น โจงกระเบน แต่ในปัจจุบันผู้หญิงจะนิยมนุ่งผ้าซิ่นเป็นหลัก ชายนุ่งกางเกง คล้ายกางเกงขาก๊วย โดยผ้าทุกชนิดผ้าผู้หญิงจะเป็นผู้ทอและตัดเย็บ

ผ้าซิ่นที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่นของชาวชุมชนทุกเผ่าและไทครั้งอื่นๆ คือ ผ้าซิ่นตีนจก ผ้าซิ่นชนิดนี้ตัวซิ่นอาจทอด้วยฝ้ายหรือเส้นไหม ซึ่งผ่านการมัดข้อมด้วยเทคนิคการมัดหมีให้เป็นลวดลาย แล้วทอแบบมัดหมีล้วน หรือบางครั้งจะมีการทอสลับกับจิดเป็นลายเส้นแนวตั้งขนานกับลำตัว จากนั้นจึงนำตัวซิ่นมาต่อด้วยตีนจกซึ่งทอด้วยฝ้ายหรือไหม ส่วนใหญ่นิยมทำพื้นเป็นสีแดง ลวดลายทรงเรขาคณิต ลายสัตว์ ลายขอ ไม่มีรูปแบบที่ตายตัว รูปแบบของผ้าซิ่นที่ทอมี 4 ชนิดด้วยกัน (“การแต่งกาย”, 2557: ออนไลน์) ดังนี้

- ผ้าซิ่นหมีโลด หรือ หมีรวด ตัวซิ่นใช้เทคนิคการมัดหมีและทอแบบต่อเนื่อง โดยไม่นำเอาเทคนิคอื่นเข้ามาผสม ลวดลายมัดหมีจึงต่อเนื่อง นิยมทำเป็นลายหงส์ ลายโคม
- ผ้าซิ่นหมีตา ใช้เทคนิคการมัดหมีสลับกับเทคนิคการจกหรือจิดด้วยไหมหรือฝ้าย ทำให้เกิดริ้วลายขนานกับลำตัว ลายหลักนิยมทำเป็นลายนาคร ลายหงส์ ส่วนลายจิดนิยมทำเป็น ลายดอกจันทร์ ดอกแก้ว จิดพื้นปลา
- ผ้าซิ่นหมีน้อย หรือหมีคัน ใช้เทคนิคการมัดหมีเป็นลวดลายแถบเล็ก ๆ ทอสลับด้วยการทอขัดสานด้วยด้ายหรือไหมสีพื้นธรรมดา ทำให้เกิดลายริ้วเป็นแถบในแนวขนานกับลำตัว นิยมทอลายนาคร ลายขอ
- ผ้าซิ่นก่าน เป็นซิ่นสองตะเข็บ นิยมทอเส้นยืนและเส้นพุ่งเป็นสีดำ ใช้เทคนิคการจกด้วยฝ้ายหรือไหมเป็นหลัก ส่วนที่เป็นหัวซิ่นนิยมใช้ผ้าฝ้ายหรือไหมกว้างประมาณ 1 คืบ ทอเป็นลายริ้วขนานกับลำตัว ด้วยสีแดง สีเหลือง สีขาว หรืออาจจะมีการทอสลับกับการทอจิดด้วย โดยซิ่นก่านยังแยกประเภทออกเป็น ซิ่นชีว โดยมีลักษณะแตกต่างที่บริเวณตัวซิ่น คือ “ซิ่นชีว” จะทอลายจิดขวางกับลำตัวด้วยสีเขียว (ชีวในภาษาลาว หมายถึง สีเขียว)

ซิ่นหมีโลด

ซิ่นหมีก่าน

ภาพ 4.20 ตัวอย่างผ้าซิ่นไทครั้งแบบต่าง ๆ (“การแต่งกาย”, 2557: ออนไลน์)

ซิ่นหมีดำ

ซิ่นหมีน้อย

ภาพ 4.20 ตัวอย่างผ้าซิ่นไทครั้งแบบต่าง ๆ (“การแต่งกาย”, 2557: ออนไลน์) (ต่อ)

4.1.5 กรรมวิธีการทอผ้าพื้นเมืองชุมชนทักคล้าย

ผ้าทอพื้นเมืองของชาวชุมชนทักคล้ายมีทั้งทำจากเส้นใยฝ้ายและใยไหม ในที่นี้จะขอกล่าวเฉพาะเครื่องมือหลัก ๆ สำหรับใช้ในการทอผ้าฝ้าย อุปกรณ์เครื่องมือดังนี้

1) อีว คือ เครื่องมือหีบ หรือ อีว เมล็ดฝ้ายให้แยกออกจากปุยฝ้าย ทำจากไม้ มีฐานและขาสองข้างรับเฟือง มีมือหมุนสำหรับหีบฝ้าย คล้ายเครื่องหีบอ้อย

ภาพ 4.21 อีว

2) หลา หรือ โน คือ เครื่องมือทำฝ้ายให้เป็นเส้นด้าย ทำด้วยไม้จริงและไม้ไผ่ เหล็กแหลม เชือก ตัวโนทำด้วยไม้จริง มีขาสองข้างฝังอยู่กับฐานไม้ ขาข้างหนึ่งยาวทะลุฐานไปประมาณ 1 คืบ ขาอีกข้างหนึ่งทะลุฐานลงไปเล็กน้อย ทำให้โนเอียงป็นได้สะดวก

ภาพ 4.22 หลา หรือ ไน

3) เปีย คือ อุปกรณ์ม้วนด้ายจากหลาให้เป็นใจ หรือให้เป็นกลุ่ม

ภาพ 4.23 เปีย

4) กวัก คือ เครื่องมือกรอด้ายให้เป็นกลุ่มใหญ่เพื่อทำเป็นด้ายยืนและด้ายพุ่ง

ภาพ 4.24 กวัก

5) เฝียน คือ เครื่องมือกรอด้ายใส่หลอดไม้ เพื่อใช้ทำเป็นด้ายพุ่ง

ภาพ 4.25 เฟียน

6) หลอดไม้ คือ อุปกรณ์สำหรับพันด้าย ใช้ร่วมกับกระสวย สำหรับใช้เป็นด้ายพุ่ง

ภาพ 4.26 หลอด

7) เปียมือ คือ อุปกรณ์สำหรับเดินด้าย เพื่อทำเป็นด้ายยืนหรือเครื่องผูก

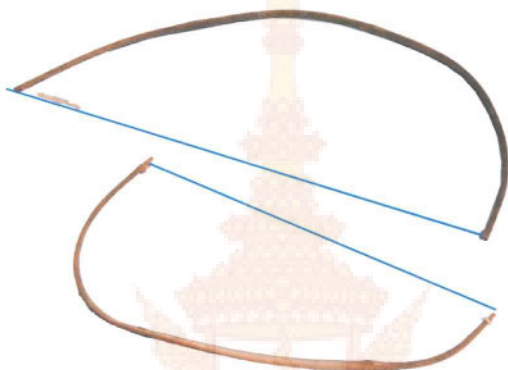
ภาพ 4.27 เปียมือ

8) ฟืม คือ เครื่องมือตีเส้นด้ายเพื่อจัดให้ด้ายพุ่งเข้าชิดกันเป็นเนื้อผ้า เรียกว่า ตั้ม หรือ การทอผ้า

ภาพ 4.28 ฟืม

4.5.1.9 กง หรือ คั่นธนู คือ เครื่องมือตีฝ้ายให้ฟู แยกตัวออกจากกัน ทำด้วยไม้ไผ่ มีเชือกจึงเป็นสายสำหรับตีฝ้าย

ภาพ 4.29 กง หรือ คั่นธนู

10) กระสวย คือ อุปกรณ์บรรจุหลอดด้ายสำหรับทอผ้า ทำด้วยไม้รูปรางคล้ายเรือ ยาวประมาณ 10-12 นิ้ว หัวและท้ายเรียว ตรงกลางป่อง มีร่องสำหรับใส่หลอดด้าย

ภาพ 4.30 กระสวย

11) กี่ คือ อุปกรณ์จึงด้ายขึ้นที่ผ่านการต่อด้ายเข้ากับฟืมเป็นที่เรียบร้อยแล้ว หรือที่ได้สับहुกแล้วเพื่อพร้อมที่จะทอเป็นผืนผ้า

ภาพ 4.31 กี่ และการทอผ้าด้วยกี่

4.1.6 การทอผ้าพื้นเมืองชาวชุมชนทัพคล้าย

1) หลักการทอผ้าพื้นเมือง หลักการทอผ้าของชาวชุมชนทัพคล้ายมีหลักการพื้นฐาน เช่นเดียวกับการทอผ้าพื้นเมืองทั่วไป คือการนำเอาด้ายเส้นยืนและด้ายเส้นพุ่งมาทอขัดกัน เพื่อให้เกิดเป็นผืนผ้า และเพิ่มด้ายพุ่งพิเศษสำหรับทำลวดลายด้วยเทคนิคการจกหรือจิด โดยด้ายเส้นพุ่งและเส้นยืนอาจเป็นด้ายสีเดียวกันหรือต่างสีกัน การทอผ้าพื้นเมืองมีขั้นตอนการทอดังนี้

- สืบเส้นด้ายยืนเข้ากับแกนม้วนด้ายยืน และร้อยปลายด้ายแต่ละเส้นเข้าไปในตะกอลแต่ละชุดและพื้นหวี ดึงปลายเส้นด้ายยืนทั้งหมดม้วนเข้ากับแกนม้วนผ้าอีกด้านหนึ่ง ปรับความตึงหย่อนให้พอเหมาะ

- กรอด้วยด้ายหลอดเพื่อใช้เป็นด้ายพุ่ง บรรจุใส่ในกระสวย

- เริ่มการทอโดยใช้เท้าเหยียบ ไม้เพื่อกดให้เครื่องแยกหมู่ตะกอล เส้นด้ายยืนชุดที่ 1 จะถูกแยก ออกและเกิดช่องว่าง สอดกระสวยด้ายพุ่งผ่านจากด้านหนึ่งไปสู่อีกด้านหนึ่ง แล้วกระทบปืมเพื่อให้ด้ายพุ่งแนบชิดติดกัน เนื้อผ้ายืดยึดแน่นติดกัน

- ใช้เท้าเหยียบไม้กดเครื่องแยกหมู่ตะกอเพื่อสลับตะกอชุดที่ 1 ลง และยกตะกอชุดที่ 2 สอดกระสวยด้ายพุ่งกลับ ทำการกระทบฟืม ทำสลับกันเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ

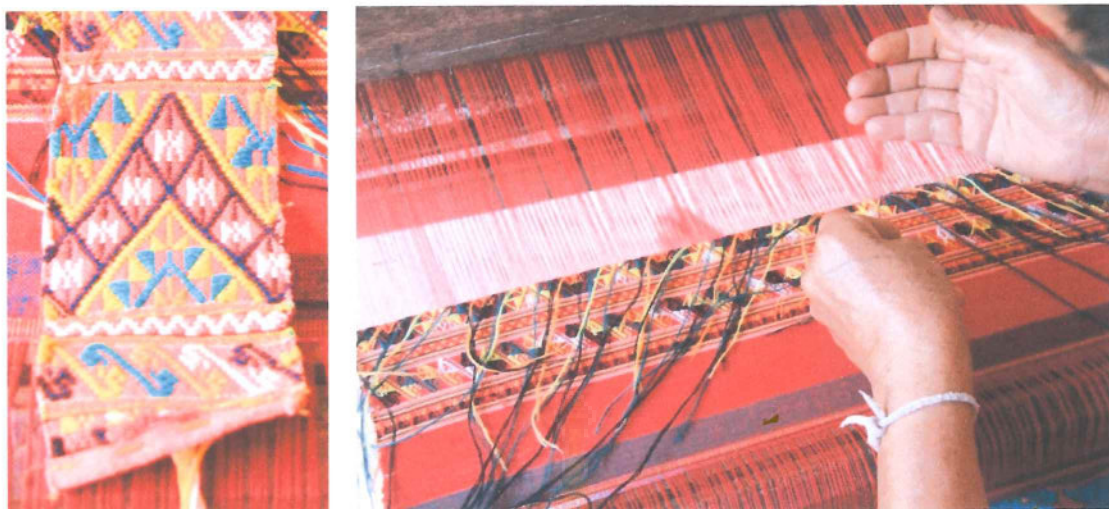
- เมื่อความยาวของผ้าที่ทอได้ยาวพอประมาณหรือยาวมากจนลำบากแก่การเอื้อมมือสอดกระสวย จะทำการม้วนผ้าด้านที่ทอเสร็จแล้วเก็บเข้าในแกนม้วนผ้าที่อยู่ด้านผู้ทอ หลังจากนั้นผ่อนด้ายขึ้นให้คลายออกและปรับความตึงของเส้นด้ายให้พอเหมาะ

2) การสร้างลวดลาย การสร้างลวดลายที่สวยงามบนผ้าทอพื้นเมืองของชาวทพคล้ายจะใช้เทคนิคการจก ด้วยการนำเอาด้ายพุ่งชนิดพิเศษมาทอควบด้ายพุ่งปกติ เพื่อให้ผ้ามีลวดลายตามจินตนาการของผู้ทอ โดยด้านที่เป็นลวดลายจะอยู่ด้านล่าง ลายที่นิยมทอมักพบเห็นอยู่บนผืนผ้าได้แก่ลายขอ ลายนาคร ลายกาบ ซึ่งจะเป็นลายชนิดใดนั้นขึ้นอยู่กับชนิดของผ้าที่ทอว่าจะนำไปใช้สอยในเรื่องใด

ภาพ 4.32 อุปกรณ์สร้างลวดลายและการจก

การสร้างลวดลายด้วยด้ายสีต่าง ๆ นั้น เป็นทักษะความสามารถของแต่ละบุคคล ยังใช้ด้ายหลายสีการสร้างลายก็ยิ่งมีความยากขึ้น และยังแสดงถึงความสามารถด้านการทอผ้าของผู้ทอมากยิ่งขึ้น การทำให้เกิดลวดลายจะใช้ด้ายพุ่งชนิดพิเศษทอควบสอดแทรกเข้าไปด้ายขึ้น โดยด้านที่เป็นลายจะอยู่ด้านล่าง ซึ่งวิธีสร้างลายแบบนี้จะมีข้อดีคือทำให้การผูกปลายเส้นด้ายทำได้ง่าย แข็งแรง ไม่หลุดง่าย

ภาพ 4.33 ตัวอย่างการใช้ด้ายพุ่งชนิดพิเศษทอควบด้ายยืนด้วยวิธีการจกเพื่อสร้างลาย

4.2 ผู้เชี่ยวชาญการทอผ้าบ้านทกคล้าย

จากการสัมภาษณ์และถ่ายภาพผ้าทอจากผู้เชี่ยวชาญการทอผ้าพื้นเมืองของชุมชนทกคล้าย ตัวอย่างผ้าทอที่ผู้เชี่ยวชาญทอนำมาให้อนั้นบางส่วนได้มาจากด้วยการทอด้วยตนเอง เพื่อเก็บหรือสะสมเอาไว้ใช้เอง หรือการได้รับเป็นมรดกตกทอดมารุ่นพ่อแม่ หรือได้รับจากญาติพี่น้องมอบให้เนื่องในโอกาสต่างๆ เช่น เป็นของขวัญ ของขวัญ เป็นต้น พบรูปแบบการทอผ้าเพื่อใช้สอยประโยชน์ในลักษณะต่าง ๆ ที่ยังคงสืบทอดมาจนถึงปัจจุบันได้แก่ ผ้าซิ่น ผ้าห่ม ผ้าคลุมไหล่ ผ้าคลุมหัวนาค หมอนจิด หมอนท้าว เสื้อหรือที่นอน ผ้าหน้ามุ้ง และผ้าปูที่นอน ทูง ผ้าม่าน ผ้าพันคอ เสื้อ ยาม โดย ผ้าหน้ามุ้ง ผ้าคลุมหัวนาค ที่นอน ปัจจุบันทอน้อยลง อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากค่านิยม ประเพณี และวัฒนธรรม ที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยและความสะดวก

จากการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อสำรวจผู้ที่มีความเชี่ยวชาญการทอผ้าพื้นเมืองไทครั้งในชุมชนทกคล้าย ที่ยังคงทอผ้าอยู่ในปัจจุบัน ทั้งการทอผ้าเพื่อใช้งานเองและเพื่อจำหน่ายอย่างสม่ำเสมอ ด้วยการสัมภาษณ์ ผลการสำรวจข้อมูล ณ วันที่ 31 มีนาคม 2557 มีจำนวน 17 คน รายชื่อดังแสดงในตาราง

4.1

ตาราง 4.1 รายชื่อผู้เชี่ยวชาญการทอผ้าพื้นเมืองไทครั้ง บ้านทกคล้าย อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี ณ วันที่ 31 มีนาคม 2557

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล
1	นางสะอาด จันทอง
2	นางเนย จันทร
3	นางอำไพ อำจำ

ตาราง 4.1 รายชื่อผู้เชี่ยวชาญการทอผ้าพื้นเมืองไทครั้ง บ้านทพคล้าย อำเภอบ้านไร่
จังหวัดอุทัยธานี ณ วันที่ 31 มีนาคม 2557 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล
4	นางทองขาว อิ่มบุญ
5	นายนิทัศน์ จันท
6	นางคิม ปานาง
7	นางอัม ใจนรินทร์
8	นางพันธ์ จันท
9	นางถัน ใจนรินทร์
10	นางยุพิน ปรากริม
11	นางเจียน จันท
12	นางทองคล้าย แก้วการไร่
13	นางโสภี เพ็งอุ่น
14	นางอัมพร จันท
15	นางสมญา ศรีสุขสาม
16	นางประภาวี หนูมา
17	นางสมเดช สุชาวาส

ตัวอย่างผลงานผ้าทอของผู้เชี่ยวชาญการทอผ้าพื้นเมืองไทครั้ง บ้านทพคล้าย อำเภอบ้านไร่
จังหวัดอุทัยธานี สํารวจข้อมูล ณ วันที่ 31 มีนาคม 2557

1) นางสะอาด จันทอง

ชื่อ-สกุล	นางสะอาด จันทอง
อายุ	62 ปี
ประสบการณ์ทอผ้า	48 ปี

ตัวอย่างผลงานนางสะอาด จันทอง

ประโยชน์ใช้สอย	ผ้าซิ่น
ชนิดของวัสดุที่ใช้ทอ	ฝ้าย
ขนาดเส้นด้าย	-
เทคนิคการทอ	มัดหมี่และ จก
ขนาดผืนผ้า (กว้าง x ยาว)	100 × 180 เซนติเมตร
จำนวนสีที่ใช้ทอ	5 สี
สีเส้นยืน	แดง
สีเส้นพุ่ง ปกติ	แดง
พิเศษ	ชมพู ส้ม เขียว เหลือง ขาว

ประโยชน์ใช้สอย	ผ้าซิ่น
ชนิดของวัสดุที่ใช้ทอ	ฝ้าย
ขนาดเส้นด้าย	
เทคนิคการทอ	มัดหมี่และจก
เครื่องมือที่ใช้ในการทอ	กี่
ขนาดผืนผ้า (กว้าง x ยาว)	100 × 180 เซนติเมตร
จำนวนสีที่ใช้ทอ	5
สีเส้นยืน	แดง
สีเส้นพุ่ง ปกติ	แดง
พิเศษ	เหลือง เขียวอ่อน
ส้ม	ดำขาว

ตัวอย่างผลงานนางเสอาด จันทอง

ประโยชน์ใช้สอย	ผ้าชั้น
ชนิดของวัสดุที่ใช้ทอ	ฝ้าย
ขนาดเส้นด้าย	-
เทคนิคการทอ	มัดหมี่ จก
เครื่องมือที่ใช้ในการทอ	กี่
ขนาดผืนผ้า (กว้าง x ยาว)	100 × 180 เซนติเมตร
จำนวนสีที่ใช้ทอ	5 สี
สีเส้นยืน	แดง
สีเส้นพุ่ง ปกติ	แดง
พิเศษ	เหลือง เขียว ดำ ส้ม ขาว

ประโยชน์ใช้สอย	ผ้าชั้น
ชนิดของวัสดุที่ใช้ทอ	ฝ้าย
ขนาดเส้นด้าย	-
เทคนิคการทอ	มัดหมี่ และจก
เครื่องมือที่ใช้ในการทอ	กี่
ขนาดผืนผ้า (กว้าง x ยาว)	100 × 180 เซนติเมตร
จำนวนสีที่ใช้ทอ	5
สีเส้นยืน	ชมพู
สีเส้นพุ่ง ปกติ	ชมพู
พิเศษ	เหลือง เขียว ดำ ส้ม ขาว

ตัวอย่างผลงานนางสะอาด จันทอง

ประโยชน์ใช้สอย	ผ้าพันคอ
ชนิดของวัสดุที่ใช้ทอ	ฝ้าย
ขนาดเส้นด้าย	-
เทคนิคการทอ	จก
เครื่องมือที่ใช้ในการทอ	กี่
ขนาดผืนผ้า (กว้าง x ยาว)	-
จำนวนสีที่ใช้ทอ	5
สีเส้นยืน	ขาว
สีเส้นพุ่ง ปกติ	ขาว
พิเศษ	น้ำตาลเข้ม เทา น้ำตาลอ่อน เขียวจืด

ประโยชน์ใช้สอย	ผ้าคลุมหัวนาค
ชนิดของวัสดุที่ใช้ทอ	ฝ้าย
ขนาดเส้นด้าย	-
เทคนิคการทอ	จก
เครื่องมือที่ใช้ในการทอ	กี่
ขนาดผืนผ้า (กว้าง x ยาว)	-
จำนวนสีที่ใช้ทอ	4
สีเส้นยืน	ขาว
สีเส้นพุ่ง ปกติ	ขาว
พิเศษ	ดำ เหลือง เขียว ส้ม

2) นางเนย จันทร

ผู้ให้ข้อมูล/เจ้าของ นางเนย จันทร
อายุ 65 ปี
ประสบการณ์ทอผ้า 53 ปี

ตัวอย่างผลงานนางเนย จันทร

ประโยชน์ใช้สอย	ผ้าพันคอ
ชนิดของวัสดุที่ใช้ทอ	ฝ้าย
ขนาดเส้นด้าย	-
เทคนิคการทอ	ทอสลับสีและจกลาย ที่ชายทั้งสองข้าง
ขนาดผืนผ้า (กว้าง X ยาว) -	
จำนวนสีที่ใช้ทอ	3
สีเส้นยืน	ขาวสลับเขียว
สีเส้นพุ่ง ปกติ	ขาวสลับเขียว
พิเศษ	เทา เหลือง ส้ม

ตัวอย่างผลงานนางเนย จันทร (ต่อ)

ประโยชน์ใช้สอย	ผ้าคลุมหัวนาค
ชนิดของวัสดุที่ใช้ทอ	ฝ้าย
ขนาดเส้นด้าย	-
เทคนิคการทอ	จก
เครื่องมือที่ใช้ในการทอ	กี่
ระยะเวลาในการทอ	-
ราคา	-
อายุผ้า	-
ขนาดผืนผ้า (กว้าง X ยาว)	
-จำนวนสีที่ใช้ทอ	5
สีเส้นยืน	ขาว
สีเส้นพุ่ง ปกติ	ขาว, ดำ
พิเศษ	เหลือง แดง ดำ ส้ม
	เขียว

ประโยชน์ใช้สอย	ผ้าม่าน
ชนิดของวัสดุที่ใช้ทอ	ฝ้าย
ขนาดเส้นด้าย	-
เทคนิคการทอ	จก
จำนวนสีที่ใช้ทอ	3
สีเส้นยืน	ขาว
สีเส้นพุ่ง ปกติ	ขาว
พิเศษ	เขียว น้ำตาล
เขียวเข้ม	

ตัวอย่างผลงานนางเนย จันทร (ต่อ)

ประโยชน์ใช้สอย	ผ้าคลุมไหล่
ชนิดของวัสดุที่ใช้ทอ	ฝ้าย
ขนาดเส้นด้าย	-
เทคนิคการทอ	จก จิด
ขนาดผืนผ้า (กว้าง x ยาว)	-
จำนวนสีที่ใช้ทอ	3
สีเส้นยืน	น้ำตาล
สีเส้นพุ่ง ปกติ	เขียว
พิเศษ	เทา เหลือง
เขียว	

ประโยชน์ใช้สอย	ผ้าม่าน
ชนิดของวัสดุที่ใช้ทอ	ฝ้าย
ขนาดเส้นด้าย	-
เทคนิคการทอ	จกเป็นลวดลาย สัตว์ ด้นไม้
ขนาดผืนผ้า (กว้าง x ยาว)	-
จำนวนสีที่ใช้ทอ	3
สีเส้นยืน	ขาว
สีเส้นพุ่ง ปกติ	ขาว
พิเศษ	น้ำตาล ชมพู
	เขียว เทา

ตัวอย่างผลงานนางเนย จันทร (ต่อ)

ประโยชน์ใช้สอย	ผ้าห่ม
ชนิดของวัสดุที่ใช้ทำ	ฝ้าย
ขนาดเส้นด้าย	-
เทคนิคการทอ	จักเป็นลายช้าง นกคู่ หมาหางพวง ผสมด้วยลายรูปทรง
เรขาคณิต	
ขนาดผืนผ้า (กว้าง X ยาว)	-
จำนวนสีที่ใช้ทำ	4
สีเส้นยืน	ขาว
สีเส้นพุ่ง ปกติ	ขาว
พิเศษ	เหลือง เขียว แดง ดำ

ประโยชน์ใช้สอย	หมอน
ชนิดของวัสดุที่ใช้ทำ	ฝ้าย
ขนาดเส้นด้าย	-
เทคนิคการทอ	จัก
ขนาดผืนผ้า (กว้าง X ยาว)	
จำนวนสีที่ใช้ทำ	3
สีเส้นยืน	ขาว
สีเส้นพุ่ง ปกติ	ขาว น้ำตาล
เข้ม	
พิเศษ	น้ำตาลเข้ม เขียวอ่อน ส้ม

ตัวอย่างผลงานนางเนย จันทร (ต่อ)

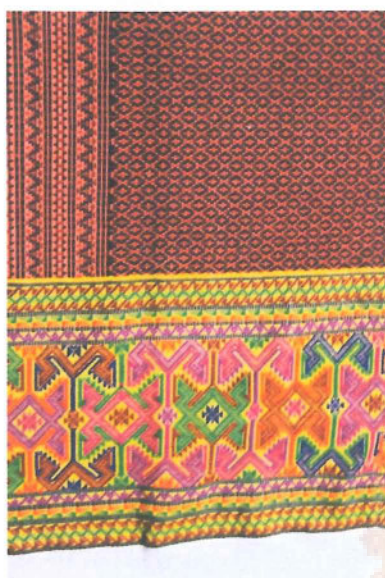

ประโยชน์ใช้สอย	หมอนทำว
ชนิดของวัสดุที่ใช้ทอ	ฝ้าย
ขนาดเส้นด้าย	-
เทคนิคการทอ	จก
ขนาดผืนผ้า (กว้าง X ยาว)	
จำนวนสีที่ใช้ทอ	5
สีเส้นยืน	เขียว
สีเส้นพุ่ง ปกติ	เขียว
พิเศษ	ครีม ชมพู เหลือง น้ำเงิน ส้ม แดง

ประโยชน์ใช้สอย	หมอนทำว
ชนิดของวัสดุที่ใช้ทอ	ฝ้าย
ขนาดเส้นด้าย	-
เทคนิคการทอ	จก, จิด
จำนวนสีที่ใช้ทอ	5
สีเส้นยืน	เหลือง
สีเส้นพุ่ง ปกติ	เหลือง
พิเศษ	ชมพู เขียว ม่วง ส้ม น้ำ เงิน ขาว เขียว

ตัวอย่างผลงานนางเนย จันทร (ต่อ)

ประโยชน์ใช้สอย	ผ้าห่ม
ชนิดของวัสดุที่ใช้ทอ	ฝ้าย
ขนาดเส้นด้าย	-
เทคนิคการทอ	จก
ขนาดผืนผ้า (กว้าง X ยาว)	-
จำนวนสีที่ใช้ทอ	5
สีเส้นยืน	ขาว น้ำเงิน
สีเส้นพุ่ง ปกติ	ขาว แดง
พิเศษ	เหลือง เขียว ม่วง น้ำเงิน ส้ม

3) นางทองขาว อิ่มบุญ

ผู้ให้ข้อมูล/เจ้าของ	นางทองขาว อิ่มบุญ
อายุ	-
ประสบการณ์การทอผ้า	52 ปี

ตัวอย่างผลงานนางทองขาว อิ่มบุญ

ประโยชน์ใช้สอย	เบาะรองนั่ง
ชนิดของวัสดุที่ใช้ทอ	ฝ้าย
ขนาดเส้นด้าย	-
เทคนิคการทอ	
จำนวนสีที่ใช้ทอ	2
สีเส้นยืน	ขาวสลับดำ
สีเส้นพุ่ง ปกติ	ขาวสลับดำ
พิเศษ	-

ตัวอย่างผลงานนางทองขาว อัมบุญญ (ต่อ)

ประโยชน์ใช้สอย	หมอนท้าว
ชนิดของวัสดุที่ใช้ทอ	ฝ้าย
ขนาดเส้นด้าย	-
เทคนิคการทอ	จก
ขนาดผืนผ้า (กว้าง x ยาว)	-
จำนวนสีที่ใช้ทอ	-
สีเส้นยืน	ขาว
สีเส้นพุ่ง	น้ำตาลเข้ม เขียว
พิเศษ	เขียวจี้ม้าอ่อน น้ำตาล เข้ม ฟ้า เขียวจี้ม้าเข้ม

ประโยชน์ใช้สอย	ที่นอน/เสื่อ
ชนิดของวัสดุที่ใช้ทอ	ฝ้าย
ขนาดเส้นด้าย	-
เทคนิคการทอ	-
ขนาดผืนผ้า (กว้าง x ยาว)	-
จำนวนสีที่ใช้ทอ	2
สีเส้นยืน	ขาวสลับดำ
สีเส้นพุ่ง	ขาวสลับดำ
พิเศษ	-

ตัวอย่างผลงานนางทองขาว อัมบุญญ (ต่อ)

ประโยชน์ใช้สอย	หมอน
ชนิดของวัสดุที่ใช้ทอ	ฝ้าย
ขนาดเส้นด้าย	-
เทคนิคการทอ	จก
ขนาดผืนผ้า (กว้าง × ยาว) -	
จำนวนสีที่ใช้ทอ	5
สีเส้นยืน	ขาว
สีเส้นพุ่ง ปกติ	ขาว ส้ม เหลือง แดง
พิเศษ	น้ำเงิน ส้ม แดง น้ำเงิน เขียว เหลือง

ประโยชน์ใช้สอย	ผ้าปูเตียง
ชนิดของวัสดุที่ใช้ทอ	ฝ้าย
ขนาดเส้นด้าย	-
เทคนิคการทอ	จก
เครื่องมือที่ใช้ในการทอ	กี่
จำนวนสีที่ใช้ทอ	2
สีเส้นยืน	ขาว
สีเส้นพุ่ง ปกติ	ขาว
พิเศษ	เหลือง ขาว แดง ดำ

4) นางอำไพ อำจำ

ผู้ให้ข้อมูล/เจ้าของ

นางอำไพ อำจำ

อายุ

54 ปี

ประสบการณ์ทอผ้า

40 ปี

ตัวอย่างผลงานนางอำไพ อำจำ

ประโยชน์ใช้สอย

ผ้าคลุมหัวนาค

ชนิดของวัสดุที่ใช้ทอ

ฝ้าย

ขนาดเส้นด้าย

-

เทคนิคการทอ

จก

จำนวนสีที่ใช้ทอ

5

สีเส้นยืน

สีเส้นพุ่ง ปกติ

ขาว

พิเศษ

ชมพู เทา เขียว

น้ำตาล น้ำเงิน

ประโยชน์ใช้สอย

ผ้าห่ม

ชนิดของวัสดุที่ใช้ทอ

ฝ้าย

ขนาดเส้นด้าย

-

เทคนิคการทอ

จก

จำนวนสีที่ใช้ทอ

4

สีเส้นยืน

สีเส้นพุ่ง ปกติ

ขาว

พิเศษ

แดง เขียว ส้ม ขาว

ตัวอย่างผลงานนางอำไพ อำจำ (ต่อ)

ประโยชน์ใช้สอย	ผ้าคลุมหัวนาค
ชนิดของวัสดุที่ใช้ทอ	โบราณ
ขนาดเส้นด้าย	ฝ้าย
เทคนิคการทอ	-
เครื่องมือที่ใช้ในการทอ	จกและขิด
จำนวนสีที่ใช้ทอ	กึ่ง
สีเส้นยืน	4
สีเส้นพุ่ง ปกติ	ขาว
พิเศษ	แดง ขาว เขียว
	เหลือง

ประโยชน์ใช้สอย	อาสนะโบราณ
ชนิดของวัสดุที่ใช้ทอ	ฝ้าย
ขนาดเส้นด้าย	-
เทคนิคการทอ	จกและขิด
จำนวนสีที่ใช้ทอ	4
สีเส้นยืน	4
สีเส้นพุ่ง ปกติ	ขาว
พิเศษ	แดง ขาว เขียว
	เหลือง

ตัวอย่างผลงานนางอำไพ อำชำ (ต่อ)

ประโยชน์ใช้สอย	ผ้าห่มโบราณ
ชนิดของวัสดุที่ใช้ทอ	ฝ้าย
ขนาดเส้นด้าย	-
เทคนิคการทอ	จกและจิด
จำนวนสีที่ใช้ทอ	4
สีเส้นยืน	ขาว
สีเส้นพุ่ง ปกติ	ขาว
พิเศษ	แดง เขียว เขียว อ่อน ส้ม

ประโยชน์ใช้สอย	ถุง
ชนิดของวัสดุที่ใช้ทอ	ฝ้าย
ขนาดเส้นด้าย	-
เทคนิคการทอ	จกและจิด
ขนาดผืนผ้า (กว้าง × ยาว)	-
จำนวนสีที่ใช้ทอ	5
สีเส้นยืน	ขา
สีเส้นพุ่ง ปกติ	ขาว
พิเศษ	แดง เทา เขียว ส้ม ดำ

ตัวอย่างผลงานนางอำไพ อำจำ (ต่อ)

ประโยชน์ใช้สอย	ผ้าปูที่นอน
ชนิดของวัสดุที่ใช้ทอ	ฝ้าย
ขนาดเส้นด้าย	-
เทคนิคการทอ	จกและจิด
จำนวนสีที่ใช้ทอ	3
สีเส้นยืน	ขาว
สีเส้นพุ่ง ปกติ	ขาว
พิเศษ	แดง ฟ้า เหลือง

ประโยชน์ใช้สอย	หมอน
ชนิดของวัสดุที่ใช้ทอ	ฝ้าย
ขนาดเส้นด้าย	-
เทคนิคการทอ	จกและจิด
เครื่องมือที่ใช้ในการทอ	กี่
จำนวนสีที่ใช้ทอ	3
สีเส้นยืน	ขาว
สีเส้นพุ่ง ปกติ	ขาว
พิเศษ	น้ำตาล ฟ้า ส้ม

ประโยชน์ใช้สอย	อาสนะพระ
ชนิดของวัสดุที่ใช้ทอ	ฝ้าย
ขนาดเส้นด้าย	-
เทคนิคการทอ	จกและจิด
เครื่องมือที่ใช้ในการทอ	กี่
จำนวนสีที่ใช้ทอ	5
สีเส้นยืน	ขาว
สีเส้นพุ่ง ปกติ	ขาว
พิเศษ	ดำ แดง เขียว เขียว เข้ม

5) นางเจียน จันทร

ผู้ให้ข้อมูล/เจ้าของ	นางเจียน จันทร
อายุ	76 ปี
ประสบการณ์ทอผ้า	63 ปี

ตัวอย่างผลงานนางเจียน จันทร

ประโยชน์ใช้สอย	ผ้าชั้น
ชนิดของวัสดุที่ใช้ทอ	ฝ้าย
ขนาดเส้นด้าย	-
เทคนิคการทอ	มัดหมี่ และจก
จำนวนสีที่ใช้ทอ	5 สี
สีเส้นยืน	แดง น้ำเงิน
สีเส้นพุ่ง ปกติ	แดง น้ำเงิน
พิเศษ	เขียว เหลือง เทา ขาว ส้ม

ตัวอย่างผลงานนางเขียน จันทร (ต่อ)

ประโยชน์ใช้สอย
ชนิดของวัสดุที่ใช้ทอ
ขนาดเส้นด้าย
เทคนิคการทอ
จำนวนสีที่ใช้ทอ
สีเส้นยืน
สีเส้นพุ่ง ปกติ
พิเศษ

ผ้าจีน
ฝ้าย
-
มัดหมี่ และจก
5 สี
แดง ดำ
แดง ดำ
เหลือง ดำ ขาว ส้ม
เขียว

ประโยชน์ใช้สอย
ชนิดของวัสดุที่ใช้ทอ
ขนาดเส้นด้าย
เทคนิคการทอ
จำนวนสีที่ใช้ทอ
สีเส้นยืน
สีเส้นพุ่ง ปกติ
พิเศษ

ผ้าจีน
ฝ้าย
-
มัดหมี่ และจก
5 สี
แดง ดำ
แดง
ส้ม เขียว เหลือง
เทา ขาว

ตัวอย่างผลงานนางเขียน จันทร (ต่อ)

ประโยชน์ใช้สอย	ผ้าซิ่น
ชนิดของวัสดุที่ใช้ทอ	ฝ้าย
ขนาดเส้นด้าย	-
เทคนิคการทอ	มัดหมี่ และจก
จำนวนสีที่ใช้ทอ	5 สี
สีเส้นยืน	แดง
สีเส้นพุ่ง ปกติ	แดง
พิเศษ	ชมพู ส้ม เขียว เหลือง แดง

ประโยชน์ใช้สอย	ผ้าซิ่น
ชนิดของวัสดุที่ใช้ทอ	ฝ้าย
ขนาดเส้นด้าย	-
เทคนิคการทอ	จก
จำนวนสีที่ใช้ทอ	5 สี
สีเส้นยืน	น้ำเงิน
สีเส้นพุ่ง ปกติ	ม่วง
พิเศษ	เขียว เหลือง ดำ ขาว แดง ส้ม

ตัวอย่างผลงานนางเขียน จันท

ประโยชน์ใช้สอย	ผ้าชั้น
ชนิดของวัสดุที่ใช้ทอ	ฝ้าย
ขนาดเส้นด้าย	-
เทคนิคการทอ	จก
จำนวนสีที่ใช้ทอ	5 สี
สีเส้นยืน	น้ำเงินเข้ม
สีเส้นพุ่ง ปกติ	น้ำเงิน
พิเศษ	ขาว เหลือง ชมพู ส้ม เขียวอ่อน

ประโยชน์ใช้สอย	ผ้าชั้น
ชนิดของวัสดุที่ใช้ทอ	ฝ้าย
ขนาดเส้นด้าย	-
เทคนิคการทอ	จก
เครื่องมือที่ใช้ในการทอ	กี่
จำนวนสีที่ใช้ทอ	5 สี
สีเส้นยืน	น้ำเงิน
สีเส้นพุ่ง ปกติ	น้ำเงิน
พิเศษ	ชมพูเข้ม เหลืองอ่อน เหลืองเข้ม ส้ม ส้ม เข้ม

ตัวอย่างผลงานนางเจียน จันทร (ต่อ)

ประโยชน์ใช้สอย	เสื้อ
ชนิดของวัสดุที่ใช้ทอ	ฝ้าย
ขนาดเส้นด้าย	-
เทคนิคการทอ	
เครื่องมือที่ใช้ในการทอ	กี่
จำนวนสีที่ใช้ทอ	1 สี
สีเส้นยืน	ขาว
สีเส้นพุ่ง	ขาว
ปกติ	
พิเศษ	-

ประโยชน์ใช้สอย	ย៉าม
ชนิดของวัสดุที่ใช้ทอ	ฝ้าย
ขนาดเส้นด้าย	-
เทคนิคการทอ	จก
จำนวนสีที่ใช้ทอ	5 สี
สีเส้นยืน	น้ำเงินคราม
สีเส้นพุ่ง	น้ำเงินคราม
ปกติ	
พิเศษ	ส้ม เหลือง เขียว
	ชมพู ขาว

4.3 ผลการวิเคราะห์ลวดลายผ้าทอชาวทัพคล้าย

การรวบรวมลายผ้าในงานวิจัยนี้ รวบรวมจากผ้าทอของชาวชุมชนบ้านทัพคล้าย ที่ได้รับเป็นมรดกตกทอดกันมา หรือทอขึ้นมาเพื่อใช้สอยในชีวิตประจำวันหรือเพื่อจำหน่าย ของสะสมส่วนตัว หรือ จัดเก็บรักษาไว้ทั้งในพิพิธภัณฑ์ของเอกชนในท้องถิ่น จึงประกอบด้วยลวดลายโบราณและลวดลายประยุกต์ขึ้นมาใหม่ ข้อมูล เกร็ดความรู้เรื่องราวเกี่ยวกับลายผ้าได้มาจากการสัมภาษณ์ ดังนั้น อาจมีการใช้คำหรือชื่อเรียกลวดลายเป็นภาษาถิ่นของชาวทัพคล้าย เพื่อให้สื่อสารได้อย่างถูกต้องตรงกับผู้ให้ข้อมูลบอกเอาไว้ ซึ่งลวดลายบางชนิดอาจเรียกชื่อแตกต่างกันไปจากการทอผ้าไททรงกลุ่มอื่นสรุปได้ดังนี้

4.3.1 การแบ่งประเภทของลวดลาย

ลวดลายของผ้าทอของชาวชุมชนทักล้าย มักปรากฏให้เห็นทั่วไปบน เสื้อผ้า สิ่งของ เครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น ตุ้ม หมอน ผ้าซิ่น ผ้าม้า ผ้าห่ม ลวดลายที่สำคัญต่าง ๆ เช่น ลายในผ้าห่มเอี้ย ห้า ซึ่งประกอบด้วย ลายช้าง ลายม้า ลายนาค หรือ ลายประกอบอื่น คนรุ่นหลังจะได้รับการถ่ายทอด ลายจากตัวอย่างจากการเก็บลายต้นแบบที่ได้รับการตกทอดมาจากคนรุ่นก่อนทำเอาไว้เรียกว่า แฉง ซึ่ง คำว่า แฉง หมายความว่า เก็บไว้เป็นตัวอย่าง โดยการทอผ้าห่ม ผ้าซิ่น ผ้าปู ผ้าทำหมอน หรืออื่นๆ ทุก อย่างจะดัดไว้ให้คู่เสมอ ผืนหนึ่งเอาไว้ใช้อีกผืนหนึ่งเก็บไว้เป็นแฉง และการทำลายจะต้องทำตาม ตัวอย่างที่นำมาดูเท่านั้นไม่ให้ผิดเพี้ยนไปจากตัวอย่างเป็นอันขาด ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาอย่างนี้เพื่อ ส่งต่อความรู้สู่คนรุ่นหลังไม่ให้ขาดตอน ผ่านการสอนจากแม่สู่ลูก ลูกสอนหลาน สืบต่อกันมารุ่นต่อ รุ่น ซึ่งจะสามารถจัดกลุ่มลวดลาย ได้ 4 กลุ่ม ดังนี้

- 1) คนและสัตว์ ได้แก่ลวดลายที่มีรูปร่างคล้าย คน หรือ สัตว์ชนิดต่างๆ เช่น ช้าง ม้า สุนัข ไก่ เต่า กระต่าย นก หงษ์ ภู ค้างคาว พญานาค
- 2) ดอกไม้หรือต้นไม้ ได้แก่ ลวดลายที่มีรูปร่างคล้าย ต้นไม้ ดอกไม้ กิ่งไม้
- 3) รูปทรงเรขาคณิต ลายเส้น ได้แก่ลวดลายที่รูปร่างเป็น สามเหลี่ยม สี่เหลี่ยม เส้นตรง ซิกแซก

- 4) อื่นๆ ได้แก่รูปร่างที่คล้ายสิ่งของ เครื่องใช้ เช่น โคม ปืน สายรุ้ง ชุ่มพระ
- ตัวอย่างลายทั้ง 4 กลุ่ม ดังแสดงในตาราง 4.2

ตาราง 4.2 ตัวอย่างลวดลายบนผ้าทอไทครั้ง

กลุ่ม	ตัวอย่างลวดลาย
คนหรือสัตว์	

ตาราง 4.2 ตัวอย่างลวดลายบนผ้าทอไทครั้ง (ต่อ)

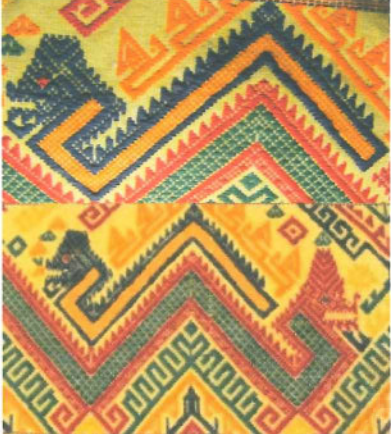
กลุ่ม	ตัวอย่างลวดลาย
คนหรือสัตว์	
ดอกไม้ ต้นไม้	
เรขาคณิต ลายเส้น	
อื่นๆ	

การพัฒนาารูปแบบลวดลายในยุคปัจจุบันจะพบว่าการประยุกต์ผสมผสานลายเก่าและลายใหม่ตามจินตนาการของผู้ทอ ไม่ได้เคร่งครัด หรือ ต้องตรงตามตัวอย่างหรือแบ่งแขง หรือการคำนึงถึงข้อห้ามหรือสิ่งที่ยึดถือมาจากสมัยโบราณมากนัก

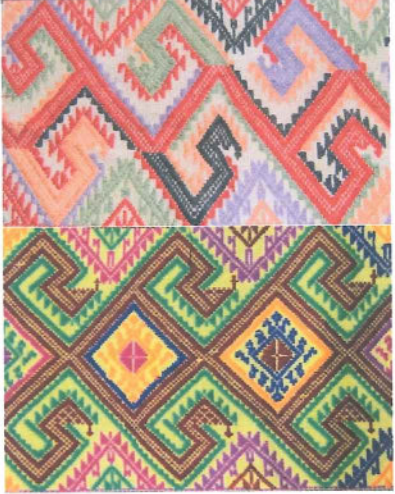
4.3.1 ลวดลายบนผ้าทอไทครั้งโบราณ

ลวดลายต่างๆ บนผ้าทอบ้านทศพ้าย มักมีเรื่องเล่าที่เกี่ยวข้องถึงแหล่งที่มาของบรรพบุรุษ ความผูกพันกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมรอบตัว หรือการเล่าถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต โดยมีลวดลายที่สำคัญ ได้แก่ ลายนาค ลายช้าง และอื่นๆ ดังแสดงในตาราง 4.3 และ ตาราง 4.4

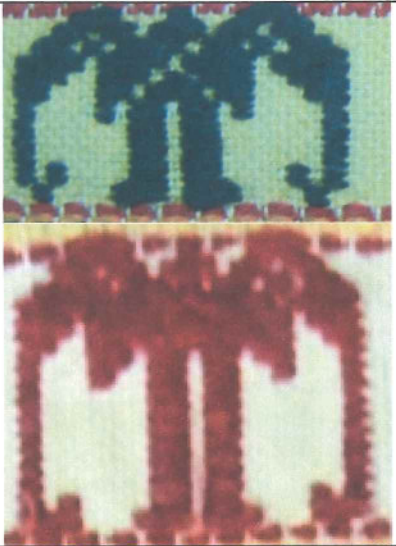
ตาราง 4.3 ลายนาค

ตัวอย่างลาย	ความหมาย/ความสำคัญ/ความเป็นมา
	- นาคลอยน้ำ (ภาษาถิ่น) หรือ นาคกำลังว่ายน้ำหรือกำลังเลื้อยอันหมายถึงการเดินทาง - สัญลักษณ์แสดงถึงถิ่นที่มา คือ ลาว (ส.ป.ป.ลาว)
	- กองกำลังที่ถูกเกณฑ์มาเป็นกองสอดแนม มีส่วนหนึ่งกลับไปกรุงเทพฯ แต่อีกส่วนหนึ่งยังอยู่เป็นกองสอดแนมต่อไป
	- การตั้งค่ายเพื่อเป็นกองสอดแนม

ตาราง 4.3 ลายนาค (ต่อ)

ตัวอย่างลาย	ความหมาย/ความสำคัญ/ความเป็นมา
	- การแยกย้ายกันออกจากค่าย ไปตั้งถิ่นฐานตามที่ต่าง ๆ และยังคงมีความเป็นพี่น้องกันอย่างแน่นแฟ้น
	- ทุกคนที่แยกย้ายกันออกจากค่ายต่างไปมาหาสู่กันตลอดเวลา - นาคกำลังลอยไปลอยมาทางเชื่อมติดกัน เพื่อบอกลูกหลานให้รู้ว่าแม่หัวจะไปอันหมายถึงมีการล้มหายตายจากกันไป ทางที่เชื่อมติดกัน หมายถึงบอกให้ลูกให้หลานรักใคร่ไปมาหาสู่กันเหมือนเดิม

ตาราง 4.4 ลายช้าง ลายม้า

ตัวอย่างลาย	ความหมาย/ความสำคัญ
	- การเดินทางมาอยู่ที่เมืองไทยของบรรพบุรุษของชาวทพคล้าย มีช้างและม้าเป็นสัตว์พาหนะในการเดินทาง - การสื่อความให้ลูกหลานได้รู้ว่า บรรพบุรุษของชาวทพคล้ายได้เดินทางรอนแรมด้วยระยะทางยาวไกลจากบ้านเกิดเมืองนอนมาอยู่ ณ ดินแดนแห่งนี้ เพราะถูกเกณฑ์มาทำศึกสงคราม มีช้างและม้าเป็นพาหนะสำหรับทำศึก - ช้างเป็นพาหนะของแม่ทัพ และม้าเป็นพาหนะของนายทหาร
	

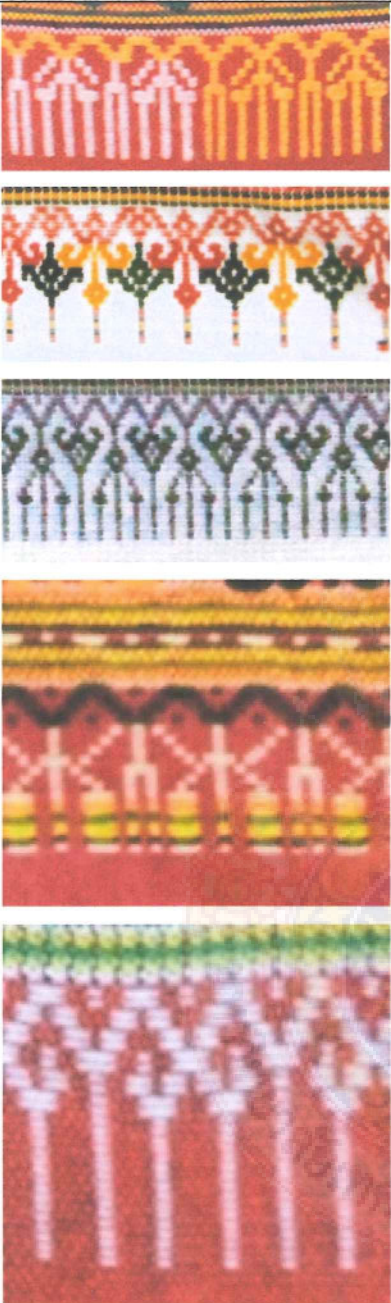
ตาราง 4.4 ลายช้าง ลายม้า (ต่อ)

	
---	--

ตาราง 4.5 ลายบัวเตี้ย

ตัวอย่างลาย	ความหมาย/ความสำคัญ
	- บัวเตี้ย เป็นสัญลักษณ์บ่งบอกให้รู้ว่าบรรพบุรุษนับถือศาสนาพุทธ - ดอกบัวที่ถูกเชื่อมโยงเข้าไว้ด้วยกัน เรียกว่า เตี้ย เป็นภาษาถิ่นแปลว่า เถา แสดงถึงการมีความเอื้อเพื่อโอบอ้อมอารีย์ ร้อยรวมดวงใจทุกดวงเข้าไว้ด้วยกัน - ดอกบัว หมายถึง ศาสนาพุทธ ซึ่งเป็นศาสนาที่บรรพบุรุษนำพานับถือมาจนถึงปัจจุบัน

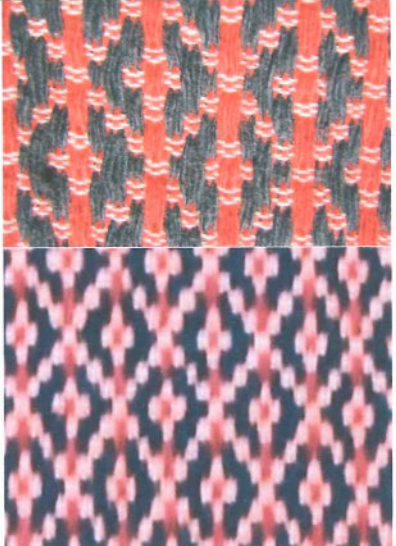
ตาราง 4.6 ลายสร้อยสา

ตัวอย่างลาย	ความหมาย/ความสำคัญ
	- บอกที่มาของบรรพบุรุษมาจากประเทศลาว (ลายสร้อยสาของลาวคล้ายกับของชาวไทพม่าและการเรียกชื่อของลายเหมือนกัน) - เครื่องหมายประจำผลิตภัณฑ์ของผ้าทอบ้านไทพม่า

ตาราง 4.7 ลายหงษ์คู่

ตัวอย่างลาย	ความหมาย/ความสำคัญ
	- สัญลักษณ์เพื่อจะบอกลูกหลานว่าบรรพบุรุษของชาวที่พักอาศัยมาจากหลวงพระบาง(ซึ่งมีความหมายเช่นเดียวกับลายหัวช้าง) ” - โบราณเรียก พญาหงส์คู่ เช่นเดียวกับเรียกนาคว่า พญานาค และเรียกช้างว่า พญาช้างสาร - เชื่อกันว่าถ้าปักรูปหงส์คู่ไว้บนผ้าห่มเวลานอนจะหลับสบาย ไม่มีสิ่งชั่วร้ายมารบกวน เพราะหงส์มันจะบินอยู่สูง มองเห็นได้ทั่ว ไม่ว่าภัยจะมาจากทางใดก็จะช่วยปกป้องคุ้มครองให้ทุกทิศทุกทาง - มักพบเห็นลายหงส์คู่อยู่ที่แขวงฝักรวมกับนาคและช้างเสมอ
	- คนเฒ่าคนแก่มักจะเปรียบผู้หญิงสาวเสมือนหนึ่งเป็นหงส์ หงส์เป็นนกที่มีความสวยงาม จะเดินจะเหิรก็ต้องระมัดระวังกิริยามารยาท จะรักจะชอบใครก็ต้องนึกถึงศักดิ์ศรีของตนเอง ต้องรักนวลสงวนตัว และต้องทำตัวเป็นหงส์สองหัวด้วย เพราะจะได้มองหน้ามองหลังได้ เนื่องจาก การที่จะเลือกคู่ครองของผู้หญิงในสมัยก่อนกว่าจะตกลงแต่งงานกันได้ ต้องพูดคุย คูนินัยใจอกัน เป็นระยะนานกว่าสองสามปี ซึ่งมองหลังหมายถึงดูว่าเป็นลูกใคร มีนิสัยใจคออย่างไร เป็นคนดีหรือไม่ดี ถ้าจะตกลงแต่งงานด้วยก็ต้องมองไปข้างหน้าว่าจะอยู่กันได้ อย่างมีความสุขไหม อยู่กันได้ตลอดจนเฒ่าจนแก่ไหม นี่คือการมองไปข้างหน้า

ตาราง 4.8 ลายตุ้มหรือเอี้ยตุ้ม

ตัวอย่างลาย	ความหมาย/ความสำคัญ
	- การรวมกลุ่มกันตั้งเป็นชุมชน ต้มกันไว้อย่างเป็น ปึกแผ่น (ตุ้ม เป็นภาษาถิ่น หมายถึงการรวมกัน) - บอกถึงการตั้งถิ่นฐานของชุมชนชาวทพคล้ายและ ชาวอำเภอบ้านไร่ มีลักษณะลายคล้ายรูปสี่เหลี่ยม ขนมเปียกปูนเล็กๆ เสมือนหนึ่งบอกถึงจำนวนคน ในครั้งนั้นว่ามีจำนวนเท่าใดมากกว่า เพราะรูปขนม เปียกปูนหรือลายตุ้ม (เอี้ยตุ้ม) จำนวน ๑ ลายจะ เท่ากับจำนวนประชากรลูกเกณฑ์มาต่อต้านพม่า จำนวน ๑ คน - การถูกตุ้มมาหรือถูกเกณฑ์มา

ตาราง 4.9 ลายช้างกระแต

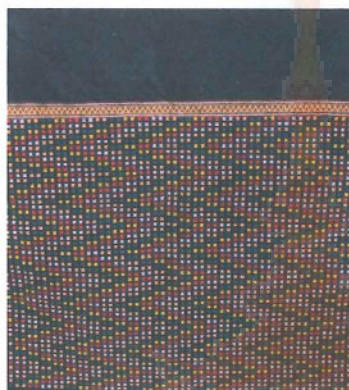
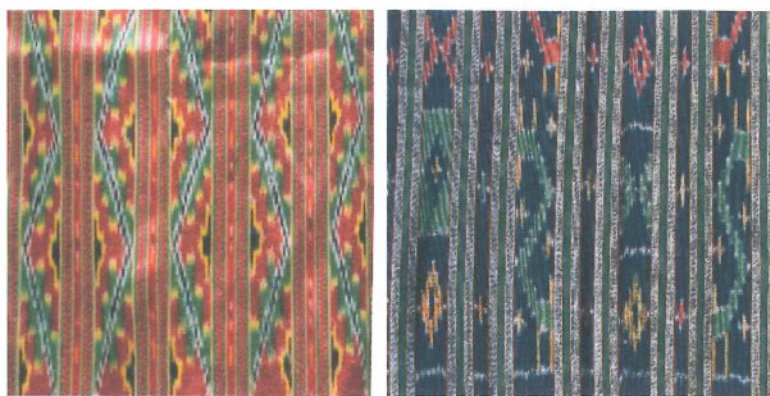
ตัวอย่างลาย	ความหมาย/ความสำคัญ
	- เดินทางพลัดบ้านเมืองมา เป็นสัญลักษณ์บอกถึงถึง การเดินทางไกลพลัดบ้านเมืองมา - เรียกชื่อหนึ่งว่าลาย ทางเกวียน หรือ ลายก๊วน หรือ ลายอ้อแอ้

นอกเหนือจากลายหลักๆ ที่แสดงไว้ในตาราง 4.9 แล้ว จากการสำรวจลวดลาย โบราณที่ปรากฏบนเสื้อผ้า สิ่งของ เครื่องใช้ ที่จัดแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑ์บ้านนาตาโพ บ้านผาตั้ง และ วัดทพคล้ายหรือเป็นมรดกตกทอดมาจากบรรพบุรุษ ปรากฏลวดลายอื่น ๆ ได้แก่ หมาหางพวงหรือ หมาจอก (หมาจิ้งจอก) งู ค้างคาว คน (ทหาร) ไก่ นก ต้นไม้ เป็นต้น ดังตัวอย่างในตาราง 4.10

ตาราง 4.10 ลวดลายอื่นๆ บนผ้าทอไทครั้งโบราณ

 หมาหางพวง หมาจิ้งจอก	 คนถือปืน
 หงส์/นก/ไก่/ไก่ฟ้า	
 ดอกไม้	 ต้นไม้
 งู	
 ค้างคาว	 กวาง
 ดอกไม้	
 ค้างคาว	 กวาง
 ค้างคาว	
 ดอกไม้	 ค้างคาว
 ดอกไม้	 ค้างคาว
 ดอกไม้	 ค้างคาว

ปัจจุบันลวดลายโบราณต่างๆ ถูกนำมาประยุกต์ผสมผสานลวดลายตามจินตนาการของผู้ทอซึ่งมีความแตกต่างกับแนวคิดของคนทอผ้ายุคก่อนคือ ผู้ทอผ้ารุ่นใหม่ไม่ยึดติดกับหลักความเชื่อเกี่ยวกับลวดลายที่ใช้กับผ้าทอแต่ละประเภทอย่างเคร่งครัดดังเช่นคนสมัยโบราณ เพราะพบว่าลวดลายที่เป็นสัตว์ชั้นสูง เช่น พญานาค ช้าง มักจะปรากฏให้เป็นบนผ้าชิ้นที่ทอขึ้นในยุคนี้ ซึ่งปกติตามความเชื่อดั้งเดิมลวดลายเหล่านี้จะพบเห็นเฉพาะบนผ้าห่ม ผ้าหน้ามุ้ง ผ้าคลุมหัวนาคนเท่านั้น ห้ามนำมาใช้ทำเป็นลวดลายบนผ้าชิ้น แสดงให้เห็นความเปลี่ยนแปลงทางความเชื่อที่แตกต่างระหว่างคนยุคโบราณกับคนยุคใหม่อย่างชัดเจน ดังตัวอย่างลวดลายบนผ้าชิ้นไทครั้งในปัจจุบัน ดังภาพ

(ก) ลวดลายบนตัวซิ่น

(ข) ลวดลายบนตีนซิ่น

ภาพ 4.34 ตัวอย่างการสร้างลวดลายบนผ้าซิ่นไทครั้งยุคปัจจุบัน

4.4 การพัฒนาเว็บโมเดล

การพัฒนาเว็บโมเดลเพื่อการสืบสาน อนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมการทอผ้าพื้นเมือง ประกอบด้วย ขั้นตอนหลัก 5 ขั้นตอน

4.4.1 ศึกษาปัญหาและความต้องการรูปแบบของการนำเสนอความรู้สำหรับการนำไป อนุรักษ์ สืบสานศิลปวัฒนธรรมการทอผ้าพื้นเมือง โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นต่อการจัดการ ความรู้เรื่องผ้าทอพื้นเมืองบนระบบอินเทอร์เน็ต และองค์ความรู้ที่จำเป็นเรื่องการทอผ้าพื้นเมืองเพื่อ

นำเสนอบนเว็บไซต์ และปัจจัยที่จะส่งผลกระทบต่อความล้มเหลวต่อการสืบสาน อนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมการทอผ้าพื้นเมืองบนเว็บไซต์ในปัจจุบันสรุปผลได้ดังนี้

1) รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ ตำแหน่ง และความเชี่ยวชาญ จำนวน 8 คน แสดงในตาราง

4.11

ตาราง 4.11 รายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่ให้ความคิดเห็นในด้านการจัดการความรู้เรื่องผ้าทอ
พื้นเมืองบนระบบอินเทอร์เน็ต

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	ความเชี่ยวชาญ
1	ผศ. ดร.คิสนีย์ สิงหพรเศรษฐ์	อาจารย์ประจำคณะวิศวกรรมสิ่งทอ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ	ผ้าทอ, การออกแบบสิ่งทอ
2	ดร.บุญสมหญิง พลเมืองดี	อาจารย์, รองคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี	ภาษาและวัฒนธรรมไทย
3	นายนิทัศน์ จันทร	วิทยากรและผู้เชี่ยวชาญผ้าทอพื้นเมืองไทครั้ง บ้านทัพคล้าย อ.บ้านไร่ จ.อุทัยธานี	ผ้าทอไทครั้ง, การย้อมสีด้วยสีธรรมชาติ
4	ผศ.พัชรานิ วัฒนชัย	อาจารย์ประจำคณะวิศวกรรมสิ่งทอ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ	นักวิชาการ, ผ้าทอและการย้อม
5	นายวรวุฒิ ทองสี	อาจารย์ (บ้านาญ), ปราชญ์ชาวบ้าน	ศิลปวัฒนธรรมชาวไทครั้ง ลาวเวียง
6	นางอำไพ อำขา	เจ้าของพิพิธภัณฑ์ผ้าทอไทครั้ง อ.บ้านไร่ จ.อุทัยธานี	การทอผ้าพื้นเมืองไทครั้ง
7	พระครูอุทัยสุทธิคุณ	เจ้าอาวาสวัดทัพคล้าย	การอนุรักษ์ศิลปและวัฒนธรรมพื้นบ้าน
8	นางทองลิ้ ภูริผล	หัวหน้ากลุ่มทอผ้าผาทัง อ.บ้านไร่ จ.อุทัยธานี	การทอพื้นเมืองไทครั้ง

2) ผลการสำรวจความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้เรื่องผ้าทอพื้นเมืองบนระบบอินเทอร์เน็ต โดยผู้เชี่ยวชาญผ้าทอและด้านศิลปวัฒนธรรม จำนวน 8 คน สรุปความคิดเห็นดังแสดงในตาราง 4.12

ตาราง 4.12 ผลสำรวจความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้เรื่องผ้าทอพื้นเมืองบนระบบ
อินเทอร์เน็ต

อันดับ	ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความคิดเห็น
1	เว็บเพจจัดการผ้าทอพื้นเมือง สามารถใช้เป็นเครื่องมือสำหรับสืบสานและถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการทอผ้าพื้นเมืองที่เป็นระบบมากขึ้น	5.00	0.00	มากที่สุด
2	ความจำเป็นที่ต้องจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับลายผ้าทอพื้นเมืองในระบบคอมพิวเตอร์	5.00	0.00	มากที่สุด
3	ความจำเป็นของการนำเสนอความรู้เรื่องผ้าทอพื้นเมืองบนอินเทอร์เน็ตในปัจจุบัน	4.67	0.47	มากที่สุด
4	เว็บเพจที่นำเสนอเฉพาะความรู้เรื่องการทอผ้าพื้นเมืองบนอินเทอร์เน็ต สามารถนำเสนอความรู้ผ้าทอพื้นเมืองได้ตรงความต้องการมากกว่าแหล่งข้อมูลประเภทอื่น (เช่น หนังสือ ตำรา วิทยุทัศน์)	4.33	0.47	มาก
5	เว็บเพจจัดการความรู้ด้านผ้าทอพื้นเมือง มีส่วนทำให้การอนุรักษ์องค์ความรู้เกี่ยวกับผ้าทอพื้นเมืองทำได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น	4.33	0.47	มาก
6	การจัดเก็บข้อมูลลายผ้าทอพื้นเมืองในระบบคอมพิวเตอร์ ทำให้ง่ายต่อการสืบค้น และนำไปศึกษาเรียนรู้ในอนาคต	4.00	1.41	มาก
7	เว็บเพจที่นำเสนอเฉพาะความรู้เรื่องผ้าทอพื้นเมืองบนอินเทอร์เน็ต ทำให้การเข้าถึงแหล่งข้อมูลเรื่องการทอผ้าพื้นเมืองทำได้สะดวกขึ้น	3.67	1.25	มาก

จากตาราง 4.12 ผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดแสดงความคิดเห็นในประเด็นเว็บเพจจัดการผ้าทอพื้นเมือง สามารถใช้เป็นเครื่องมือสำหรับสืบสานและถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการทอผ้าพื้นเมืองที่เป็นระบบมากขึ้น และความจำเป็นที่ต้องจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับลายผ้าทอพื้นเมืองในระบบคอมพิวเตอร์ มีค่าเฉลี่ยเห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$, $SD=0.00$) และรองลงมาคือเห็นว่าเป็นเรื่องจำเป็นที่ต้องมีการนำเสนอความรู้เรื่องผ้าทอพื้นเมืองบนระบบอินเทอร์เน็ต ($\bar{X} = 4.67$, $SD=0.47$) และมีความเห็นด้วยน้อยที่สุดคือการนำเสนอเฉพาะความรู้เรื่องผ้าทอพื้นเมืองบน

อินเตอร์เน็ตทำให้การเข้าถึงแหล่งข้อมูลเรื่องผ้าทอพื้นเมืองทำได้สะดวกขึ้น ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.46$, $SD=1.25$)

3) ผลสำรวจความคิดเห็นต่อประเด็นความรู้ที่จำเป็นต่อการนำมาเพื่อให้ความรู้เรื่อง การทอผ้าพื้นเมือง รายละเอียดดังแสดงในตาราง 4.13

ตาราง 4.13 ผลสำรวจความคิดเห็นต่อประเด็นความรู้ที่จำเป็นต่อการนำมาเพื่อให้ความรู้เรื่อง การทอผ้าพื้นเมือง

อันดับ	ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความเห็น
1	ฐานข้อมูลปราชญ์ชาวบ้านและความเชี่ยวชาญ	5.00	0.00	มากที่สุด
2	ตัวอย่างลวดลายและสีสันทันเป็นเอกลักษณ์ของผ้าทอพื้นเมืองในท้องถิ่น	4.67	0.47	มากที่สุด
3	ระบบสืบค้นข้อมูลลายผ้าทอพื้นเมือง	4.67	0.47	มากที่สุด
4	วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น	4.33	0.47	มาก
5	การย้อมผ้า และวิธีผลิตสีย้อมผ้าจากธรรมชาติ	4.33	0.47	มาก
6	สาระความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าพื้นเมือง	4.33	0.47	มาก
7	ตลาดออนไลน์สำหรับแสดงสินค้าและจำหน่ายผ้าทอพื้นเมือง	4.33	0.47	มาก
8	ระบบเชื่อมโยงลิงค์ไปยังเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง	4.33	0.47	มาก
9	อุปกรณ์และเครื่องมือทอผ้าพื้นเมือง	4.00	0.00	มาก
10	ขั้นตอนการทอผ้าพื้นเมือง	4.00	0.00	มาก
11	สื่อการสอน/บทเรียนออนไลน์เรื่องการทอผ้าพื้นเมือง	4.00	0.00	มาก
12	ประวัติความเป็นมา ที่ตั้งของชุมชน	4.00	0.82	มาก
13	ระบบติดต่อสอบถามข้อมูล	4.00	0.82	มาก
14	ชนิดและประเภทของผ้าทอพื้นเมือง	3.33	0.47	ปานกลาง
15	พิพิธภัณฑ์ผ้าทอพื้นเมืองออนไลน์	3.33	0.47	ปานกลาง

จากตาราง 4.13 ผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดมีความเห็นในประเด็นความรู้ที่จำเป็นเรื่อง การทอผ้าพื้นเมือง โดยให้ความสำคัญสูงสุดในเรื่องการมีฐานข้อมูลปราชญ์ชาวบ้านและความเชี่ยวชาญ มีค่าเฉลี่ยเห็นด้วยอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$, $SD=0.00$) รองลงมาอยู่ในระดับเท่ากันทั้งสองประเด็นคือ ตัวอย่างลวดลายและสีสันทันเป็นเอกลักษณ์ของผ้าทอพื้นเมืองในท้องถิ่นและระบบสืบค้นข้อมูลลายผ้าทอพื้นเมือง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$, $SD=0.47$) เห็นด้วยใน

ระดับที่สามในประเด็นเรื่อง วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น สารความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าพื้นเมือง และระบบเชื่อมโยงสินค้าไปยังเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง มีค่าเฉลี่ยเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33, SD=0.47$) และเห็นด้วยน้อยที่สุดในประเด็นชนิดและประเภทของผ้าทอพื้นเมือง และพิพิธภัณฑ์ผ้าทอพื้นเมืองออนไลน์ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.33, SD=0.47$)

3) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในด้านอื่นๆ ได้แก่ มีระบบสมาชิกเพื่อจำกัดเฉพาะผู้ที่มีความสนใจจริงๆ เท่านั้นที่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ และสามารถติดต่อกับสมาชิกได้ผ่านช่องทางอื่นๆ เช่น โทรศัพท์ สื่อสังคมออนไลน์

4) ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความล้มเหลวของการสืบสาน อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการทอผ้าพื้นเมืองด้วยเว็บไซต์ รายละเอียดแสดงในตาราง 4.14 ดังนี้

ตาราง 4.14 ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความล้มเหลวของการสืบสาน อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการทอผ้าพื้นเมืองด้วยเว็บในปัจจุบัน

ลำดับ	ประเด็น	ความถี่	ร้อยละ
1	ขาดผู้ดูแลเว็บและหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่รับผิดชอบ	2	25.0
2	ขาดองค์ความรู้ที่สมบูรณ์สำหรับนำไปใช้ประโยชน์ทางวิชาการ	2	25.0
3	ความรู้นำไปใช้ประโยชน์ได้น้อย	2	25.0
4	ขาดผู้ปรับปรุงเนื้อหาให้ทันสมัย	1	12.5
5	ขาดเครือข่ายเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสาร	1	12.5

ตาราง 4.14 แสดงปัจจัยที่ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าจะส่งผลกระทบต่อความล้มเหลวในการสืบสานและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการทอผ้าพื้นเมืองด้วยเว็บไซต์ในปัจจุบัน โดยมีความคิดเห็นในประเด็นที่สอดคล้องเท่ากันสามอันดับแรกร้อยละ 25 คือ ขาดผู้ดูแลเว็บและหน่วยงานรับผิดชอบหลัก ขาดองค์ความรู้ที่สมบูรณ์สำหรับนำไปใช้ประโยชน์ในทางวิชาการ และความรู้นำไปใช้ได้น้อย

4.3.2 ผลการพัฒนาเว็บโมเดล

ผลการพัฒนาเว็บโมเดลเพื่อการสืบสานและอนุรักษ์ผ้าทอพื้นเมือง กรณีศึกษา ชุมชนทักด้าย ตำบลทัพหลวง อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี ประกอบด้วยการนำเสนอเนื้อหา 2 รูปแบบ คือ

1) การนำเสนอแบบบทความและความรู้ทั่วไป ได้แก่ ความเป็นมาของผ้าทอทพ คล้าย ปราชญ์ชาวบ้านและผู้เชี่ยวชาญการทอผ้าพื้นเมืองทพคล้าย บทความ เกี่ยวกับผ้าทอพื้นเมือง ตัวอย่างของหน้าจอของแต่ละเมนู แสดงดังภาพ 4.35-44

2) รูปแบบการนำเสนอในแบบสื่อการสอนออนไลน์ เป็นการนำเสนอบทเรียน เกี่ยวกับ ผ้าทอพื้นเมือง เนื้อหาที่นำเสนอประกอบด้วย 5 หน่วยได้แก่

หน่วยที่ 1 เครื่องมือสำหรับใช้ทอผ้าพื้นเมือง

หน่วยที่ 2 ขั้นตอนการทอผ้าพื้นเมือง

หน่วยที่ 3 การเตรียมเส้นด้าย

หน่วยที่ 4 การย้อม

หน่วยที่ 5 การทอและการสร้างลาย

ภาพ 4.35 ภาพตัวอย่างหน้าหลักของเว็บไซต์

[Survey 4 2015](#) | [Intaria](#) | [Leave a comment](#)

ภาพที่ 1 รื่นจน

นอกจากนี้ยังมีภาพที่น่าสนใจในรูปประกอบในเล่มต่างๆ ดังนี้

- ห้ามเลี้ยงไก่ "อึ้ง" แปลว่า เหมียวกิน ลายเหมียวกิน "อึ้ง" หมายความว่าเลี้ยงภายในบ้านห้ามเลี้ยงไก่ไว้ 5 ปี ตัวละ 5 บาท แต่กรณีขุดมาขายภายในบริเวณหมู่บ้านภายใน 1 กิโลเมตรตามแจ้งมีประกาศขององค์กร ท้องถิ่นห้ามเลี้ยงไก่ห้ามขายภายในหมู่บ้านแต่มีข้อยกเว้นเลือกขายเฉพาะในบริเวณตลาด จะเปิดโอกาสให้เขาขายตามตลาดด้วยในเวลาปกติ

Search ...

- นำจุดหรือเส้น
- รูปทรงเรขาคณิต สำหรับการหาขนาดพื้นที่และองศา
- นำมาหาค่าเฉลี่ย
- การแบ่งค่าของตัวแปรเชิงปริมาณ นำมาหาค่าเฉลี่ย
- ค่าเฉลี่ยพื้นที่และองศา นำมาหาค่าเฉลี่ย
- การหาค่าเฉลี่ยของข้อมูลนำมาหาค่าเฉลี่ย

หลังน้ำท่วมที่เมืองเวรอกที่พลว้าย

● **กันยายน 2015**

บทที่ ๕ รับรู้การกระทำผิดที่ตนมีผล

ເລື່ອງການພັດທະນາ

META

- [เข้าสู่ระบบ](#)
- [Entries RSS](#)
- [RSS ของความคิดเห็น](#)
- [WordPress.org](#)

[Friday, 4, 2015](#) | [Jintana](#) | [Leave a comment](#)

ลายฟ้าหอกันเมืองของชาวอุ้มเซ่งไห่คล้าย สวรรค์สำเนียงเป็นกลุ่มหลักๆ ได้ 3 กลุ่มคือ

- 1.กลุ่มคนกลางสมัยใหม่ เช่น ชาว มอญ ญวน ไท มลายู เขมร หรือชนพื้นเมือง โดยคนกลุ่มนี้เป็นผู้ที่ค้นคว้าและเก็บเกี่ยวในชีวิตประจำวันทั่วไปในเขตหรือลุ่มน้ำที่เกี่ยวเนื่องความเชื่อตามหลักพระพุทธศาสนา
- 2.กลุ่มชนชาติเดิม เช่น พม่า เขมร สามเณรไทย มีเป้าหมายคล้ายกันในฐานะผู้ถูกใช้เป็นพลกลางสมัยก่อน ในทางตรงกันข้ามเมืองทั่วไป
- 3.ภาพอื่นๆ เช่น ดอกไม้ ต้นไม้ คนยืน ฯลฯ

ជំនួយតាមសីល

ประเภท: ไม้ หวีด นก

11/11/2019

- ฝ่าอุ้งหรือขึ้น
- อุ้งกรรต ๓ หรือ ๕ นิ้ว สำหรับการกระโดดพื้นเมื่อขึ้นม้าหรือหัดขี่
- การเคลื่อนไหวของขาหรือเท้า
- การกระโดดหรือขึ้นม้า
- การกระโดดหรือขึ้นม้า

พลเมืองที่เข้มแข็ง

• มีนาคม 2015

แบบจำลองการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

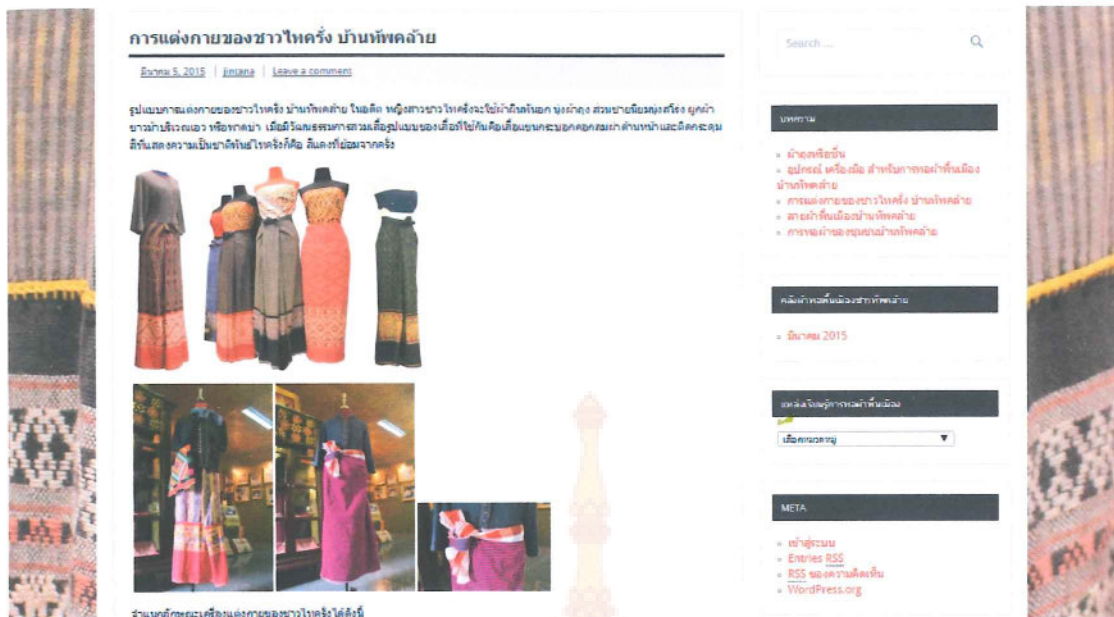
សៀវភៅ	▼
-------	---

META

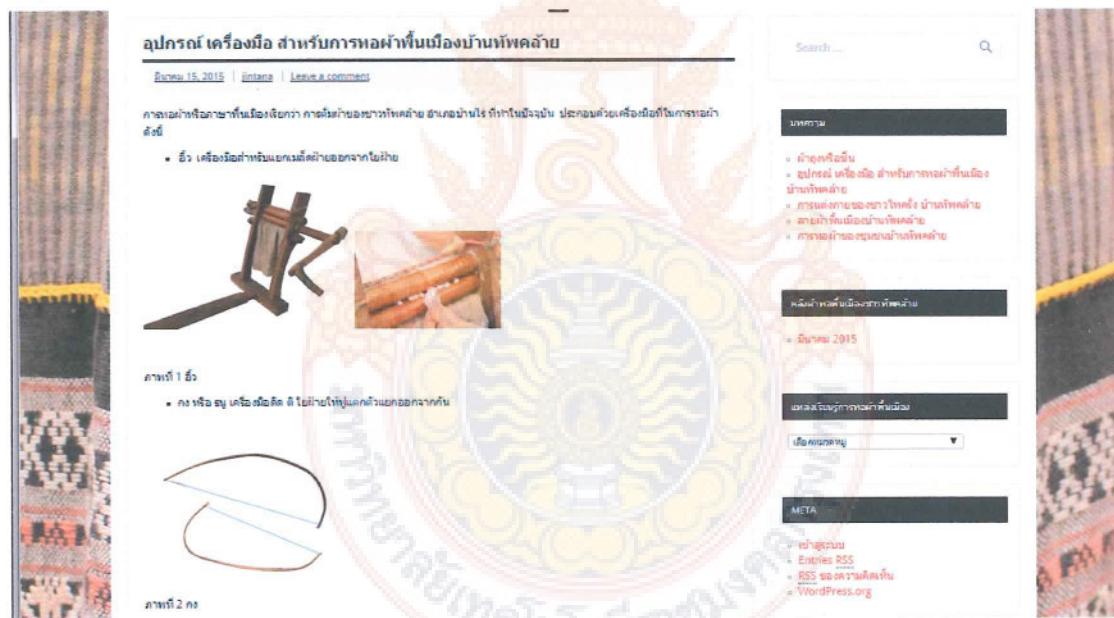
- [หน้าผู้ชม](#)
[Entries RSS](#)
[RSS ของบทความทั้งหมด](#)
[WordPress.org](#)

ภาพ 4.37 ตัวอย่างหน้าเว็บลายผ้าพื้นเมืองบ้านทัพคล้าย

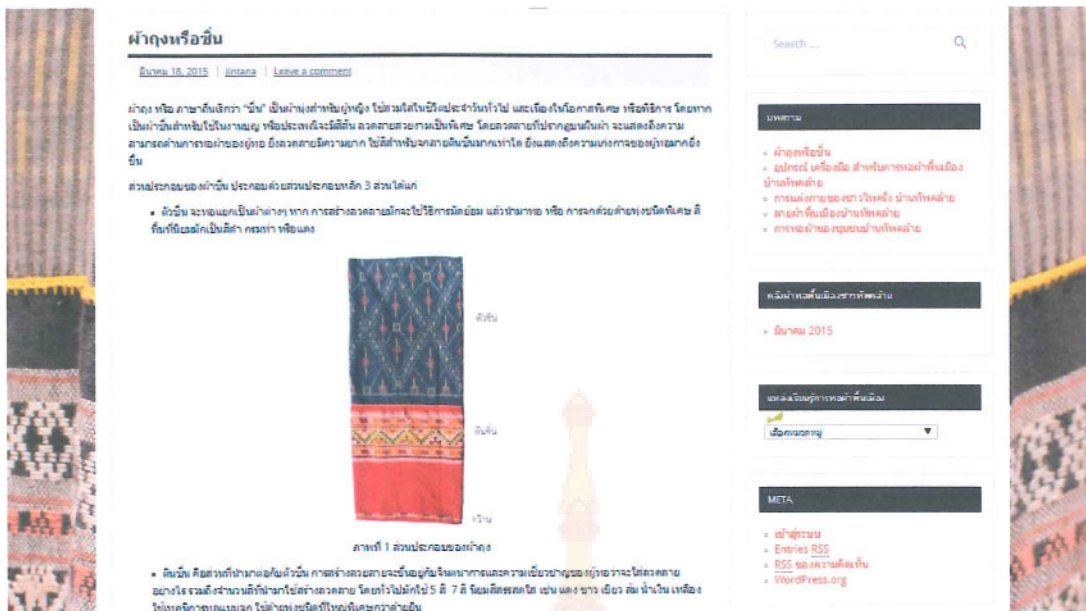

ภาพที่ 4.38 ตัวอย่างหน้าเว็บการแต่งกายของชาวไทครั้ง บ้านทัพคล้าย

ภาพ 4.39 ตัวอย่างหน้าเว็บอุปกรณ์เครื่องมือสำหรับการทอผ้าพื้นเมืองบ้านทัพคล้าย

ภาพ 4.40 ตัวอย่างหน้าเว็บไซต์ผ้าถุงหรือผ้าซิ่น

ภาพ 4.41 ตัวอย่างหน้าเว็บไซต์ตัวอย่างผ้าถุงหรือผ้าซิ่น

การนำเสนอรายละเอียดของลายผ้า สามารถใช้เมาส์เลื่อนไปวางจุดที่สนใจ เพื่อชมขยายภาพลายผ้าเฉพาะส่วนได้ ดังตัวอย่างภาพ 4.42

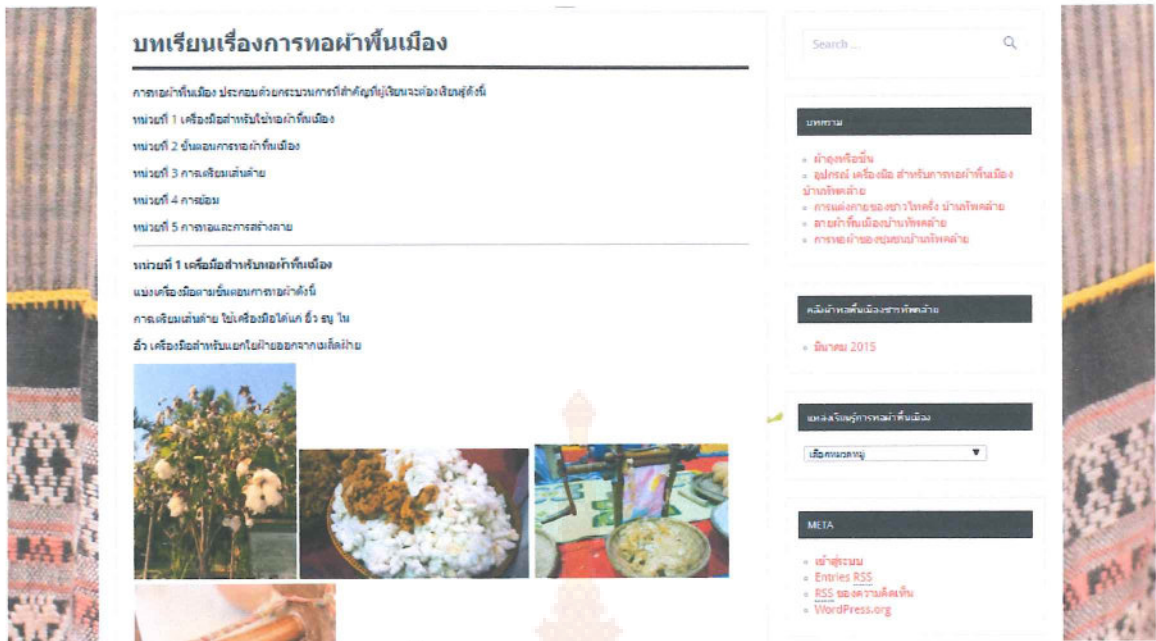
ภาพ 4.42 ตัวอย่างหน้าเว็บที่สามารถขยายดูลายบนพื้นผ้าได้

หน้าเว็บแสดงข้อมูลปราชญ์และผู้เชี่ยวชาญผ้าทอหัตถ์คล้าย โดยจะแสดงภาพถ่ายและผลงานของปราชญ์แต่ละคน ตัวอย่างผลลัพธ์ดังภาพ 4.43

ภาพ 4.43 ตัวอย่างหน้าจอ ปราชญ์และผู้เชี่ยวชาญผ้าทอบ้านหัตถ์คล้าย

การออกแบบโมเดลนี้ยังไม่รวมถึงเรื่องแบบทดสอบ เนื่องจากวัตถุประสงค์การสร้างบทเรียนลักษณะนี้ เพื่อต้องการนำเสนอเนื้อหาสำหรับใช้ศึกษา ค้นคว้า หรือใช้เป็นส่วนประกอบการสอนเรื่องผ้าทอพื้นเมือง ข้อมูลในเชิงวิชาการ และเนื้อหาที่น่าสนใจเป็นเพียงตัวอย่างเบื้องต้นเพื่อให้เห็นภาพรวมของระบบ เว็บโมเดลนี้ ผู้ใช้สามารถนำไปปรับเปลี่ยน เพิ่มลดหน่วยเรียนได้ตามความเหมาะสม

ภาพ 4.44 ตัวอย่างหน้าเว็บบทเรียนเรื่องการทอผ้าพื้นเมือง

4.4 ฐานข้อมูลตลาดลายบนพื้นผ้า

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักอีกประการหนึ่งคือ การเก็บรวบรวมลายผ้าของชาวทพคล้าย ที่ได้ทำการทอขึ้นมาเพื่อใช้หรือจำหน่าย เก็บรักษาเอาไว้เป็นของสะสมส่วนตัว และจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ มาจัดเก็บไว้ในรูปแบบของระบบฐานข้อมูลลายผ้าไทยครั้ง เพื่อให้สะดวกต่อสืบค้นข้อมูล และการนำไปใช้เป็นตัวอย่างสำหรับการทอผ้า หรือเพื่อนำไปศึกษาสำหรับการสร้างสรรค์ลวดลายใหม่ ๆ ผ่านระบบค้นคืนด้วยคอมพิวเตอร์ โดยผลของการศึกษาลวดลายบนผ้าทพคล้ายและวิเคราะห์ข้อมูลลายผ้า มีดังนี้

4.4.1 ผลการวิเคราะห์โครงสร้างผ้าขึ้นต้นจกทพคล้าย หากดูจากจำนวนตะเข็บจะสามารถแบ่งได้ 2 รูปแบบคือ แบบตะเข็บเดียว และแบบสองตะเข็บ ดังภาพ 4.45

ภาพ 4.45 ผ้าขึ้นสองตะเข็บและตะเข็บเดียว

ผ้าชิ้นแบบสองตะเข็บ ตัวชิ้นมักไม่มีลวดลาย ทอด้วยวิธีปกติ โดยอาจจะใช้ด้ายสีเดียวกันทั้งด้ายพุ่งและด้ายยืนแล้วนำมาต่อด้วยหัวชิ้น สำหรับผ้าชิ้นแบบตะเข็บเดียว ตัวชิ้นทอเป็นลวดลายมัดหมี่ทั้งหมด หรือใช้ลายจกคั่นสลับกับลายมัดหมี่

4.1.2 ลวดลายบนผ้าชิ้น แบ่งลักษณะลวดลายออกเป็น 4 ส่วนคือลวดลายส่วนที่อยู่บนหัวผ้าชิ้น ส่วนที่อยู่บนตัวผ้าชิ้น ดินผ้าชิ้น และ ปลายดินผ้าชิ้น ลวดลายหลักซึ่งมีลักษณะขนาดใหญ่มีความโดดเด่นกว่า จะอยู่บนส่วนของดินชิ้น ลายหลักสร้างขึ้นจากลายประกอบเล็ก ๆ หลาย ๆ ลาย เช่น ลายขอกำ ขอชื้อ ลายกาบ ลายนาค เป็นต้น การสร้างลวดลายในแต่ละส่วนมีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 ลวดลายบนส่วนหัวผ้าชิ้น ในชิ้นแบบ 2 ตะเข็บลวดลายบนหัวผ้าชิ้นมีทั้งแบบลายพื้นสีเดียว และแบบลายพื้นคั่นด้วยลายที่สร้างโดยใช้เทคนิคการจกเป็นลวดลายสลับกันไป ในแนวตั้งขนานกับลำตัว

ภาพ 4.46 หัวชิ้นแบบคั่นด้วยลายจก

ส่วนที่ 2 ลวดลายบนตัวผ้าชิ้น การทอตัวผ้าชิ้นมักจะทอแตกต่างหากจากดินชิ้น ปัจจุบันการทอตัวชิ้นมีทั้งแบบทอด้วยสีพื้นเดียว แบบลายมัดหมี่คั่นลายจก แบบมัดหมี่ทั้งผืน และแบบลายจกล้วนตลอดทั้งตัว ดังภาพ 4.47

ลายจกคั่นมัดหมี่

ลายมัดหมี่ล้วน

ลายจกล้วน

ภาพ 4.47 ลวดลายบนตัวชิ้น

ส่วนที่ 3 ลวดลายบนดินขึ้น เป็นส่วนที่แสดงลายหลักของตัวขึ้น ประกอบขึ้นจาก ลายประกอบเล็ก ๆ จำนวนมาก ใช้เทคนิคการสร้างลายด้วยการจก ตัวอย่างลายหลักบนดินขึ้นจก ดัง ภาพ 4.49

ภาพ 4.48 ตัวอย่างลายบนดินผ้าขึ้นจกทพคล้าย

ส่วนที่ 4 ปลายตีนผ้าขึ้น บนดินผ้าขึ้นนอกเหนือจากลายหลักที่สวยงามแล้ว ยังมีลาย ซึ่งถือว่าเป็นเอกลักษณ์สำคัญของผ้าทอทพคล้าย เรียกว่า “ลายกว้าน” ซึ่งจะอยู่บริเวณปลายตีนผ้าขึ้น มักนิยมทำเป็นรูปหมาหางพวง เต่าน้อย

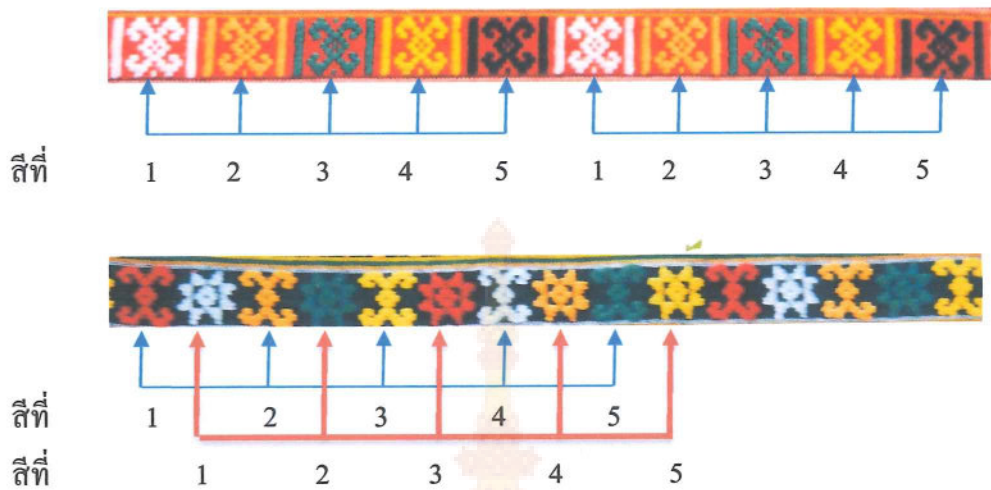

ลายกว้าน

ภาพ 4.49 ลายกว้านบนปลายตีนขึ้นจกบ้านทพคล้าย

4.1.3 สีที่ใช้ในการสร้างลวดลายบนผ้าขึ้น ส่วนใหญ่นิยมใช้ 5 สี และ 7 สี พบบ้างค่อนข้าง น้อย เนื่องจากยังจำนวนสีมากเท่าไร จะยิ่งเพิ่มความยากความซับซ้อนในการเก็บลายหลักและลาย

ประกอบ โดยเฉพาะลายประกอบที่อยู่ด้านบนและด้านล่างของลายหลัก 1 ลายใช้ 1 สี ดังนั้นถ้าใช้ 5 สี จะมีลายประกอบ 5 สี สลับกันเช่นนี้ไปจนเต็มความกว้างของผืนผ้า ดังภาพ 4.50

ภาพ 4.50 การสร้างลวดลายและการใช้สีของลายประกอบ

4.1.4 การสร้างลวดลายบนผ้าทอประเภทอื่น ๆ เช่นบน เสื้อ ผ้าห่ม ผ้าสำหรับทำหมอน เสื้อ หู จะมีลวดลายบางประเภทที่ใส่เข้ามาตามเชื่อ ยึดถือเป็นประเพณีปฏิบัติสืบต่อกันมา เช่น การใส่ลายหงส์คู่ หรือนกคู่ ในผ้าห่ม ผ้าห่ม เพื่อการป้องกันอันตราย และการบอกเล่าเรื่องราวในยุคนั้น ๆ

ภาพ 4.51 ตัวอย่างลวดลายบนผ้าไหม ผ้าสำหรับทำหมอน ผ้าห่ม

4.1.5 โครงสร้างแฟ้มข้อมูลลายผ้าพื้นเมือง ใช้สำหรับจัดเก็บรายละเอียดของลายผ้าที่เป็นลายหลัก โดยไม่เน้นว่าเป็นลายที่อยู่บนเสื้อ ผ้าชิ้น หรือ สิ่งของเครื่องใช้ ชนิดใดชนิดหนึ่งโดยเฉพาะ เนื่องจากการเก็บตัวอย่างของลายสำหรับให้ถ่ายทอดการไปนำเสนอบนเว็บไซต์ หรือแอปพลิเคชันบนระบบคอมพิวเตอร์เท่านั้น ประกอบด้วยแอททริบิวต์พื้นฐาน ดังแสดงในตาราง 4.11

ตาราง 4.11 โครงสร้างการจัดเก็บข้อมูลลายผ้าทอพื้นเมือง

ลำดับ	แอททริบิวต์	ประเภทข้อมูล	คำอธิบาย
1	รหัสลาย	Integer	รหัสลาย
2	ชื่อเรียกกลาง	Char(250)	ชื่อเรียกทั่วไปที่คนส่วนใหญ่เรียก
3	ชื่อลายหลัก	Char(250)	ชื่อลายที่ใหญ่ที่สุด แค้นที่สุด เป็นชื่อเรียกในท้องถิ่น
4	ชื่อลายประกอบ	Char(250)	ชื่อลายที่ไม่อยู่ในลายหลัก
5	ขนาดของเส้นด้ายยืน	integer	ขนาดของเส้นด้ายที่ใช้ทำเป็นด้ายยืน
6	ขนาดของเส้นด้ายพุ่งธรรมดา	integer	ขนาดของเส้นด้ายที่ใช้เป็นลวดลายธรรมดา
7	ขนาดของเส้นด้ายพุ่งพิเศษ	integer	ขนาดของเส้นด้ายที่ใช้ทำเป็นลวดลายพิเศษ
8	สีด้ายยืน	Char(50)	สีของด้ายยืน
9	สีด้ายพุ่งธรรมดา	Char(50)	สีของด้ายพุ่งธรรมดา
10	จำนวนสีด้ายพุ่งชนิดพิเศษ	integer	จำนวนสีที่ใช้ทำด้ายพุ่งสำหรับสร้างลาย
11	เทคนิคการสร้างลาย	Char(150)	เทคนิควิธีการสร้างลวดลาย เช่น จก มัดหมี่
12	ชนิดของเส้นใย	Char(50)	ชนิดของเส้นใยที่ใช้สร้างลาย เช่น ไหม ฝ้าย
13	ผู้สร้างลาย	Char(100)	ผู้ที่เป็นเจ้าของลายผ้า/ครอบครองลาย/ผู้ทอลายนี้ขึ้นมา
14	ชื่อไฟล์ภาพลายผ้า	Char(250)	ชื่อภาพลายผ้า
15	ปีที่สร้าง	Year	ปีที่ทอผ้าที่มีลวดลายนี้
16	คำอธิบายเพิ่มเติม	Memo	คำอธิบายเพิ่มเติมอื่นๆ

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์และออกแบบเว็บไซต์เพื่ออนุรักษ์ สืบสานผ้าทอพื้นเมือง กรณีศึกษา บ้านทพคล้าย อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

โครงการวิจัยนี้จัดทำขึ้นเพื่อโดยมีวัตถุประสงค์หลัก 3 ด้าน ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของชุมชนทพคล้าย อัตลักษณ์ชุมชน องค์ความรู้การทอผ้าพื้นเมืองบ้านทพคล้าย 2) เพื่อศึกษารวบรวมรูปแบบลายผ้าทอพื้นเมืองชุมชนบ้านทพคล้าย และ 3) ออกแบบฐานข้อมูลจัดเก็บลายผ้าบ้านทพคล้าย และออกแบบเว็บไซต์สำหรับการจัดการความรู้ด้านการทอผ้าพื้นเมืองบ้านทพคล้าย เพื่อการอนุรักษ์และถ่ายทอดองค์ความรู้การทอผ้าพื้นเมือง

ขอบเขตการทำวิจัยกำหนดพื้นที่ทำการศึกษาคือ บ้านทพคล้าย บ้านนาตาโพ บ้านผาทั้ง อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี โดยมีประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการทอผ้าพื้นเมือง ปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนบ้านทพคล้าย บ้านนาตาโพ บ้านผาทั้ง อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี โดยเป็นผู้มีประสบการณ์การทอผ้าพื้นเมืองไทยครั้งไม่น้อยกว่า 20 ปี หรือเป็นบุคคลที่เป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญในด้านการเผยแพร่ อนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมในอำเภอบ้านไร่ และผู้เชี่ยวชาญการทอผ้าพื้นเมืองทั่วไป รวมทั้งสิ้น จำนวน 8 คน ใช้เทคนิคการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยอาศัยกลุ่มตัวอย่างบอกต่อ (Snowball)

5.1.1 วิธีดำเนินการวิจัยประกอบด้วยขั้นตอน 7 ขั้นตอนได้แก่

- 1) การศึกษารวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องด้วยการศึกษาจากเอกสารและการสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านและผู้เชี่ยวชาญการทอผ้าพื้นเมืองไทยครั้งในพื้นที่ ๆ ทำการศึกษา
- 2) ศึกษากระบวนการทอผ้าพื้นเมืองไทยครั้ง การสร้างลายบนผืนผ้า ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ จดบันทึก ถ่ายภาพนิ่ง จากแหล่งข้อมูลในชุมชน สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการทอผ้าพื้นเมืองในบ้านทพคล้าย
- 3) วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ นำมาจัดหมวดหมู่ความรู้ และตรวจสอบความถูกต้องโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการทอผ้าพื้นเมืองไทยครั้งในบ้านทพคล้าย
- 4) ศึกษารูปแบบการนำเสนอข้อมูลด้านผ้าทอพื้นเมือง การถ่ายทอดความรู้ด้านผ้าทอพื้นเมืองบนเว็บเพจในปัจจุบัน สรุปรูปแบบการนำเสนอ
- 5) สัมภาษณ์ความคิดเห็นเรื่องการจัดการความรู้เรื่องการทอผ้าพื้นเมืองบนระบบอินเทอร์เน็ตจากผู้เชี่ยวชาญด้านการทอผ้าพื้นเมือง

6) วิเคราะห์และออกแบบระบบจัดการความรู้เรื่องผ้าทอพื้นเมืองในรูปแบบเว็บ โมเดล และนำเสนอเว็บ โมเดลในลักษณะ โครงร่างเว็บ (Web Prototype)

7) วิเคราะห์และออกแบบฐานข้อมูลผ้าทอพื้นเมือง และรวบรวมตัวอย่างลวดลายบน ผ้าทอชาวทพคล้ายและผ้าทอไทครั้ง

5.1.2 ผลการศึกษา ประกอบด้วย

1) ผลการสัมภาษณ์ประวัติความเป็นมาของชาวชุมชนทพคล้าย ประเพณีประจำท้องถิ่น การทอผ้าพื้นเมืองไทครั้ง ความหมายและเรื่องราวในลายผ้า การสร้างลายและเทคนิคการสร้างลายผ้าของชุมชนทพคล้าย จากนายวรวุฒิ ทองสี และผู้เชี่ยวชาญการทอผ้าพื้นเมืองในเขตบ้านทพคล้าย บ้านผาทั้ง บ้านนาตาโพ

2) รายชื่อผู้เชี่ยวชาญการทอผ้าในบ้านทพคล้าย และตัวอย่างผลงาน

3) ผลการวิเคราะห์ลวดลายบนผ้าทอของชาวทพคล้าย แบ่งได้เป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มคนหรือสัตว์ กลุ่มดอกไม้หรือต้นไม้ กลุ่มรูปทรงเรขาคณิต และกลุ่มอื่นๆ โดยลวดลายโบราณได้แก่ ลายนาค ลายช้าง ลายม้า ลายบัวเกีย ลายสร้อยสา ลายหงส์คู่ ลายตุ้มหรือเอี้ยตุ้ม ลายข้างกระแต ลายขอ

4) ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่

- ด้านเว็บเพจจัดการผ้าทอพื้นเมือง พบว่าเว็บเพจสามารถใช้เป็นเครื่องมือสำหรับสืบสานและถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการทอผ้าพื้นเมืองที่เป็นระบบมากขึ้นและจำเป็นต้องจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับลายผ้าทอพื้นเมืองในระบบคอมพิวเตอร์ มีความเห็นด้วยมากที่สุด และรองลงมาคือเห็นว่าจำเป็นต้องมีการนำเสนอความรู้เรื่องผ้าทอพื้นเมืองบนระบบอินเทอร์เน็ต และมีความเห็นด้วยน้อยที่สุดคือ การนำเสนอเฉพาะความรู้เรื่องผ้าทอพื้นเมืองบนอินเทอร์เน็ตทำให้การเข้าถึงแหล่งข้อมูลเรื่องผ้าทอพื้นเมืองทำได้สะดวกขึ้น เห็นด้วยในระดับมาก

- ประเด็นความรู้ที่จำเป็นด้านการทอผ้าพื้นเมือง สำหรับการนำเสนอบนเว็บไซต์ เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ มีฐานข้อมูลปราชญ์ชาวบ้านและความเชี่ยวชาญ ตัวอย่างลวดลายและสีสันทันเป็นเอกลักษณ์ของผ้าทอพื้นเมืองในท้องถิ่น และระบบสืบค้นข้อมูลลายผ้าทอพื้นเมือง วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น สารความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าพื้นเมือง และระบบเชื่อมโยงลิงค์ไปยังเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง และผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยน้อยที่สุดในประเด็นชนิดและประเภทของผ้าทอพื้นเมือง และพิพิธภัณฑ์ผ้าทอพื้นเมืองออนไลน์

- ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความล้มเหลวของการสืบสาน อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการทอผ้าพื้นเมืองด้วยเว็บไซต์ คือ ขาดผู้ดูแลเว็บและหน่วยงานรับผิดชอบหลัก ขาดองค์ความรู้ที่สมบูรณ์สำหรับนำไปใช้ประโยชน์ในทางวิชาการ และความรู้นำไปใช้ได้น้อย

5) ผลการพัฒนาเว็บ โมเดล ประกอบด้วย

- การนำเสนอแบบบทความและความรู้ทั่วไป ได้แก่ ความเป็นมาของผ้าทอทพคล้าย ปราชญ์ชาวบ้านและผู้เชี่ยวชาญการทอผ้าพื้นเมืองทพคล้าย บทความเกี่ยวกับผ้าทอพื้นเมือง

- รูปแบบการนำเสนอในแบบสื่อการสอนออนไลน์ เป็นการนำเสนอบทเรียนเกี่ยวกับ ผ้าทอพื้นเมือง เนื้อหาที่นำเสนอประกอบด้วย 5 หน่วยได้แก่ เครื่องมือสำหรับใช้ทอผ้าพื้นเมือง ขั้นตอนการทอผ้าพื้นเมือง การเตรียมเส้นด้าย การย้อม และ การทอและการสร้างลาย

6) ฐานข้อมูลลายผ้าทอพื้นเมืองชุมชนบ้านทัพคล้าย ประกอบด้วยข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมและวิเคราะห์ แยกกลุ่มลายผ้าที่นำมาใช้ทอผ้าพื้นเมืองชุมชนบ้านทัพคล้าย รูปแบบลวดลายพื้นฐานที่นำมาสร้างสรรค์ลวดลายบนผืนผ้า ภาพตัวอย่างลายผ้า โครงสร้างลายผ้า การใช้สี ประเภทและขนาดของเส้นด้ายที่ใช้ทอ ชนิดของเส้นใย ผู้สร้างลาย ปีที่สร้างลาย และคำอธิบายเพิ่มเติมอื่นๆ

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยทำให้ทราบและเข้าใจความเป็นมาของชุมชนบ้านทัพคล้าย เกี่ยวกับการสืบสานและสืบทอดวัฒนธรรมการทอผ้าพื้นเมือง รูปแบบลวดลายบนผ้าที่ชาวชุมชนบ้านทัพคล้ายทอ คติความเชื่อ การบอกเล่าเรื่องราวชีวิตความเป็นอยู่ผ่านลวดลายบนผืนผ้า จากแหล่งข้อมูลที่เป็นปราชญ์ในชุมชนโดยตรง ซึ่งอาจจะมีความแตกต่างจากการบันทึกหรือรายงานเอาไว้ในเอกสารเกี่ยวกับผ้าทอแหล่งอื่น ๆ แต่ทำให้ได้เห็นการนำเสนอข้อมูลเรื่องราวในอีกแง่มุมหนึ่ง

การลงพื้นที่เพื่อสำรวจและจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับผ้าทอทำให้เกิดการรวบรวมและจัดเก็บข้อมูลศิลปวัฒนธรรมด้านการทอผ้าพื้นเมือง ของชุมชนบ้านทัพคล้าย ตำบลทัพหลวง อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี ทำให้เกิดการรวบรวมข้อมูลทางด้านศิลปวัฒนธรรมของชุมชนไว้อย่างเป็นระบบ และไม่กระจัดกระจาย ทำให้ง่ายต่อการเผยแพร่ การนำไปอ้างอิง และอนุรักษ์ไว้ไม่ให้สูญหายไป และยังมีฐานข้อมูลเกี่ยวกับลายผ้าทอโบราณที่ถูกจัดเก็บไว้ยังสถานที่ต่าง ๆ เช่น พิพิธภัณฑ์ ของสะสมส่วนตัว วัด ซึ่งปัจจุบันผ้าทอเหล่านั้นเริ่มชำรุด เปื่อยยุ่ย ขาด สีซีดจาง เนื่องจากการเก็บรักษาไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เช่น การใส่หุ้นแขวนโชว์ เก็บใส่ตู้ วางไว้ในบริเวณที่โดนแสงแดดเป็นประจำ ปัจจัยด้าน ความชื้น ฝุ่น แสง ความร้อน แสงแดด ต่าง ๆ เหล่านี้ ส่งผลกระทบโดยก่อให้เกิดความเสียหายต่อสีที่ใช้ทำลวดลายทำให้สีซีดจาง เนื้อผ้า เส้นใยเปื่อยยุ่ย ดังนั้นการจัดเก็บข้อมูลลายผ้าในรูปแบบภาพดิจิทัลจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะสามารถช่วยอนุรักษ์ลวดลายบนผ้าทอโบราณต้นแบบ ที่อาจจะเสื่อมสภาพ ชำรุด สูญหาย ได้อีกทางหนึ่ง

เว็บโมเดลนี้จะป็นแนวทางสำหรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเว็บไซต์สำหรับจัดการความรู้ อนุรักษ์ สืบสาน ถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมด้านการทอผ้าพื้นเมือง สำหรับเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการผ้าทอพื้นเมือง โดยเฉพาะ สามารถทำให้เกิดการเผยแพร่ข้อมูลผ้าทอพื้นเมืองออกสู่สาธารณะอย่างกว้างขวาง และยังช่วยด้านการประชาสัมพันธ์ผ้าทอพื้นเมืองของชุมชนให้รู้จักอย่างแพร่หลายมากขึ้น

5.3 ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

เว็บ โมเดลนี้นำเสนอข้อมูลแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนแรกคือการนำเสนอเนื้อหาในแบบบทความสำหรับให้ผู้ดูแลระบบนำเสนอบทความที่น่าสนใจสำหรับการเผยแพร่อย่างต่อเนื่อง และ ส่วนที่ 2 คือส่วนของบทเรียนเกี่ยวกับการทอผ้าพื้นเมือง โดยใช้ตัวอย่างเนื้อหาที่ได้จากกรณีศึกษาการทอผ้าพื้นเมืองไททรงบ้านทัพคล้าย ซึ่งนิยมใช้เทคนิคการสร้างลายผาแบบการจกและการมัดหมี่เป็นหลัก เนื้อหาจึงอาจไม่ครอบคลุมเทคนิควิธีการทอผ้าพื้นเมืองในภูมิภาคอื่น ๆ ซึ่งผู้ที่นำไปใช้สามารถเพิ่มเติมเนื้อหาที่เป็นของท้องถิ่นตนเอง

เว็บ โมเดลนี้เป็นระบบงานที่พัฒนาให้ทำงานอยู่บนเบราว์เซอร์ โดยทำงานได้กับเบราว์เซอร์ไฟร์ฟ็อกซ์ (Firefox) หรือ กูเกิล โครม (Google Chrome) เครื่องมือที่ใช้จัดการเนื้อหาคือโปรแกรม Word Press และระบบจัดการฐานข้อมูล MySQL ผู้ที่ต้องการนำเว็บ โมเดลนี้ไปใช้จึงต้องมีเว็บเซิร์ฟเวอร์ที่รองรับโปรแกรมที่กล่าวมาข้างต้น

5.4 ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากการวิจัยพบว่าสิ่งที่ทำให้เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับการทอผ้าพื้นเมือง สามารถเป็นแหล่งรวมเนื้อหาด้านการทอผ้าพื้นเมืองที่ใหญ่ที่สุดและสมบูรณ์ที่สุดได้นั้น ไม่สามารถทำโดยบุคคลเพียงคนเดียวหรือกลุ่มเดียว แต่ควรใช้เครือข่ายในสังคมออนไลน์ ต่างๆ เป็นเครื่องมือร่วมด้วย เช่น การสร้างและแชร์บทความต่างๆ ไปในเฟสบุค การเชื่อมต่อลิงค์ไปหาเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อทำให้เกิดความเคลื่อนไหวและเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง ดังนั้นการสร้างโปรแกรมลักษณะนี้จึงจำเป็นต้องมีส่วนสำหรับเปิดให้บุคคลทั่วไปได้เข้ามีส่วนร่วมในการสร้างเนื้อหา แสดงความคิดเห็น และแบ่งปันเนื้อหา ระหว่างกันได้ รวมถึงการเชื่อมโยงไปยังเว็บอื่นๆ ในกลุ่มที่เป็นเว็บผ้าทอพื้นเมืองด้วยกัน จึงจะทำให้ข้อมูลมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยผู้วิจัยมีข้อค้นพบที่สรุปเป็นข้อเสนอแนะคุณสมบัติของเว็บไซต์เกี่ยวกับเพื่อการอนุรักษ์ ส่งเสริม และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมการทอผ้าพื้นเมืองที่ควรที่จะพัฒนาเพิ่มเติม ดังนี้

5.4.1 เว็บบล็อกสำหรับสมาชิกที่เป็นผู้เชี่ยวชาญผ้าทอ ให้สามารถนำเสนอบทความเกี่ยวกับผ้าทอต่างๆ ได้

5.4.2 มีระบบแบ่งปัน แสดงความคิดเห็นสำหรับให้สมาชิกสามารถแบ่งปันและแสดงความคิดเห็นได้

5.4.3 มีข้อมูลที่เป็นข้อมูลทั่วไป สำหรับนำเสนอบุคคลทั่วไป หรือเทคนิคเฉพาะด้านสำหรับสมาชิกเท่านั้น

5.4.4 สามารถสืบค้นลวดลายผ้าทอทั้งในแบบใช้คำสำคัญค้น และใช้ภาพค้นภาพ

5.4.5 มีฐานข้อมูลลายผ้าที่ครอบคลุมผ้าทอพื้นเมืองทุกชนิด ทั้งไทยและต่างประเทศ

5.4.6 มีระบบบันทึกและจัดเก็บลวดลายไว้ในรูปแบบของตารางกราฟลายผ้า เพื่อให้สะดวกต่อการนำไปใช้งานด้านคอมพิวเตอร์กราฟฟิค

5.4.7 มีระบบสร้างลวดลายใหม่ตามความต้องการโดยการนำลวดลายพื้นฐานมาประยุกต์ และสร้างเป็นต้นแบบลายผ้าสำหรับนำไปใช้ทอผ้าพื้นเมืองได้จริง

เอกสารอ้างอิง

[หนังสือ]

ภูติศ โม้งปราณีต. 2552. “การพัฒนาการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยวน เรื่องการตัดตุ้งไส้ช้าง
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านม่วงฝ้าย อำเภอสายยาว จังหวัดสระบุรี”.
วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

พระมหาบุญเรือง อายุวัฒนมงคล. 2550. “การมีส่วนร่วมของชุมชนฝั่งหมิ่นต่อการอนุรักษ์ประเพณี
สืบชะตาแบบล้านนา”. วิทยานิพนธ์.

ระวีวรรณ ชินะตระกูล. 2538. “วิธีวิจัยการศึกษา”, กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

วรุฒิ ทองสี. ม.ป.ป. “ชุมชนทักล้าย” เอกสารเรียบเรียง.

วรุฒิ ทองสี. ม.ป.ป. “ผ้าทอมือ” เอกสารเรียบเรียง.

วรุฒิ ทองสี. ม.ป.ป. “ผู้เฒ่าเล่าเรื่องผ้า” เอกสารเรียบเรียง.

วรุฒิ ทองสี. ม.ป.ป. “ผู้เฒ่าเล่าเรื่องผ้า ๒” เอกสารเรียบเรียง.

วรุฒิ ทองสี. ม.ป.ป. “วิเคราะห์ลายผ้าตำบลบ้านทักล้าย” เอกสารเรียบเรียง

วรุฒิ ทองสี. ม.ป.ป. “สืบทอดประเพณีบ้านทักล้าย” เอกสารเรียบเรียง.

สากล จริยวิทยานนท์. 2544. “ระเบียบวิธีวิจัย”, กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.

สาธิต พุทธชัยงค์. ม.ป.ค. “การออกแบบและวิเคราะห์ผ้าทอ” เอกสารประกอบการสอน
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ.

อารีย์ ทองแก้ว. 2550. “แนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นสุรินทร์”, วารสารมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ ม.ราชภัฏสุรินทร์.

[ออนไลน์]

กมลนัฏ ศรีจ้อย. (ม.ป.ป.). “การสังเคราะห์องค์ความรู้ภูมิปัญญาผ้าทอบ้านเนินขามสู่การเรียนรู้”
สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2557, เข้าถึงได้จาก: [http://www.teched.rmutt.ac.th/wpcontent/
uploads/2013/07/ %E0%B8%81%E0%B8%A1%E0%B8%A5%E0%B8%99% E0%
B8%B1%E0% B8%97%E0%B8%98%E0%B9%8C-%E0%B8%A8% E0%B8% A3%
E0%B8%B5 %E0%B8%88%E0%B9 %89%E0%B8%AD% E0%B8%A2.pdf](http://www.teched.rmutt.ac.th/wpcontent/uploads/2013/07/%E0%B8%81%E0%B8%A1%E0%B8%A5%E0%B8%99%E0%B8%B1%E0%B8%97%E0%B8%98%E0%B9%8C-%E0%B8%A8%E0%B8%A3%E0%B8%B5%E0%B8%88%E0%B9%89%E0%B8%AD%E0%B8%A2.pdf).

อรอุมา มูลวัตร. (2555). “การจัดการความรู้ชุมชนของกลุ่มทอผ้าพื้นเมือง: กรณีศึกษา กลุ่มทอผ้า
พื้นเมืองระดับ 4 ดาว จังหวัดเลย”. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2557, เข้าถึงได้จาก
<http://www.dpu.ac.th/dpurc/archive.php?act=view&id=433>.

_____. (ม.ป.ป.) “ผ้าทอทักล้าย”. สืบค้นเมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2556, เข้าถึงได้จาก:
<http://thapkhilai.getweb.com/index.php? mo=3&art=42036006>.

_____. (ม.ป.ป.). “วิธีการทอผ้า พิพิธภัณฑผ้า” มหาวิทยาลัยนเรศวร. วันที่สืบค้น 10 มีนาคม
2557, เข้าถึงได้จาก <http://www.msccs.nu.ac.th/thaikrang/howto.html>.

- _____. (ม.ป.ป.). “ศูนย์ข้อมูลกลางวัฒนธรรม” กระทรวงวัฒนธรรม. เข้าถึงได้จาก <http://www.m-culture.in.th>.
- _____. (ม.ป.ป.). “เกี่ยวกับเรา” ศูนย์ข้อมูลกลางวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม. วันที่สืบค้น 5 มีนาคม 2557 เข้าถึงได้จาก http://www.m-culture.in.th/about_us
- _____. (ม.ป.ป.). “ปราชญ์ชาวบ้าน” ศูนย์ข้อมูลกลางวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม. วันที่สืบค้น 3 มีนาคม 2557, เข้าถึงได้จาก <http://www.m-culture.in.th/album/95238>.
- _____. (ม.ป.ป.). “แผนที่” ศูนย์ข้อมูลกลางวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม. วันที่สืบค้น 3 มีนาคม 2557, เข้าถึงได้จาก <http://www.m-culture.in.th/map>.
- _____. (ม.ป.ป.). “ผ้าหน้ามุ้ง” ศูนย์ข้อมูลกลางวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม. วันที่สืบค้น 3 มีนาคม 2557, เข้าถึงได้จาก http://www.m-culture.in.th/moc_new/album/139314/%E0%B8%9C%E0%B9%89%E0%B8%B2%E0%B8%AB%E0%B8%99%E0%B9%89%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%B8%E0%B9%89%E0%B8%87
- _____. (ม.ป.ป.). “วัดทัพคล้าย” อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี. เข้าถึงได้จาก: <http://www.xn--42c5aj2avrj4fcn6w.com/index.php>.
- _____. (ม.ป.ป.). “ผ้าทอหมู่บ้านทัพคล้าย” วัดทัพคล้าย. วันที่สืบค้น 3 มีนาคม 2557, เข้าถึงได้จาก: <http://www.xn--42c5aj2avrj4fcn6w.com/index.php?mo=3&art=42036006>
- _____. (ม.ป.ป.). “พิพิธภัณฑผ้า” มหาวิทยาลัยนเรศวร, วันที่สืบค้น 3 มีนาคม 2557, เข้าถึงได้จาก <http://www.mscs.nu.ac.th/thaikrang/shirt.html>
- _____. (ม.ป.ป.). “ศิลปะการทอผ้าพื้นเมืองของไทยในปัจจุบัน การส่งเสริมผ้าพื้นเมืองในอดีตและปัจจุบัน สารานุกรมสำหรับเยาวชน”. วันที่สืบค้น 3 มีนาคม 2557, เข้าถึงได้จาก: <http://kanchanapisek.or.th/kp6/sub/book/book.php?book=21&chap=3&page=t21-3-infodetail03.html>
- _____. (ม.ป.ป.). กรรมวิธีการทำผ้าไหมไทย คลังข้อมูลสารสนเทศไหมเชิงลึก สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร(องค์การมหาชน). วันที่สืบค้น 3 มีนาคม 2557, เข้าถึงได้จาก: http://www.arda.or.th/kasetinfo/silk/index.php?option=com_content&view=article&id=119&Itemid=98
- _____. (ม.ป.ป.). “การจัดการความรู้”. วันที่สืบค้น 10 มีนาคม 2557, เข้าถึงได้จาก: http://huahin.dusit.ac.th/bg/KM/KM_Article.pdf
- _____. (ม.ป.ป.). “พจนานุกรมอิเล็กทรอนิกส์ไทย-อังกฤษ เล็กจิตรอน เวอร์ชัน 3.0” ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ. วันที่สืบค้น 22 มิถุนายน 2557, เข้าถึงได้จาก: http://lexitron.nectec.or.th/2009_1/index.php?q=lookup/form/.

- _____. (ม.ป.ป.). “สถาบันพัฒนาสิ่งทอ”. วันที่สืบค้น 13 มีนาคม 2557, เข้าถึงได้จาก: <http://www.thaitextile.org>
- _____. (ม.ป.ป.). “ศิลปะการทอผ้าพื้นเมืองของไทยในอดีตและปัจจุบัน” สถาบันพัฒนาสิ่งทอ. วันที่สืบค้น 3 มีนาคม 2557, เข้าถึงได้จาก: http://www.thaitextile.org/grandliving/content.php?id=ARC130819173246 &act_type=358&content=article
- _____. (ม.ป.ป.). “ข้อตกลงการให้บริการ” สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ. วันที่สืบค้น 3 มีนาคม 2557, เข้าถึงได้จาก: http://www.thaitextile.org/main/thti_content_s.php?title=10

